

Ukazuje się od 1993

INDEX 37993X

NR 2/2015

Cena
9,99 zł
(w tym 8% VAT)

**MAGDALENA
PRZYBYLAK-ZDANOWICZ**

NAJLEPSZE DNI SIEWÓW

PRZEPOWIEDNIE POGODY 2016

DNI NAJLEPSZYCH BRAŃ, RECEPTY ZIELARSKIE

PORADY DLA ZDROWIA I URODY

EKOLOGICZNY

PORADNIK 2016

KSIEŻYCOWY

Wg koncepcji ZBIGNIEWA PRZYBYLAKA

DLA

**DZIAŁKOWCÓW
ROLNIKÓW
WĘDKARZY
ZIELARZY**

**OGRODNIKÓW
GOSPODYN
PSZCZELARZY
GRZYBIARZY**

*Od 23 lat
z Wami!*

www.poradnikksiezycowy.pl

/Ekologiczny Poradnik Księżycowy

Od autorki

Motto

*Zbieranie czarnych jagód
zbieranie spadających kasztanów
zbieranie róż
to nasze radości na co dzień
podobne jak kaczkę na wodzie
od zawsze do już*

Jan Twardowski „Jeszcze jedna litania”

RADOŚĆ PŁYNĄCA Z NATURY

Coraz więcej osób pragnie kontaktu z naturą: chce mieć działkę, ogród, dom na wsi. Ten trend widoczny jest zwłaszcza w dużych miastach, które podczas weekendów wyludniają się. Jednak nie wszyscy mogą sobie pozwolić na spełnienie marzeń i ciągle wyjazdy. Dlatego powszechne staje się ogrodnictwo miejskie i tworzenie przez mieszkańców użytecznych ogrodów. Grupy zapaleńców przeobrażają miejską przestrzeń w naturalne ekoogrody, gdzie wśród roślin ozdobnych, kwiatów często wysiewane są również warzywa i zioła. Stosuje się w nich różne techniki i metody uprawy. Jedną z nich jest wykorzystanie permakulturowej uprawy roślin, ścielenie grządek słomą, budowanie zagonów podwyższonych, kompostowanie etc. Kolektywna pielęgnacja przyrody, a także wspólne działanie jednoczy ludzi i pokazuje, że praca z żywą materią może być oryginalnym, ciekawym i pouczającym wyzwaniem zwłaszcza w mieście.

Wiele przedszkoli i szkół w całym kraju wraca także do zakładania i pielęgnowania ogródków. Edukacja ekologiczna sprawia, że dzieci – „mali ogrodnicy” już od najmłodszych lat uczą się szacunku do roślin, poznają tajniki ich uprawy, by potem w szkolnej stołówce skosztować zdrowych dań z wyhodowanych samodzielnie ziół, owoców i warzyw.

Jedną z form kontaktu z naturą jest także ogrodnictwo balkonowe, które znajduje pokątną rzeszę entuzjastów. Bo przecież nic tak nie cieszy jak własnoręcznie wyhodowane kwiaty, zioła, fasole, sałaty, pomidory, ogórki, a nawet dynie i cukinie.

Bezpośredni kontakt z przyrodą umożliwiają także rolnicy i ogrodnicy ekologiczni, którzy zapraszają mieszczuchów do swoich gospodarstw, by mogli zobaczyć, czym jest prawdziwa praca na roli i jak potrafi relaksować, „naładować baterie”. Ten kto tak popracował, wie, jak łatwo podczas pracy fizycznej zapomina się o „miejskich problemach”. Często ciężka fizyczna praca, wiejska cisza, proste jedzenie i bezpośredni kontakt z naturą potrafią zdziałać cuda w naszej psychice. Dlatego warto rozwijać i popierać wszelkie inicjatywy, które umożliwiają kontakt pośredni lub bezpośredni z naturą... bo tylko ona daje prawdziwą radość!

Dziękuję wszystkim Czytelnikom za liczne listy, telefony, maile przesłane do redakcji, a także za cenne uwagi i sugestie na temat poradnika. Cieszę się, że coraz więcej osób potwierdza, że dawna wiedza dotycząca wykorzystania rytmów Księżyca jest pomocna i przynosi rezultaty. Będę wdzięczna za kolejne Państwa cenne uwagi i obserwacje m.in. na stronie www.poradnikksiezycowy.pl oraz na profilu Poradnika na Facebooku Ekologiczny

Poradnik Księżycowy

(Dla DTS JMJ ZP)

**Z serca Czytelników pozdrawiam
MAGDALENA PRZYBYŁAK-ZDANOWICZ**

OGÓLNE ZASADY POSŁUGIWANIA SIĘ PORADNIKIEM

Zgłębiając mądrości ludowe dotyczące czasu prac gospodarskich, zajęć ogrodniczych, dojszć można łatwo do wniosku, że zawsze zasadnicze znaczenie przypisywano rytmowi słonecznemu i księżycowemu wyznaczonemu jego głównymi, bardzo widocznymi fazami – nowiem (Księżyc znika całkowicie) i pełnią. Podobne zdanie od wieków mieli dawni astronomowie i uczeni, ogrodnicy, rolnicy. Wyniki ich obserwacji nazwano kosmobiologią albo kosmoekologią. Zaś wiele jej prawideł daje się już weryfikować w badaniach naukowych. Oczywiście najłatwiej wykazano silny i znaczący wpływ Słońca na przyrodę, rośliny, zwierzęta, pogodę, warsztat pracy rolnika i ogrodnika. Trudniej postępuje udowodnienie tego w odniesieniu do rytmów Księżycy. Niemniej naukowo dowiedziono również, że Srebrny Glob bywa odpowiedzialny za stany emocjonalne ludzi, decyduje też o szybkości wzrostu roślin, krążeniu soków, zachowaniach zwierząt. **Wpływ ten często uznaje się za równie ważny, jak działanie Słońca. Niektórzy badacze sądzą nawet, że bez niego życie ludzi i przyrody byłoby niemożliwe.**

KOLEJNOŚĆ PRZESTRZEGANIA RYTMÓW

Najpierw patrzmy na Słońce

Natura tak została stworzona, że pierwszym i najważniejszym rytmem, którego trzeba przestrzegać w ciągu roku, jest rytm słoneczny. Przede wszystkim więc obserwację procesów rozwojowych roślin i rozrodczych zwierząt, np. związanych z wczesną lub późną wiosną, postawić trzeba na pierwszym miejscu. Jeżeli nie będziemy przestrzegać rytmu rocznego, co znajduje też wyraz np. w przytaczanych ludowych prognostykach, przysłowia, m.in. dotyczących siewu, to często próby naprawy sytuacji wynikających z cykli księżycowych, które stoją w drugiej kolejności, nie zawsze będą skuteczne. **Tak więc, kiedy trzeba dokonywać wyboru, zawsze bardziej decydujący powinien być cykl słoneczny. I jeżeli zachodzi konieczność wysiania roślin** – bo tego wymaga stan pogody, obserwowany rozwój zjawisk przyrodniczych, m.in. wegetacji, gleby, choć na przykład kłóci się to w jakimś stopniu z rytmem księżycowym, bo ten najkorzystniejszy byłby np. za dwa tygodnie – to jednak mimo wszystko w takich przypadkach wypada dać pierwszeństwo ważniejszemu rocznemu cyklowi słonecznemu. To jest bardzo ważna reguła, o której zawsze trzeba pamiętać, gdy pojawiają się dylematy.

Księżyc w drugiej kolejności

Te same reguły i zasady obowiązują przy miesięcznym cyklu now-pełnia. Tutaj ważniejsze jest to, czy Księżyc akurat przybywa, czy ubywa, i jest w odpowiedniej kwadrze, niż to, czy akurat jest w bardzo korzystnym znaku np. do siania albo przesadzania. Tak

więc, jeżeli musimy wysiać np. zboża, warzywa liściowe, to zawsze lepiej to zrobić nawet w nieodpowiednim dniu, w odpowiedniej kwadrze, w trakcie przybywania Księżycy, niż na przykład w bardzo korzystnym dniu, ale już przy ubywającym Księżycu.

Rytm roczny

Jest to najważniejszy rytm dla rolnika, ogrodnika, hodowcy. Wyznacza go obieg Słońca na niebie, jego wysokość nad horyzontem i pojawianie się w określonych znakach zodiaku. Rytm ten najbardziej wpływa na wzrost roślin i rozwój zwierząt.

RYTM MIESIĘCZNY – FAZY KSIĘŻYCA

W rytmicie miesięcznej szczególna rola przypada Księżycowi i fazom, w jakich się on znajduje. W poradniku księżycowym oznaczone one zostały w sposób wyraźny. Oznaczenia symboli rysunkowych znajdują się w końcowej części wstępu.

Nów

Nów to czas niewidocznego Księżycy, który znajduje się między Słońcem i Ziemią. Z reguły nie dostrzegamy sierpu Srebrnego Globu przez trzy dni. Wtedy też lepiej wstrzymać się od siewów, sadzenia. Całkowicie niekorzystny jest siew dokładnie w dniu nowiu, zwłaszcza gdy dodatkowo jest wtedy zaćmienie.

Pełnia

Księżyc jaśniej w pełnym blasku na niebie, jest okrągły, jasny, doskonale widoczny na wieczornym niebie, zaś najwyżej na południowej stronie nieba pojawia się o godzinie 24. Dzień pełni przeważnie także nie sprzyja siewom, zwłaszcza gdy połączony jest z zaćmieniem, choć pewne wyjątki od tej reguły są w poradniku księżycowym zaznaczone.

Dzień I kwadry i III kwadry

W tych dniach również lepiej wstrzymać się od siewu, sadzenia. Wizualnie na niebie pojawiają się wyraźne połowki koła.

Księżyc przybywający – now-pełnia

Jest to generalnie najodpowiedniejszy czas do siania, sadzenia roślin jednorocznych, szczególnie tych wydających owoce, plony nad ziemią. Jest to również czas korzystny do przesadzania drzew owocowych, a także ścinania zrazów i szczepienia. Wtedy też zbieramy zioła liściowe, kwiaty, warzywa liściowe, owoce. **W poradniku księżycowym oznaczono go pionową linią ciągłą pojedynczą i podwójną.** Badania naukowe dowodzą, że w tym czasie rośliny wydające plony nad ziemią rosną szczególnie szybko, nasiona lepiej kiełkują. Wtedy też szybciej rosną grzyby. **Wizualnie na niebie Księżyc grubieje, dopełnia się, dąży do pełni, przybiera kształt literki „D” o coraz większym brzuszku.**

Księżyc ubywający – pełnia nów

Jest to najlepszy czas do sadzenia, również siania roślin wieloletnich owocujących pod ziemią. Wtedy też przesadzamy rośliny wieloletnie byliny, cebule. Korzystnie w tym okresie jest zbierać rośliny owocujące pod ziemią, wszelkie bulwy, korzenie, cebule, a także korzenie ziół. Zbiory można, w przeciwieństwie do siewów, kontynuować aż do nowiu. **Okres ten pozostaje niezakreskowany oraz częściowo zaznaczony pionową linią przerywaną. Wizualnie na niebie Księżyc cienieje, przybiera kształt literki „C”. Jego wgłębienie z dnia na dzień zwiększa się.**

Perigeum – Apogeum – węzły

W poradniku księżycowym zaznaczono także dni, w których Księżyc zbliża się najbardziej do Ziemi – jest w najbliższej odległości **PG (Perigeum)** i najbardziej odsuwa się – jest w największej odległości **Ag (Apogeum)**. Dzień Perigeum w zależności od pozycji Księżycza bywa uznawany także za mniej sprzyjający siewom. Oznaczono też symbolami **WSO i WSG węzły Księżycza**.

RYTM TYGODNIOWY KWADR KSIĘŻYCZA

W rytmice miesięcznej decydujące znaczenie przypisuje się głównym fazom nowiu i pełni. Jednak ważny jest również rytm tygodniowy, siedmiodniowy, wyznaczony przez poszczególne kwadry Księżycza. **Wyznaczają go napisy kwadra liścia, kwadra owocu, kwadra korzenia, kwadra uprawy.** W ekologicznym poradniku księżycowym to zróżnicowanie poszczególnych czterech odcinków cyklu miesięcznego bardzo ułatwia objaśnienie terminu różnych prac, zwłaszcza w ogrodach i na polach, choć nieco kłóci się z oficjalnym nazewnictwem astronomicznym.

Kwadra liścia

Obejmuje ona odcinek czasu wyznaczony nowiem i I kwadrą (Księżycza przybywa). **Fragment zaznaczony pojedynczą pionową linią ciągłą.** Jest to najlepszy czas do siania i sadzenia roślin plonujących nad ziemią o mięsistych liściach, np. sałat, kapust, szpinaków. Można także wtedy z powodzeniem zbierać i pozyskiwać te rośliny. Jest to również korzystny okres do podlewania.

Kwadra owocu

Wyznacza ją odcinek przybywającego Księżycza między I kwadrą (widać połowę Księżycza – literka „D”) a pełnią. **Fragment zaznaczony podwójną pionową linią ciągłą.** Najlepszy okres do siania, sadzenia roślin plonujących nad ziemią o jadalnych owocach, a więc pomidorów, fasoli, bobu, grochu, kabaczków, ogórków, zbóż, wielu ziół, drzew owocowych, kwiatów. Wtedy zbiory owoców, ziół są najkorzystniejsze. Jest to też dobry czas do ścinania zrazów, szczepienia. W kwadrze owocu, szczególnie 2-3 dni przed pełnią,

z powodzeniem siał można także wszystkie rośliny liściowe, a nawet korzeniowe plonujące w danym roku. Jest to dobry czas do wykonywania przetworów, pieczenia chleba, ciast. Wtedy też warto szczególnie wykonywać opryski przeciw chorobom grzybowym.

Kwadra korzenia

Wyznacza ją odcinek czasu ubywającego Księżycza między pełnią a III kwadrą (widać połowę Księżycza – literka „C”). **Fragment ten pozostaje niezakreskowany.** Najlepszy okres do siania, sadzenia roślin plonujących pod ziemią, korzeniowych, cebulowych, wieloletnich bylin kwiatowych, np. rzepy, brukwi, buraczków, rzodkiewki, cebuli, dali, piwonii itp. W tym okresie zaczynamy zbiory roślin korzeniowych i kontynuujemy aż do nowiu.

Kwadra uprawy

Wyznacza ją czas ubywającego Księżycza między III kwadrą i nowiem. **Fragment ten zakreskowany jest pionową linią przerywaną.** Ostatnie 7 dni bywa niestosowne do siewów i sadzenia. Jest to zaś najkorzystniejszy czas do wykonywania zabiegów uprawowych w ogródkach i na polach. Wtedy też niszczy się chwasty, zwalczą intensywnie szkodniki. W kwadrze tej także nawozimy glebę, zasilamy rośliny. Jest to bardzo dobry okres do zbioru roślin korzeniowych, cebul, ziół korzeniowych – zwłaszcza na dłuższe przechowywanie (okresy zostały oznaczone rysunkami małych korzeni).

JAK PLANOWAĆ SIEWY, SADZENIE I ZBIORY?

Warzywa i rośliny liściaste

Siew, sadzenie roślin, z których jadalne (także w formie paszy) są części nadziemne – liście, łodygi, pędy, kwiaty (np. kapusty, kalafiori, sałaty) – **najlepiej przeprowadzać w czasie od nowiu do pełni (okres zaznaczony linią ciągłą); szczególnie jednak korzystny bywa czas po nowiu i kwadra liścia.** Najlepiej wybierać wtedy dni zaznaczone znacznikiem siewu i sadzonki. Dni najlepsze do zbioru, np. sałat, kapust, szparagów, ziół liściowych zostały oznaczone małymi znaczkami liści. Do prac poza kwadratami liścia i owocu w trzeciej kolejności można wybierać kwadrę korzenia. Prace najlepiej wykonywać przed południem, jak najwcześniej rankiem.

Zboża, warzywa i rośliny owocowe

Wszelkie zboża, rośliny strączkowe: grochy, fasole, także ogórki, dynie, pomidory, rośliny jagodowe, drzewa i krzewy owocowe – **siejemy, sadzimy, przesadzamy w czasie przybywającego Księżycza (okres zaznaczony linią ciągłą), szczególnie jednak między I kwadrą i pełnią, w kwadrze owocu (podwójna linia ciągła).** Wybierać „dni najkorzystniejsze”, zaznaczone znacznikiem siewu i sadzonki. Prace wykonywać od rana do godzin popołudniowych. Im bliżej pełni, tym lepiej termin prac przesuwac bardziej ku godzinom popołudniowym. **Zbiory owoców, jak również warzyw owocowych,** np. pomidorów, fasoli, najlepiej dokonywać po południu, w dzień słoneczny w dniach oznaczonych ma-

tym rysunkiem owocu. Nasiona również najkorzystniej pozyskiwać w dzień słoneczny i po południu, zwłaszcza przeznaczone do dalszego siewu. Dodatkowo zawsze warto je solidnie wysuszyć, najlepiej na słońcu. Pamiętajmy bowiem, że nasiona zbierane przed pełnią w kwadrze owocu mają w sobie wiele wartościowych substancji, ale są przy okazji wilgotniejsze i bardziej podatne na choroby grzybowe, pleśnienie.

Jeżeli nie uda się siewów wykonać w kwadrze owocu, ewentualnie w kwadrze liścia, można je również przeprowadzać w kwadrze korzenia (najlepiej 2-4 dni po pełni). Nieco inną kolejność prac warto zachować przy zbiorach. Gdy nie uda się ich przeprowadzić w kwadrze owocu, można je kontynuować jeszcze w kwadrze korzenia, potem w kwadrze liścia po nowiu. Ta reguła szczególnie dotyczy nasion roślin, zbóż przeznaczonych do wysiewu, przechowywania. Te zbierane po pełni są bardziej suche. Tutaj dygresja – przekazy ludowe często mówiły, by zboża zwozić z pól przed nowiem (w kwadrze uprawy). To miało głęboki sens. Po prostu skoszone przed pełnią lub tuż po niej zboże w ciągu tygodnia, dwóch dobrze wyschło w czasie ubywania Księżyca i potem lepiej się przechowywało w stogach i stodołach.

Rośliny kwiatowe i zioła

Wszelkie zioła, z których zbieramy kwiaty i ziele, oraz jednoroczne kwiaty ozdobne przesadzać, ścinać, suszyć **najlepiej przy przybywającym Księżycu, szczególnie jednak między I kwadrą a pełnią w kwadrze owocu**, w następnej kolejności w kwadrze korzenia. Przy sadzeniu, sianiu kwiatów cebulowych, bylinowych obowiązują zasady jak przy roślinach korzeniowych.

Rośliny korzeniowe

Wszelkie rośliny „rodzące owoce pod ziemią”, korzeniowe, cebulowe, kłączowe, bulwiaste – m.in. szparagi, topinambur, ziemniaki, buraki, selery, marchew, cebula, kwiaty cebulowe, bylinowe, także zioła, z których zbieramy korzenie – **siejemy, przesadzamy w czasie ubywającego Księżyca, najlepiej między pełnią a III kwadrą w kwadrze korzenia (w poradniku odcinek bez linii). Wybierać szczególnie dni zaznaczone znaczkiem siewu i sadzenia.** Zasiewy roślin korzeniowych wykonuje się najlepiej przed południem. Nasiona z roślin korzeniowych, cebulowych zbieramy podobnie jak inne nasiona. Jeśli prac nie uda się wykonać w kwadrze korzenia, można je przesunąć na początek kwadry uprawy, w trzeciej kolejności do kwadry liścia.

Zbiór roślin plonujących pod ziemią z powodzeniem można wykonywać w całym okresie ubywania Księżyca do nowiu. Korzenie, cebule na dłuższe przechowanie, w tym zioła korzeniowe, najlepiej jednak pozyskiwać przed nowiem w IV kwadrze. Wtedy porą dnia najodpowiedniejszą do zbiorów jest popołudnie, im bliżej wieczoru tym lepiej.

Rośliny korzeniowe jednoroczne

Odniesienie do siewu roślin korzeniowych, cebulowych, pozyskiwanych w ciągu danego roku należy się dodatkowe wyjaśnienie. Jeżeli pozyskujemy je z nasion, gdy dodatkowo zależy nam na szybkich plonach i nie mamy zamiaru przechowywać korzeni, cebul, to wiosenne siewy można też przeprowadzać między nowiem i I kwadrą w kwadrze liścia, ewentualnie także w 2-3 dni przed pełnią w kwadrze owocu.

Uprawa gleby, nawożenie

Wszelkie czynności związane z uprawą gleby, przygotowaniem grządek, pól, kopanie, orki, prace przy kompostowaniu, nawożenie **najlepiej wykonywać przy ubywającym Księżycu szczególnie między III kwadrą i nowiem w kwadrze uprawy lub w okolicach nowiu.** Okres ten zaznaczony jest linią przerywaną.

Podlewanie

Zmiany faz w znacznym stopniu wpływają na stan pogody, wielkość i częstotliwość opadów, wilgotność powietrza, wchłanianie wody przez niektóre rośliny, nasiona itp. Te zależności warto wykorzystywać, ustalając rytm podlewania. **Otóż generalnie roślinom w ogrodach należy dostarczać więcej wody do gleby w czasie przybywania Księżyca między nowiem i pełnią.** Najobficiej jednak winniśmy podlewać tuż po nowiu w kwadrze liścia (w pierwszym tygodniu po nowiu). **W każdym przypadku preferować trzeba też dni pochmurne, gdy panuje niższe ciśnienie powietrza.**

Zwalczanie chwastów i szkodników

Czynności te najlepiej wykonywać przy ubywającym Księżycu między pełnią i nowiem, najlepiej też w kwadrze uprawy, szczególnie w dni oznaczone łopatką. Do zwalczania mechanicznego, ścinania itp. chwastów, gdy już wydają one kwiaty, zawiązują nasiona, mają liście, dobry bywa też okres pełni.

Zwalczanie chorób grzybowych

Najlepszy czas do profilaktycznych i najskuteczniejszych zabiegów ochronnych jest w kwadrze przed pełnią i tuż po pełni. Dni oznaczone zostały rysunkami grzybów.

Szczepienie drzew, ukorzenianie sadzonek

Zrązy do szczepienia pozyskujemy w okresie wzmożonego krążenia soków w roślinach, czyli w czasie przybywania Księżyca, **najlepiej blisko pełni. Samo szczepienie przeprowadzamy tuż przed pełnią lub tuż po niej.** Ukorzenianie zrazów, sadzonek zielonych kwiatów, krzewów, roślin doniczkowych najlepiej przeprowadzać po pełni w kwadrze korzenia (brak linii) w dniach oznaczonych znaczkiem sadzonki. W tradycji ludowej gałązki roślin wtykano m.in. w ziemię w Wielkim Tygodniu, czyli w okresie po pełni, np. tak ukorzeniano gałązki bukszpanu, którymi dekorowano święconkę.

Cięcie drzew i krzewów

Te czynności w zasadzie wykonuje się przy ubywającym Księżycu. Najlepiej przed nowiem **w kwadrze uprawy.** Ta reguła dotyczy też cięcia żywopłotów.

Ścinanie drzew

Ścinanie drzew, szczególnie starszych, bogatych w żywicę, z przeznaczeniem na bu-dulec, użytkowanie dłuższe przeprowadza się **w czasie przybywania Księżyca, im bliżej pełni tym lepiej.** Jeżeli z kolei zależy nam, by drewno opałowe szybko wysychało, lepiej

ścinać drzewa przy ubywającym Księżycu. Wtedy pozyskiwane drewno też korzystniej nadaje się na spręty.

Cięcie trawników

Najlepiej przeprowadzać **po nowiu w kwadrze liścia**, jeżeli pragniemy trawę wzmocnić. Ścinana w kwadrze korzenia i uprawy wolniej odrasta.

RÓŻNE CZYNNOŚCI GOSPODARSKIE

Nasadzanie ptactwa

Najlepiej nasadzać gęsi, kury, kaczki i inne ptactwo domowe w czasie przybierania Księżycy od nowiu do pełni. Przy czym **najkorzystniejszy jest ostatni tydzień przed pełnią**.

Ubój zwierząt

Dawna reguła ludowa głosiła, że przy ubywającym Księżycu nie można dokonywać uboju, bo „krew źle schodzi”. **Zalecano więc bić w czasie od nowiu do pełni**. Najlepszą porą dnia są godziny przedpołudniowe.

Strzyżenie owiec

Te czynności najlepiej przeprowadzać **przy ubywającym Księżycu w okolicy nowiu**. Wtedy m.in. wełna jest cięższa.

Rozplód zwierząt

Najlepszy czas to okres przybywania Księżycy, czyli **nów-pełnia**.

Kwaszenie kapusty i ogórków

Tradycja nakazywała wszelkie kwaszenia wykonywać w czasie przybywania Księżycy **między nowiem i pełnią (linie ciągle w poradniku księżycowym)**. Dodatkowo kiszenie kapusty w bliskości pełni w kwadrze owocu (podwójna linia ciągła), zapewniało większą jej trwałość. Gdy przetwory wykonuje się po nowiu w kwadrze liścia (jedna linia ciągła) będą bardziej miękkie. Reguła ta dotyczy również ogórków. Oczywiście warzywa muszą być z upraw ekologicznych.

Wypiek chleba i ciast

Najlepszy czas to przybywanie Księżycy **między nowiem i pełnią**. Podobne zasady obowiązują przy wypieku ciast drożdżowych. Drożdże najsilniej jednak rosną tuż przed pełnią w kwadrze owocu (linie ciągłe).

Zbiór i przetwarzanie ziół

Zioła liściowe, liściowe z kwiatami, same kwiaty, także owoce dzikich roślin najlepiej zbierać w okresie przed pełnią w kwadrze owocu. Nieco mniej korzystne, ale także dobre,

są kwadry liścia (szczególnie dla pozyskiwania liści) oraz korzenia (szczególnie 2–4 dni po pełni dla owoców). Wybierać dni korzystne do zbiorów. Wtedy też zioła przetwarzamy. Wybierać dni z rysunkami słońców. Zioła korzeniowe zbieramy w kwadrze uprawy, wcześniej dobra też kwadra korzenia. Suszenie wykonywać po zbiorach, inne przetwory w okresie przybywania Księżycy.

Zbiór grzybów

Największe prawdopodobieństwo dobrych zbiorów, zwiększonych wyspów grzybów w lasach w kwadrze przed pełnią i tuż po pełni. Dni oznaczone zostały rysunkami grzybów.

Czas prania, wietrzenia

Co do prac gospodarskich to wszystko co ma być oczyszczane, a więc pranie, wietrzenie pościeli najlepiej wykonywać przy ubywającym Księżycu od pełni do nowiu w dniach zaznaczonych rączką. Zgodnie bowiem z tradycyjnymi zaleceniami brudy, zapachy lepiej wychodzą z pranych, wietrzonych rzeczy, gdy Księżyc ubywa. W pewnym stopniu współcześnie można próbować uzasadnić ten pogląd zmianami elektromagnetycznymi, jakie wprowadza oddziaływanie Srebrnego Satelity na cząsteczki wody, stanowią bowiem one najprostsz rodzaj „minidwubiegunowej baterijki”.

Czas połowu ryb i wędkowania

Najlepiej łowić ryby, a także wędkować, **w okolicach nowiu i tuż po nim do I kwadry Księżycy**. Generalnie lepszy jest czas między nowiem i pełnią. Kolejny termin w miarę najkorzystniejszy to niektóre dni po pełni. Szczegółowo ujmują to zalecenia na poszczególne miesiące. W poradniku księżycowym najlepsze dni do wędkowania i połowów zaznaczone są wyraźnie symbolami ryby, najmniej stosowne znakiem przekreślonej rybki.

Powszechnie panuje też przekonanie, że najlepsze do połowów, wędkowania są ranek i wieczór. Sukces zależy też od warunków pogodowych. Twierdzi się na przykład powszechnie, że przy wschodnich wiatrach brania i połowy są z reguły znacznie gorsze nawet w dniach korzystnych. Mniej pomyślny jest również wiatr północny. Najlepiej rokuje zaś wiatr zachodni i południowo-zachodni. Brania i połowy uzależnione są od temperatury wody. Zarówno przy zbyt zimnej i cieplej żerowanie ryb jest słabsze.

Prace przy pszczołach

Pracując przy pszczołach, oprócz zasad bezpieczeństwa związanych ze stanem pogody, warto uwzględnić też rytmikę lunarną. **Generalnie lepiej pielęgnować ule w czasie ubywania Księżycy od pełni do nowiu, z wykluczeniem samej pełni, kiedy owady bywają bardziej pobudzone, niespokojne i nowiu, który z kolei stanowi okres swego rodzaju regeneracji sił pszczół**. Szczególnie korzystna do prac jest kwadra uprawy. Przystępując do prac w pasiece, najlepiej wybierać też dni oznaczone motyczką. Wszelkie zabiegi lecznicze w ulu przeprowadzać w czasie ubywającego Księżycy, najlepiej po pełni, zwłaszcza też w kwadrze uprawy. Z kolei dokarmianie pszczół korzystniejsze jest

przy przybywającym Księżycu od nowiu do pełni. Pracy przy ulach unikać także w czasie Perigeum Księżyca. Najlepiej całkowicie pozostawić w spokoju pszczoły w pierwszym tygodniu po nowiu, czyli w kwadrze liścia. Owady są bowiem wtedy szczególnieżywione, pełne energii, ochoty do „pracy”.

RADY DLA ZDROWIA I URODY

Wielu Czytelników prosiło o przekazanie rad dotyczących wpływu rytmów Księżyca na sprawę zdrowia i urody. Na ten temat panuje wiele rozbieżnych opinii różnych autorów. Z listów i telefonów odnosi się wrażenie, że dosyć mocno upowszechniła się praktyka wykonywania pewnych czynności w okresach pobytu Księżyca w określonych znakach zodiaku.

Kwadry ważniejsze niż znaki

Tymczasem, podobnie jak to jest w przypadku prac ogrodniczych, lepiej wykonywać te czynności w określonych kwadrach Księżyca, bo ich wpływ jest znacznie ważniejszy i silniejszy na organizm niż znaków zodiaku, w których Księżyc przebywa bardzo krótko. Znaki mają naprawdę znaczenie drugorzędne. Dlaczego? Najlepiej przekonuje o tym wpływ Księżyca na pływy morza. W okresie pełni i nowiu są one największe i widoczne gołym okiem. A skoro nasz organizm w około 70 proc. składa się z wody, to już z tego można wywnioskować, że i tak samo silnie wpływać powinien Księżyc na nasz organizm i jego procesy życiowe, m.in. wzrost, stany emocjonalne itp. Poniżej publikuję więc zalecenia znane i praktykowane od wieków.

Nie tylko rytmy

Pamiętać jednak należy, by poniższych zaleceń nie traktować jako najważniejszej, bezwzględnej wyroczni. Dostosowanie się do rytmów kosmosu jest bowiem tylko jednym z czynników, i to nie najważniejszym, troski o urodę oraz zdrowie ciała i ducha. Pierwszym zawsze pozostaje życie w harmonii z Bogiem i bliskimi ludźmi, z modlitwą na ustach oraz w sercu i zgodą na Wolę Bożą. Ważne jest też umiarkowane, rozsądne, moralne i dobre życie. Drugim czynnikiem jest życie w harmonii z naturą, prawami przyrody, w których oczywiście mieszczą się również rytmy kosmosu. Tutaj trzeba pamiętać o odpowiedniej, ekologicznej diecie, dużej porcji ruchu na świeżym powietrzu, zabiegach higienicznych, hartowaniu organizmu itp.

Wpływ Księżyca na ciało i psychikę

Rytm kwadr Księżyca, według dawnej tradycji ludowej i medycznej – zwłaszcza popularnej w średniowieczu, czego dowodzi lektura chociażby pisma najbardziej znanej i obecnie cenionej zielarki i uzdrowicielki św. Hildegardy z Bingen – wpływa również na funkcjonowanie ludzkiego organizmu, pewne jego procesy rozwoju, oczyszczania, wzrostu itp. Rytm ten oddziałuje również na wrażliwość emocjonalną, zdolności psychiczne, umysłowe, funkcjonowanie systemu nerwowego, o czym świadczy np. zjawisko lunatyizmu nasilające się w okresie pełni.

Kiedy zwiększa się wrażliwość nerwowa i ból?

Przyjmuje się w tradycji, że nasza wrażliwość nerwowa i emocjonalna jest największa zazwyczaj w okresie pełni, zwłaszcza kilka dni przed nią i tuż po niej. Wtedy również jesteśmy bardziej pobudzeni i trudniej nam spokojnie reagować na różne problemy, stresy. Z drugiej strony, wtedy jednak możemy głębiej przeżywać np. modlitwę, możemy doznawać natchnień, uniesień duchowych itp. Bardziej wrażliwy jest też organizm w okresie nowiu. W okresie pełni rośnie wrażliwość na ból, np. w trakcie wizyty u dentysty. Wtedy też przy zranieniach, operacjach mogą występować większe krwotoki niż w bliskości nowiu. Przyjmuje się też, że wpływ krwi w przypadku zranień jest większy przy przybywającym Księżycu od nowiu do pełni, a mniejszy przy ubywającym Księżycu od pełni do nowiu.

Wzmacnianie i oczyszczanie organizmu

Okres ubywania Księżyca pełnia-nów jest uznawany za najlepszy czas do oczyszczania organizmu z różnych złożeń. Wtedy więc najkorzystniej pić systematycznie tak zwane herbaty czyszczące krew. Z kolei wzmacnia się organizm najlepiej w okresie od nowiu do pełni.

Kiedy odrastają lepiej włosy?

Według ludowej tradycji strzyżenie owiec najlepiej przeprowadzać podczas i tuż po nowiu. Dlaczego? Otóż dlatego, że według dawnych obserwacji wtedy szybciej odrasta wełna. Ta sama zasada odnosi się także do ludzkich włosów. Jeżeli pragniemy, by włosy szybciej nam odrastały, lepiej jest ścinać je w okresie przybywania Księżyca od nowiu do pełni. Najlepiej w pierwszej kwadrze, w drugiej kolejności w kwadrze przed pełnią. Wolniejszy odrost będzie przy ubywającym Księżycu, od pełni do nowiu, im bliżej nowiu tym zmniejszenie większe. Jednak ścinanie po pełni może wzmacniać cebulki włosowe.

Pielęgnacja skóry

Przez analogię, przy przybywającym Księżycu warto przeprowadzać zabiegi wzmacniające i regenerujące skórę, a przy ubywającym Księżycu oczyszczać ją np. z wągrów. Przy ubywającym Księżycu prowadzić też kuracje wewnętrzne oczyszczające skórę.

POGODA I FAZY KSIĘŻYCA

Duży wpływ na stan pogody ma zmienność faz Księżyca. Decydujący jest tutaj przede wszystkim nów i pełnia. Często przy zmianie pogody, szczególnie w okolicach nowiu, jej charakter utrzymuje się przez jedną kwadrę, czyli 7 dni, a często nawet i całe dwa tygodnie. Z reguły w okolicach pełni bywa latem wilgotniej w powietrzu. Okresy o największym prawdopodobieństwie przymrozków zaznaczono rysunkiem płatków śniegu.

Własne uwagi:

OZNACZENIA SKRÓTÓW I SYMBOLI

Linia ciągła pionowa

Łączy okres między nowiem i pełnią. Najkorzystniejsza do siewów wszystkich roślin plonujących nad ziemią, a także przesadzania drzew owocowych, ścinania zrazów, szczepienia itd., zbioru owoców, warzyw liściowych, bicia zwierząt. **Sama pojedyncza linia ciągła wyznacza kwadrę liścia, najkorzystniejszą dla siewów roślin liściowych.**

Linia ciągła podwójna pionowa

Obejmuje okres przybywania Księżyca między I kwadrą i pełnią, czyli kwadrę owocu. **Najkorzystniejszy czas do siewów, sadzenia roślin owocowych, zbóż, ziół, drzew owocowych, także zbiorów nasion, owoców, wykonywania przetworów.**

Linia przerywana pionowa

Najkorzystniejszy okres do uprawy gleby, nawożenia, niszczenia chwastów. Głównie obejmuje kwadrę uprawy. Wtedy lepiej wstrzymać się od siewów, przesadzania, zbiorów roślin, poza korzeniowymi, dla których jest to czas korzystny.

Dni niezakreskowane

Obejmują kwadrę korzenia. **Najlepszy czas do siewu, przesadzania roślin, plonujących pod ziemią, korzeni, cebul, kłaczy.** Można wtedy prowadzić zbiory tych roślin.

OZNACZENIA KWADR

Kwadra owocu – duży rysunek owocu

Kwadra korzenia – duży rysunek korzenia

Kwadra liścia – duży rysunek liścia

Kwadra uprawy – duży rysunek łopatk

SYMBOLE FAZ KSIĘŻYCA

now – I kwadra – pełnia – III kwadra –

 (10) – liczba przy symbolu fazy Księżyca oznacza przybliżoną godzinę zmiany fazy, obliczoną dla Warszawy. Uwzględniono czas letni.

INNE SYMBOLE I OZNACZENIA

Rysunek ryby – – najlepszy czas połowu ryb i wędkowania

Rysunek przekreślony ryby – – brania i połowy ryb mogą być najłabsze

AG – Apogeum, największe oddalenie Księżyca od Ziemi, **PG** – Perigeum, najmniejsze oddalenie Księżyca od Ziemi, **WSO** – węzeł Księżyca zstępujący – smoczy ogon, **WSG** – węzeł Księżyca wstępujący – smocza głowa

– Podwójny symbol rączki – wyznacza dni najkorzystniejsze do siewów, **pojedynczy: dni dobre**

– Rysunek sadzonki – wyznacza najkorzystniejsze dni do sadzenia, przesadzania roślin, drzew, krzewów

– Rysunek małego owocu i ziela z kwiatem – dni najkorzystniejsze do zbiorów owoców, roślin owocowych i ziół

– Rysunek małego liścia – dni najkorzystniejsze do zbioru roślin liściowych

– Rysunek dwóch małych korzeni wyznacza dni najkorzystniejsze do zbioru roślin korzeniowych, **pojedynczy: dni korzystne**

– Rysunek małej łopatk – czas najlepszy do prac pielęgnacyjnych, wruszania gleby, niszczenia chwastów, szkodników, uprawy gleby

– Rysunek grzybka – dni największego zagrożenia chorobami grzybowymi i wysypów grzybów w lasach

– Rysunek słoika – najlepsze dni do wykonywania przetworów

– Gruba linia pozioma – określa dni najmniej korzystne do siewów, zbiorów i wykonywania przetworów.

– Podwójny symbol pszczoły – wyznacza kwadrę najkorzystniejszą do prac w pasiece, **pojedynczy: dobrą**

– Podwójny symbol nożyczek wyznacza kwadrę najkorzystniejszą do cięcia włosów i trawy (wzmocnienie), **pojedynczy: dobrą**

– Rysunek śnieżynki – okresy największego zagrożenia przymrozkami

21 NI

– Wytluszczonym drukiem oznaczono dni świąteczne

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Kto wozu i baby nie smaruje, temu oboje głowę trajkocą.

Święto Trzech Króli kończyło okres godów. Tego dnia zabierano do kościołów, by poświęcić, w pudełkach mirrę, jagody jałowca, złoto i kredę. Następnie na drzwiach pisano litery C+M+B. Kreda miała chronić dom przed złymi duchami, złoto zapewnić dostatek, a mirra roztaczać przyjemną woń. Jednym ze zwyczajów było pieczenie szczodraków, czyli figurek o różnych kształtach wypiekanych m.in. z ciasta drożdżowego, które potem rozdawano chodzącym „po szczodrakach”. Na szczodranki wychodzono wcześniej rano, a kończono je o zmierzchu. Chodzącym towarzyszyły najróżniejsze pieśni i przyśpiewki, które przypominał Zenon Gierała w książce „Szczodranki, kusaki, lany poniedziałek...”: *Pieczono tu szczodranki, kolaki, powiadali nam / Szczodra pani, dobra pani, a dajcie i nam! / Jak nie dacie Szczodraka, kolaka, dajcie chleba klin, / Zapłaci wam sam Pan Jezus za ten dobry dzień! / Szczodry dzień, dobry dzień, panie gospodarzu!* Jeżeli gospodarz nie wychodził i nie obdarowywał przybyłych, śpiewano dalej: *Mogliby co dać, bo nam zimno w nogi stać!* Gdy nadal nikt nie wychodził, śpiewano gospodarzowi dużo ostrzej: *Nie młócił, nie młócił, żeby mu wiatr stodołę przewrócił!*, a do gospodyni: *Nie piekła, nie piekła, żeby pojechała na łopacie do piekła!* Po tych nieprzychylnych przyśpiewkach często gospodarz wybiegał i rozpedzał wszystkich szczodraków.

OGRÓD, POLE, DOM

Pierwszy miesiąc nowego roku warto wykorzystać na zaplanowanie prac w ogrodzie oraz na założenie dziennika. Niekiedy zdarza się, że w ostatniej dekadzie, po 20 stycznia, po wspomnieniu Fabiana i Sebastiana, gdy słońce mocniej przygrzeje, a średnia temperatura nie jest zbyt niska, zaczynają już krążyć w roślinach soki i wtedy pojawiają się już w polu i ogrodzie. Do 10. i po 24., gdy Księżyc będzie ubywał, **ale najlepiej w kwadrze uprawy od 2. do 10.** można przystąpić, w sadach i ogrodach przydomowych, **do prześwietlania koron drzew owocowych, cięcia żywopłotów, krzewów, prześwietlania krzewów ozdobnych, pnączy.** Prace wykonywać w dni bez silnych mrozów. Po pełni, w kwadrach korzenia, czynności wykonujemy najlepiej w godzinach przedpołudniowych, a w kwadrze uprawy po południu. Rany na drzewach i krzewach zasmarowywać farbą emulsyjną lub maścią ogrodniczą.

Karczowanie oraz przesadzanie drzew, starszych iglaków itp. z zamrożoną bryłą korzeniową przeprowadzać najlepiej po nowiu w kwadrze liścia i w kwadrze owocu. **Drzewka owocowe oczyszczać, szczotkować, niszczyć narośla, szkodniki, zbierać i palić kokony owadów, mumie owoców, usuwać zgniłe owoce** najlepiej w kwadrze uprawy (linia przerywana). Wtedy też warto **zgarńać śnieg w obręby koron drzew i udeptywać.** Jest to najdoskonalszy kożuch chroniący przed mrozami. Opóźni to też kwitnienie, co zabezpieczy, szczególnie grusze i wiśnie, przed wiosennymi przymrozkami. Po pełni **w kwadrach korzenia, ale jeszcze lepiej uprawy, można bielić drzewka wapnem z gliną i krowieńcem (w dni bezmroźne).** Najczęściej wapna bierze się mniej niż pozostałych składników. Można też stosować tylko mieszaninę wapna (2/3) z gliną (1/3) zamiast samego wapna. Przed nadmiernym nasłonecznieniem drzewa chronić, przywiązując do pnia deskę od strony południowej; można też stosować inne osłony, np. teksturę falistą, trzcinę, wąską matę słomianą itp.

W czasie przybywania Księżyca, od 11. do 23. w dniach oznaczonych rączką z nasionkami, a zwłaszcza w kwadrze owocu od 18. do 23., można **wysiewać i sprawdzać siłę kiełkowania nasion roślin owocujących nad ziemią.** W tych terminach warto wysiewać nasiona poziomek, by otrzymać wczesną rozsadę. Podobna rada odnosi się do siewów innych roślin „na rozsadę”. Dla roślin korzeniowych najlepsze będą kwadry korzenia oraz dosyć dobra kwadra liścia.

Styczeń należy do najlepszych miesięcy do **cięcia drzew w lasach.** Tę czynność najlepiej wykonywać w czasie przybierania Księżyca (linia pionowa ciągła), im bliżej pełni, tym lepiej (od 10. do 24.), jeżeli pragniemy pozyskać drewno budulcowe i żywiczne, opałowe. Drewno opałowe suche (szybciej schnące) i na sprzęty ścinać najlepiej przed nowiem w kwadrze uprawy od 2. do 10.

Kompostem nawozić bardziej suche łąki, najlepiej w dniach zakreskowanych linią przerywaną. **Rośliny pokojowe, balkonowe, m.in. pelargonie, sadzonkować** najlepiej w kwadrach korzenia, w drugiej kolejności w kwadrze liścia. Warto też wtedy rozpocząć **pędzenie kwiatów cebulowych.** Usuujemy czapy śniegowe. W okresie większych mrozów dokarmiany ptaki i zwierzęną.

W styczniu unikamy przesadzania roślin pokojowych i doniczkowych.

Ubijać zwierzęta w czasie zaznaczonym linią ciągłą od 11. do 23.

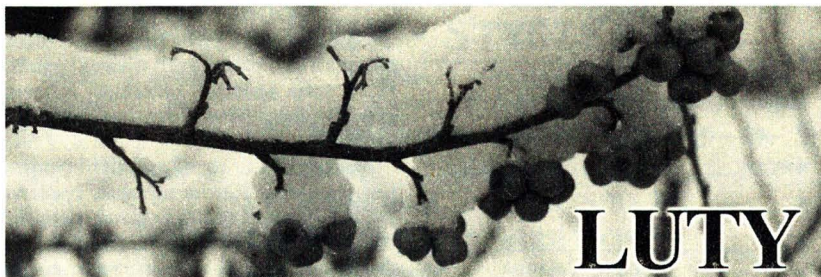
Gęsi, kaczki, kury, indyki na ekologiczny wylęg piskląt nasadzać najkorzystniej od 18. do 23.

Zabiegi rozplodowe zwierząt najlepiej przeprowadzać w okresie przybywania Księżyca od 11. do 23., unikać dni wykreślonych.

Prace przy pszczołach wykonywać najlepiej do 9. i po 24., zwłaszcza w okresie zaznaczonym linią przerywaną od 2. do 9.

NOTATKI. OBSERWACJE POGODY I PRZYRODY:

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Od tłustego czwartku skrobiesz po dnie w garnku, bo dopiero na Zmartwychwstanie zjesz tłuste śniadanie.

W dzień 3. lutego Kościół katolicki wspomina świętego Błażeja. Lud widział w nim opiekuna zwierząt domowych, ale także patrona chorób gardła i krwotoków. Tego dnia w niektórych regionach Polski święcono w kościołach malutkie świeczki zwane błażekami. Następnie zapalano je w domu i dymem okadzano gardło chorego, dodatkowo czyniąc świeczkami znak krzyża. Wierzono, że okadzenie dymem, a także dotknięcie chorego gardła w połączeniu z żarliwą modlitwą będzie miało uzdrawiającą moc. Tego dnia święcono także jabłka, które następnie trzeba było zjeść, pocierając w tym samym czasie gardło poświęconą świeczką i modląc się. Takie praktyki stanowić miały ratunek dla cierpiących i chorych. Popularne było także przysłowie: *Święty Błażej, gardła zagrzej*. Kult św. Błażeja obecny był na wsi nie tylko podczas choroby, kiedy to używano świeczek błażek i święconych jabłek, ale także w przysłowia ludowych odnoszących się do prognozowania pogody: *Jak pogoda na św. Błażeja, będzie ze śniegiem Wielka Niedziela; Jak śnieg na św. Błażeja, pogodna będzie Wielka Niedziela; Deszcz na św. Błażeja, słaba wiosny nadzieja; Pogoda na św. Błażeja, dobra wiosny nadzieja.*

OGRÓD, POLE, DOM

Delikatnie cieplejszy luty pozwala na rozpoczęcie prac związanych z cięciem drzew i krzewów, a nawet z uprawami pod osłonami i w tunelach foliowych. W pierwszej połowie miesiąca wykonuje się podobne prace jak w styczniu. W końcu lutego, zwłaszcza gdy jego początek był mroźny, można przystąpić do zakładania ciepłego inspektu. **Na początku miesiąca można już siać, pikować i przesadzać rośliny w szklarniach lub na parapetach okiennych. Jednak najlepszy czas do tych czynności będzie w kwadrze korzenia od 23 lutego do 1 marca. Wcześniej bardzo dobry termin w kwadrze liścia od 9. do 14. i potem kwadrze owocu od 16. do 21. Wtedy również można rozpocząć pędzenie roślin cebulowych i warzyw. Przesadzać kwiaty i rozsądę najlepiej w podobnych terminach w dniach zaznaczonych jako korzystne.**

W przydomowym ogródku, na działce, **cięcia prześwietlające drzew i krzewów, usuwanie suchych pędów malin, obcinanie pnączy, cięcie żywopłotów i winorośli, przygotowanie podłoża w cieplarniach** prowadzić najlepiej w dni bez mrozu, w czasie ubywania Księżyca do 8. i po 22., brak linii i linia przerywana. **Karczowanie drzew** przeprowadzać najlepiej w okresie przybywania Księżyca od 8. do 21.

Zrazy z drzew owocowych ścinać najlepiej przed pełnią (22.) 21., 20., 19. i po pełni 23., 24., 25.

W kwadrze uprawy (podobnie jak w styczniu) po oskrobaniu pni z łuszczącej się kory można drzewka **bielić wapnem** zmieszany z gliną i krowieńcem, a także zakładać opaski przeciw szkodnikom. Wtedy można też osłaniać drzewka przed nadmiernym ogrzaniem od strony południowej papierem falistym lub deską.

Warto już **wysiewać nasiona roślin**, z których pragniemy otrzymać wczesną rozsądę. Rośliny liściowe, np. kapustne, najlepiej wysiewać po nowiu w kwadrze liścia od 9. do 14. Rośliny korzeniowe, np. seler, które plonować będą jeszcze w tym roku, wysiewać najlepiej w kwadrze korzenia, w drugiej kolejności w kwadrze liścia, w trzeciej owocu. Rośliny kwiatowe i owocowe, np. pomidory, najlepiej wysiewać przed pełnią w kwadrze owocu (dwie linie ciągłe), w drugiej kolejności w kwadrze liścia i korzenia.

Rośliny pokojowe, balkonowe, m.in. pelargonie, sadzonkować, ukorzeniać najlepiej w kwadrze korzenia od 23 lutego do 1 marca, wcześniej dobrym terminem jest też kwadra liścia od 9. do 14.

Cięcie drzew w lasach z przeznaczeniem na opał, sprzęty najlepiej przeprowadzać do 8 lutego i od 22 lutego do 8 marca. Z kolei drewno budulcowe pozyskiwać w okresie przybywania Księżyca, szczególnie przed pełnią od 8. do 21.

Nawozić pola, łąki obornikiem, kompostem, zakładać inspekty najkorzystniej w kwadrze uprawy (linia przerywana).

Ubijać zwierzęta najlepiej od 9. do 21.

Kury, indyki, gęsi, kaczki na ekologiczny wyłęg piskląt nasadzać od 16. do 21.

Zabiegi rozplodowe zwierząt przeprowadzać najlepiej od 9. do 21. Unikać dni wykreślonych.

Prace w pasiekach wykonywać najlepiej do 7. i po 22., szczególnie w kwadrze uprawy od 1. do 7.

„EKO ARKA” W PRAKTYCE

CECHY ODMIAN POLECANYCH DO UPRAWY EKOLOGICZNEJ

Odmiany warzyw odpowiednie do uprawy ekologicznej powinny charakteryzować się przede wszystkim:

1. Odpornością lub chociażby tolerancją na najgroźniejsze choroby i szkodniki
2. Silnie rozbudowanym systemem korzeniowym, który pomoże wykorzystać składniki mineralne i zasoby wodne z różnych warstw gleby
3. Raczej wzniosłym pokrojem, ponieważ rośliny o sztywnych wzniesionych pędach łatwiej poradzą sobie z chorobami
4. Krótkim okresem wegetacji umożliwiającym uprawę w czasie małego nasilenia żerowania szkodników i występowania chorób.

O powodzeniu uprawy warzyw w dużej mierze decyduje dobór odmiany odpowiedniej dla danego rejonu (ważne są warunki glebowo-klimatyczne), a także przeznaczenia uprawy (np. na zbiór pęczkowy, na przetwory lub do długiego przechowywania itp.).

Fragment artykułu: „Odmiana jako ważny element w ekologicznej uprawie warzyw”, który ukazał się w czasopiśmie dla rolników i ogrodników **Eko Arka 1/2015 i 2/2015.** Omówione zostały odmiany: **fasoli, fasolki szparagowej, papryki, cukinii, buraków ćwikłowych, sałaty, pomidorów, marchwi.** Cennych rad udzieliła dr Anna Szafirowska z Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach. Numery czasopisma można nabyć na: www.wydawnictwogaj.pl, tel. 52-581-52-90 (pn.-pt. 9-15).

EKOPORADNIK • LUTY 2016

Kwadra Księżyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	☾ Księżyca Wsch./Zach.	☀ Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
III KW. 4.28 kwadra uprawy nie siał NÓW 15.39 kwadra liścia		1 PO	Ignacego, Brygidy III KW	0:27/10:40	07:18/16:22		
		2 WT	Marii, M.B.Gromnicz.	1:29/11:10	07:16/16:24		
		3 ŚR	Błażeja, Oskara	2:30/11:46	07:14/16:26		
		4 CZ	Andrzeja, Joanny	3:29/12:29	07:13/16:27		
		5 PI	Agaty, Adelajdy	4:25/13:21	07:11/16:29		
		6 SO	Doroty, Pawła	5:16/14:21	07:09/16:31		
I KW. 8.47 kwadra owocu PEŁNIA 19.20 kwadra korzenia		7 N	Romualda, Ryszarda	6:01/15:29	07:08/16:33		
		8 PO	Hieronima, Sebastiana NÓW	6:40/16:43	07:06/16:35		
		9 WT	Cyryla, Apolonii	7:15/18:01	07:04/16:37		
		10 ŚR	Scholastyki, POPIELEC WSO	7:46/19:20	07:02/16:39		
		11 CZ	Lucjusza, NMP z Lourdes PG	8:15/20:40	07:00/16:41		
		12 PI	Damiana, Modesta	8:44/21:59	06:59/16:43		
		13 SO	Grzegorza, Katarzyny	9:13/23:16	06:57/16:44		
		14 N	Cyryla, Walentego	9:45/----	06:55/16:46		
		15 PO	Jowity, Faustyny I KW	10:21/0:31	06:53/16:48		
		16 WT	Danuty, Julianny	11:02/1:41	06:51/16:50		
		17 ŚR	Łukasza, Aleksego	11:50/2:46	06:49/16:52		
		18 CZ	Konstancji, Maksyma	12:43/3:43	06:47/16:54		
		19 PI	Konrada, Arnolda	13:43/4:32	06:45/16:56		
20 SO	Leona, Zenona	14:46/5:13	06:43/16:58				
21 N	Eleonory, Feliksa	15:51/5:48	06:41/16:59				
22 PO	Kat. św. Piotra PEŁNIA	16:56/6:17	06:39/17:01				
23 WT	Izabeli, Polikarpa	18:01/6:44	06:36/17:03				
24 ŚR	Macieja, Sergiusza WSG	19:05/7:08	06:34/17:05				
25 CZ	Wiktora, Cezarego	20:09/7:30	06:32/17:07				
26 PI	Aleksandra, Nestora	21:12/7:53	06:30/17:09				
27 SO	Anastazji, Gabriela AG	22:14/8:17	06:28/17:10				
28 N	Romana, Makarego	23:16/8:42	06:26/17:12				
29 PO	Antoniny, Oswalda	----/9:10	06:24/17:14				

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____

POGODA LUTY

Słońce wędruje przed fragmentem nieba o nazwie Wodnik do 19 lutego i o godz. 06:33 trafia do wilgotnego i chłodnego pasa zwanego znakiem Ryb. **Nów 8 lutego, pełnia 22 lutego.**

Pogoda w lutym powinna być dosyć zmienna i dynamiczna. Nie będzie brakować rozpozgodeń, ale i dni pochmurnych, wietrznych z opadami. Początkowo przeważać będzie aura delikatnie zimowa. Niewykluczone opady śniegu, śniegu z deszczem i deszczu. Opadom może towarzyszyć nieprzyjemny wiatr. Następnie możliwy okres łagodniejszej, odwilżowej i dosyć pogodnej aury. Powrót zimniejszych dni z niższymi temperaturami, zwłaszcza w nocy, oraz silnym wiatrem możliwy w drugiej połowie miesiąca.

Początek lutego może przywitać nas wietrzną, delikatnie odwilżową aurą z opadami śniegu, śniegu z deszczem i deszczu. Dosyć silnym opadom może towarzyszyć nieprzyjemny i dokuczliwy wiatr, potęgający odczucie chłodu. W drugiej dekadzie powinno być więcej dni pogodnych, słonecznych z łagodną, ciepłą i lekko odwilżową aurą oraz dodatnimi temperaturami. Przeważać powinna łagodna, cieplejsza pogoda, noce jednak mogą być chłodne z przymrozkami i mrozami. Ostatnia dekada to powrót zimniejszej aury. Powinno być pogodnie, sucho, ale dosyć mroźno, zwłaszcza nocą. Uczucie chłodu może potęgować wiatr wiejący ze wschodu lub z północnego zachodu. Opady śniegu lub śniegu z deszczem jeżeli się pojawią, to wtedy gdy powieje wiatr z południowego zachodu. Wystąpią raczej lokalnie i nie powinny być zbyt intensywne.

Prognoza dodatkowa: Gdy mchy kurczą się i ich wygląd robi się kędzierzawy, można spodziewać się pogodnej i suchej pogody.

LUDOWA METEOROLOGIA

Kiedy luty pofolguje, marzec zimę zreperuje.

Gdy pada na świętego Konrada (19 lutego), już w połowie marca wiosna będzie rada.

PRZYŚŁOWIA

Gdy Gromniczna Pani (2 lutego) dobrze mrozi, w polu i w sadzie wszystkim się powodzi.

Jak święty Makary (28 lutego) przegoni mrozisko, ciepła wiosna blisko.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Gdy boćki dolecą na św. Józefa – w komorze będzie dostatek, w kołysce uciecha.

W ludowych obrzędach wiosennych ważną rolę odgrywała woda. Traktowano ją jako zbawczy żywioł, który najpierw zabierał marzannę – symbol panującej zimy, następnie stawał się nieodłącznym elementem w okresie Wielkiego Tygodnia. W tym szczególnym czasie święcono wodę, a potem pito ją, by odzyskać siły i wzmocnić organizm. Oczyszczającą moc wody weryfikowano także w Poniedziałek Wielkanocny, kiedy to oblewano dziewczęta. Symboliczny i oczyszczający akt miał pobudzić organizm i wzmocnić siły płodności. Ten dzień w różnych regionach nazywano *lany* lub *mokry poniedziałek*. A także *święty lej, lejek, oblewaczka, polewanka*. Starszymi nazwami związanymi z Poniedziałkiem Wielkanocnym są: *smigus* i *dyngus*. Obecnie stosowane jako jedna nazwa zwyczajów związanego z polewaniem wodą dziewcząt. Dawniej jednak te słowa oznaczały dwa różne ludowe zwyczaje. *Smigus* w Wielkanocny Poniedziałek był dniem bicia różgami lub wiciami brzoźowymi i polewania wodą. Dodatkowo dziewczęta obdarowywano upominkami, najczęściej z kwiatów. *Dyngus* w niektórych regionach kraju oznaczał chodzenie po wsi w przebraniu za: włóczęgę lub babę z koszykiem i zbieranie datków, np. z jajek, serów, placków, chleba, masła, kielbasy, pieniędzy itp. Gdy ktoś obdarował przychodzących wędrowników, miał pewność, że nie zostanie obłany wodą.

OGRÓD, POLE, DOM

Ciepły marzec pozwala rolnikom i ogrodnikom na pierwsze wiosenne wruszenie gleby oraz posiew siewy do gruntu. **Wysiewać rośliny liściowe, owocowe, kwiaty i ziola na rozsadnikach**, w inspektach na wczesną rozsadę w kwadrze korzenia I. Dla roślin **korzeniowych, zwłaszcza selera i pora, najlepsza będzie** kwadra korzenia od 25. do 30. Będzie to również dobry czas do przesadzania i sadzonkowania roślin wysianych wcześniej. Prace wykonywać najlepiej przed południem. Z racji zaćmienia mniej korzystna kwadra liścia i kwadra owocu w połowie miesiąca.

Zgodnie z tradycją najkorzystniejszym terminem do wykonywania wszelkich prac w ogrodzie i na polu jest zawsze Wielki Tydzień. Niestety, w tym roku większa jego część przypada w okresie między zaćmieniami (kwadra owocu), czyli czasie najbardziej niekorzystnym do wykonywania wszelkich prac. Korzystny do prac w tym roku będzie tylko Wielki Piątek i Wielka Sobota. W związku z tym siewy i przesadzania roślin warto wykonać wcześniej lub przelożyć je na koniec marca od 25. i początek kwietnia, po zaćmieniach.

Gdy Księżyc ubywa do 7 i od 25., zwłaszcza w kwadrze uprawy, można zbierać zioła korzeniowe. Gorszym terminem z racji zaćmienia jest kwadra liścia. **Najwcześniejsze siewy do gruntu roślin korzeniowych** jednorocznych – marchwi, pietruszki, pasternaku, skorzonery, rzodkiewki, a także cebuli – rozpocząć najlepiej w kwadrze korzenia I marca (jednak może to

być jeszcze zbyt wcześnie) albo przelożyć je na koniec marca, tuż po zaćmieniach, unikać dni wykreślonych. Sadzić dymkę najlepiej też w kwadrach korzenia w marcu, potem dobry termin też w kwietniowej kwadrze liścia. W powyższych terminach na cieplejszych i bardziej suchych stanowiskach wykonywać **pierwsze siewy do gruntu roślin motylkowych, m.in. grochu i zbóż**. Mniej korzystna z racji zaćmienia kwadra liścia i owocu. **Sadzenie wiosenne** drzewek owocowych i ozdobnych, np. iglaków, jeżeli mróz popuścił, przeprowadzać w podobnych terminach. Na ciepłych stanowiskach, o ile gleba już dobrze rozmarzła – dobrym terminem będzie kwadra korzenia pod koniec miesiąca – można zaczynać przesadzać karpy roślin wieloletnich, m.in. dzielżany, złoczenie, paprocie oraz różne rośliny skalne i trawy. Mniej korzystna z racji zaćmienia kwadra liścia i owocu w połowie miesiąca.

Rośliny pokojowe, balkonowe – m.in. pelargonie – sadzonkować, ukorzeniać najlepiej w kwadrach korzenia I marca i od 25. Mniej korzystna z racji zaćmienia kwadra liścia i owocu. Potem dobry termin w kwietniu, ale może to być już zbyt późno.

Ciąć drzewa, krzewy, formować korony, prześwietlać, usuwać suche gałęzie i pędy, skraćć pędy młodych drzewek i krzewów, przycinać wcześniej kwitnące byliny i trawy najkorzystniej, gdy Księżyc ubywa do 8. i od 25. (brak linii lub linia przerywana). Jeżeli nie ruszą soki, można jeszcze **ciąć drzewa** w lasach z przernaczeniem na opał lub sprzęty najlepiej do 8. Z kolei drewno budulcowe pozyskiwać w okresie przybywania Księżycyca od 10. do 22.

W kwadrach korzenia, o ile się ociepli, można przystąpić do przygotowania własnych sadzonek, np. porzeczki, bukszpanu, jeżyny, ziół, roślin pokojowych.

Zrazy z drzew owocowych ścinać, w tym miesiącu z racji zaćmienia lepiej po pełni (23.) 25., 26., 27. Jeżeli tylko gleba trochę się osuszy, warto przystąpić do jej uprawy. **Wszelkie prace uprawowe w polu i ogrodzie, orki, przekopywania, bronowania, walowania, niszczenie chwastów, szkodników** najlepiej wykonywać w kwadrze uprawy. Dobry czas na te zabiegi będzie też w kwadrach korzenia po pełni I marca i od 25 do 30. Jeżeli będzie zbyt chłodno, prace wykonywać w kwadrze liścia w kwietniu, w marcu mniej korzystna z racji zaćmienia jest kwadra liścia, najgorsza jest kwadra owocu. W powyższych terminach, zwłaszcza jednak do 8., **przerabiać komposty, nawozić pola, ogrody, łąki. Jeżeli będzie zbyt zimno, prace przelożyć na kwadrę korzenia pod koniec miesiąca lub na początek kwietnia, mniej korzystna z racji zaćmienia marcową kwadra liścia.**

Ptactwo domowe nasadzać na ekologiczny wylęg piskląt najlepiej przed pełnią od 16. do 21., ale tym razem z racji zaćmienia lepszy będzie czas po pełni od 25. do 30. **Ubijać zwierzęta** od 11. do 21., ale z racji zaćmienia lepiej wybrać dzień I marca lub od 25. do 30.

Prace w pasiekach, przeglądanie, podmiatanie uli przeprowadzać najlepiej do 7. i po 23. w dni słoneczne, ciepłe, bezwietrzne. Szczególnie dobry czas od 2. do 7. Podkarmiać korzystnie od 10. do 22.

TRADYCYJNY OGRÓD EKOLOGICZNY

KWIATY OZDOBNE JEDNOROCZNE – POZYSKIWANIE NASION

Pozyskiwanie nasion z kwiatów ozdobnych, zwłaszcza gatunków rodzimych uprawianych tradycyjnie od pokoleń, jest bardzo proste. Pozostawiamy na zagonku, rabacie kilka najbardziej okazałych nagietków, aksamitek, nasturcji, astrów, chabrów, maciejek, czarnuszek i innych roślin aż do zakończenia wegetacji i pełnej dojrzałości nasion. Następnie zrywamy baldachy z nasionami, torebki nasienne i dobrze suszymy. Kolejna czynność to wykruszenie samych nasion (nie zawsze konieczne jest pełne oczyszczenie) i przelożenie do szklanych słoików lub papierowych torebek. Nasiona opisujemy, podajemy datę zbioru i odstawiamy w suche miejsce.

Fragment książki: „Tradycyjny ogród ekologiczny Tom III. 200 eko sposobów na zdrowy ogród”. Tutaj znajdziesz także informacje o tym, jak pozyskiwać własne nasiona z popularnych warzyw: korzeniowych, cebulowych, liściowych, kapustnych, owocowych, nasiennych oraz ziół i kwiatów. Zamówienia: www.wydawnictwogaj.pl, tel. 52-581-52-90 (pn.-pt. 9-15). Stron 60.

EKOPORADNIK • MARZEC 2016

Kwadra Księżyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	Księżyc Wsch./Zach.	Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetworstwo	Siew, sadzenie
kwadra korzenia III KW. 00.11		1 WT	Albina, Antoniny	0:17/9:43	06:21/17:16		
		2 ŚR	Heleny, Pawła III KW	1:16/10:22	06:19/17:18		
		3 CZ	Kunegundy, Tycjana	2:12/11:08	06:17/17:20		
		4 PI	Kazimierza, Eugeniusza	3:04/12:03	06:15/17:21		
		5 SO	Teofila, Euzebiusza	3:51/13:06	06:12/17:23		
kwadra uprawy nie siac		6 N	Kolety, Róży	4:32/14:16	06:10/17:25		
		7 PO	Perpetui, Felicyty	5:09/15:32	06:08/17:27		
		8 WT	Dzień Kobiet, Beaty	5:42/16:51	06:06/17:29		
		9 ŚR	Franciszki NÓW, WSO	6:13/18:13	06:03/17:30		ZACMIENIE
		10 CZ	Cypriana, 40 Męczennik. PG	6:42/19:35	06:01/17:32		
kwadra liścia		11 PI	Konstant., Benedykta	7:13/20:56	05:59/17:34		
		12 SO	Bernarda, Grzegorza	7:45/22:15	05:57/17:36		
		13 N	Krystyny, Bożeny	8:20/23:30	05:54/17:37		
		14 PO	Matyldy, Leona	9:01/----	05:52/17:39		
		15 WT	Klemensa, Zachariasza I KW	9:47/0:38	05:50/17:41		
I KW. 18.03		16 ŚR	Hilarego, Izabeli	10:39/1:38	05:47/17:43		
		17 CZ	Gertrudy, Zbigniewa	11:37/2:30	05:45/17:44		
		18 PI	Cyryla, Edwarda	12:39/3:13	05:43/17:46		
		19 SO	Józefa obl. NMP	13:42/3:50	05:40/17:48		
		20 N	N. PALMOWA POCZ. WIOSNY 5.30	14:47/4:20	05:38/17:50		
kwadra owocu		21 PO	Benedykta, Filemona	15:51/4:47	05:36/17:51		
		22 WT	Katarzyny, Bogustawa WSG	16:55/5:12	05:33/17:53		
		23 ŚR	Pelagii, Feliksa PELNIA	17:59/5:35	05:31/17:55		ZACMIENIE
		24 CZ	Marka, Gabriela Arch.	19:02/5:57	05:29/17:57		
		25 PT	Marii, Zwiastow. NMP* AG	20:05/6:20	05:26/17:58		
PELNIA ZACMIENIE 13.00		26 SO	Emanuela, Teodora	21:07/6:45	05:24/18:00		
		27 N	Lidii, WIELKANOC	23:08/8:12	06:22/19:02		
		28 PO	PON. WIELKANOCNY	----/8:43	06:19/19:04		
		29 WT	Bertolda, Wiktoryna	0:07/9:19	06:17/19:05		
		30 ŚR	Amadeusza, Leonarda	1:03/10:02	06:15/19:07		
kwadra korzenia III KW. 17.17		31 CZ	Gwidona, Balbiny III KW	1:56/10:52	06:12/19:09		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____
- 31 _____

POGODA MARZEC

Słońce przesuwa się przed fragmentem nieba zwanym znakiem Ryb do 20 marca i o godz. 05:30 wkracza do znaku Barana, rozpoczynając astronomiczną wiosnę. **Nów z zaćmieniem Słońca 9 marca, pełnia z zaćmieniem Księżyca 23 marca.**

Marzec może obfitować w zaskakujące zmiany i anomalie. Prognozowanie mogą utrudniać zaćmienia. Raczej nie należy oczekiwać zbyt wielu opadów. Początkowo powinno być chłodno, przy roz pogodzeniach i ciepłe w dzień, w nocy możliwe przymrozki i mróz. Większe opady pojawiają się w drugiej połowie miesiąca.

Początek marca może być dosyć pogodny, suchy z lekko mrozną aurą. Opady jeżeli się pojawiają, to raczej przelotnie, nie będą intensywne i długotrwałe. W pierwszej dekadzie powinna przeważać lekko zimowa, dosyć chłodna aura. W dzień powinno być słonecznie i ciepło, jednak w nocy temperatury mogą być stosunkowo niskie, niewykluczone przymrozki i mróz. Wyraźnie odczuwalne różnice między dniem a nocą. Połowa marca nadal powinna być dosyć pogodna. Możliwe opady śniegu, deszczu ze śniegiem lub deszczu miejscami silne, ale raczej krótkotrwałe, na przełomie pierwszej i drugiej dekady. Koniec kalendarzowej zimy to wyraźny podmuch wiosennego ciepła, któremu towarzyszyć będą obfite opady deszczu. Ostatnie dni miesiąca i tym samym koniec Wielkiego Tygodnia może przynieść zmiany. Dni i noce mogą zrobić się wyraźnie chłodniejsze, niewykluczony wiatr i przelotne opady, deszczu, deszczu ze śniegiem, a nawet śniegu.

Prognoza dodatkowa: Piękny maj nastanie, gdy w marcu jest wietrznie, a w kwietniu spadnie dużo deszczu.

LUDOWA METEOROLOGIA

Marcowe ciepło oszukuje, w maju chłody i deszcz szykuje.

Święty Józef (19 marca) przegania zimny wiatr, co w polu hula, i ciepłymi promieniami słonka świat otula.

PRZYSŁOWIA

Każda Bożenka (13 marca) to męża wyręka. Jak święta Matylda (14 marca) spotyka się z boćkiem, będzie zdrowie i pomyślność za każdym kroczkiem.

* W tym roku święto przeniesione na 4 kwietnia

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Nie ma rzemieślnika nad rolnika.

Druga połowa kwietnia, a zwłaszcza dzień 23., w tradycji ludowej był bardzo uroczyste obchodzony. Tego dnia przypada wspomnienie św. Jerzego i św. Wojciecha. Sprawowane w tym dniu obrzędy miały pobudzić m.in. płodność nowo rodzącej się przyrody. Wiosna w tym czasie bywała już w swym rozkwicie, rośliny pięknie rosły, rozkrzewiały się. Zieleń na polach i w ogrodach dawała pożywienie ludziom i zwierzętom. Niejednokrotnie przypominają o tym przysłowia *Na święty Jerzy trawa się pierzy* – które oznajmiało, że zwierzęta nareszcie mogą skosztować świeżej roślinności. W ten dzień rozpoczynano tradycyjnie pierwsze wiosenne wypasy bydła. Wykonywano także różne zabiegi, które miały wpłynąć m.in. na mleczność krów. Zanoszono także modlitwy do św. Jerzego i św. Wojciecha, aby sprawowali opiekę nad zwierzętami – określano ich patronami bydła. W niektórych rejonach Polski tego dnia gospodarz zapalał gromnicę, brał obraz św. Jerzego i wraz z żoną niosącą świeżo upieczony chleb i sól, szli do obory lub na pastwisko. Następnie obchodzili bydło wokół, mówiąc: „Święty Jerzy, ojczy, zdajemy na twoje ręce bydelko i prosimy, obroń je od zwierza łutego, od człowieka złego”.

OGRÓD, POLE, DOM

Wiosenny kwiecień to miesiąc intensywnych prac w ogrodach i na polach. **Rośliny jednoroczne owocujące nad ziemią, drzewka i krzewy, kwiaty jednoroczne, zboża, ziola najlepiej siać i przesadzać** w kwadrze korzenia pod koniec miesiąca. Wcześniej dobry termin to kwadra liścia oraz kwadra owocu.

Najbardziej korzystny czas siewu i sadzenia roślin korzeniowych, cebulowych, bylin – m.in. marchwi, buraków, cebuli – będzie w kwadrze korzenia, wcześniej dobra też kwadra liścia lub owocu w połowie miesiąca.

Rośliny liściowe siać, rozsadzać najkorzystniej od 8. do 13. Później dobra także kwadra owocu i korzenia. **Drzewa owocowe, krzewy sadzić** najlepiej w podobnych terminach. Zanim korzenie drzewek i sadzonek trafią w glebę, wcześniej zamaczać je w gęstej gnojówce z czystego końskiego nawozu i krowieńca. Dodatkowo może być deszczówka i glina. Podane terminy też są odpowiednie do sadzenia roślin jagodowych, m.in. truskawek, poziomek, jeżyn itp.

Cięcie i formowanie drzew, krzewów, przyginanie gałęzi wykonywać najlepiej do 7. i od 23. do 29., szczególnie w kwadrze uprawy do 7. (linia przerywana).

Szczepić rośliny od 8. do 20. i od 23. do 29., unikać dni wykreślonych. Dobry czas do ukorzenia sadzonek – m.in. forsycji, bukszpanu – i wielu krzewów owocowych – m.in. porzeczki, agrestu – będzie w tym samym terminie, w kwadrze liścia, owocu i korzenia pod koniec miesiąca.

Wszelkie prace uprawowe w ogrodach i na polu: orki, bronowanie, spulchnianie, przekopywanie, rozgarnianie kopczyków itp., także niszczenie chwastów, przeprowadzać najlepiej przy ubywającym Księżycu do 7. i po 22., szczególnie w kwadrze uprawy. Nawozić kompostami, gnojówką w tym samym czasie. Szkodniki niszczyć najlepiej w kwadrze uprawy.

Gęsi, kaczkę, kury najlepiej nasadzać na ekologiczny wylęg piskląt od 15. do 20. Ubijać zwierzęta od 8. do 20.

Prace pielęgnacyjne w pasiekach przeprowadzać do 6. i po 22., zwłaszcza do 6. i od 30. Dokarmiać intensywniej od 8. do 21.

WĘGIEL DRZEWNY lek dla Ciebie i Twojego Ogrodu

ZIELARSKA PODRĘCZNA APTECZKA DOMOWA – Kuracja ks. Kneippa

Ks. Sebastian Kneipp, wielki naturalista, opracował kurację leczniczą węglem drzewnym. Radził przede wszystkim zażywać proszek z węgla drzewnego „po słabościach, w których narządy trawienia wielce ucierpiał”. Proszek ułatwia im bowiem pracę. Naturalista uważał, że „najprzyjemniej” zażywać węgiel w mleku z cukrem. Dziennie zażywa się średnią łyżkę jednorazowo lub w dwóch porcjach.

Fragment książki: „Zielarska podręczna apteczka domowa” – To ponad 200 porad, przepisów stosowania wielu ziół – m.in. hyzopu, jeżówki, podbiału, mniszka, – dzikich owoców: m.in. bzu czarnego, poziomek, owoców jagodowych oraz produktów: m.in. octu, kaszy, kapusty kiszzonej, kleików, dawnych leków ludowych: m.in. gliny, węgla, żywicy, kadzidla i olejków. Kuracje na wzmocnienie, wspólne zagrożenia zdrowia i różne dolegliwości. Stron 80.

TRADYCYJNY OGRÓD EKOLOGICZNY TOM II – Popiół w ochronie roślin

Opylenie popiołem drzewnym koron grusz i jabłoni chroni drzewka przed parchem. Opylenie powoduje również, że owoce są bardziej smaczne, ich skórka staje się mocniejsza i odporniejsza na choroby. Takie owoce w trakcie przechowywania nie wysychają zbyt silnie i nie gniją. Posypywanie podłóg w przechowalni popiołem drzewnym dotyczy również owoców. Zwiększa ich trwałość i przedłuża soczystość.

Popiół drzewny wykorzystuje się też do ograniczania i zwalczania szarej pleśni występującej na truskawkach. Taki zabieg zwiększa plony, poprawia smak owoców i polepsza ich przechowywanie.

O tym jak stosować i wykorzystać popiół drzewny w ochronie truskawek, marchwi i ziemniaków przeczytasz w: „Tradycyjny Ogród Ekologiczny Tom II. Ekologiczne preparaty na szkodniki i choroby”. Stron 80.

Zamówienia książek: www.wydawnictwogaj.pl, tel. 52-581-52-90 (pn.-pt. 9-15).

EKOPORADNIK • KWIECIEŃ 2016

Kwadra Księżyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	☾ Księżyc Wsch./Zach.	☀ Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetworstwo	Siew, sadzienie
kwadra uprawy nie siał		1 PI	Grażyny, Hugona	2:43/11:49	06:10/19:11		
		2 SO	Franciszka, Urbana	3:26/12:54	06:08/19:12		
NÓW 13.23		3 N	Ryszarda, N. MIŁOSIERDZIA	4:03/14:05	06:05/19:14		
		4 PO	Izydora, Wacława	4:37/15:21	06:03/19:16		
		5 WT	Wincentego, Ireny WSO	5:08/16:41	06:01/19:17		
kwadra liścia		6 ŚR	Wilhelma, Celestyna	5:38/18:05	05:58/19:19		
		7 CZ	Jana, Donata NÓW PG	6:08/19:26	05:56/19:21		
I KW. 6.00		8 PI	Marii, Dymitra	6:40/20:48	05:54/19:23		
		9 SO	Dionizego, Julii	7:14/22:08	05:52/19:24		
		10 N	Makarego, Michała	7:54/23:23	05:49/19:26		
kwadra owocu		11 PO	Leona, Filipa	8:39/---	05:47/19:28		
		12 WT	Juliusza, Damiana	9:31/0:29	05:45/19:30		
PEŁNIA 7.23		13 ŚR	Marcina, Hermenegildy	10:29/1:26	05:43/19:31		
		14 CZ	Tyburcego, Waleriana I KW	11:30/2:13	05:40/19:33		
		15 PI	Anastazji, Teodora	12:34/2:52	05:38/19:35		
kwadra korzenia		16 SO	Bernadety, Julii	13:39/3:24	05:36/19:36		
		17 N	Rudolfa, Roberta	14:44/3:52	05:34/19:38		
III KW. 5.29		18 PO	Apoloniusza, Bogustawy WSG	15:47/4:17	05:32/19:40		
		19 WT	Tymona, Leona	16:51/4:40	05:30/19:42		
		20 ŚR	Mariana, Teodora	17:54/5:03	05:27/19:43		
		21 CZ	Anzelma, Feliksa AG	18:57/5:25	05:25/19:45		
		22 PI	Leonii, Strzeżyma PEŁNIA	19:59/5:49	05:23/19:47		
		23 SO	Wojciecha, Jerzego	21:01/6:15	05:21/19:48		
		24 N	Grzegorza, Aleksandra	22:01/6:45	05:19/19:50		
		25 PO	Marka Ewang., Jarosława	22:59/7:19	05:17/19:52		
		26 WT	Marii, MB Dobrej Rady	23:52/7:59	05:15/19:54		
		27 ŚR	Zyty, Felicji	---/8:46	05:13/19:55		
		28 CZ	Pawła, Walerii	0:41/9:40	05:11/19:57		
		29 PI	Katarzyny, Piotra	1:24/10:41	05:09/19:59		
		30 SO	Mariana, Donata III KW	2:03/11:47	05:07/20:00		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____

POGODA KWIECIEŃ

Słońce wędruje przed fragmentem nieba zwanym znakiem Barana do 19, a o godz. 17:29 pojawia się w pasie Byka. **Nów 7 kwietnia, pełnia 22 kwietnia.**

Kwiecień może być dosyć chłodny i mroki. Opadów może być bardzo dużo, lokalnie obfitych, mogących powodować lekkie podtopienia. W kwietniu niewykluczone przymrozki, pierwsze burze, często wiejący wiatr, obfite opady deszczu, deszczu ze śniegiem, w górach śniegu. Suchych dni bez opadów nie powinno być zbyt wiele, jeżeli wystąpią, to raczej sporadycznie. Temperatury różnorodne z przewagą zimniejszych, ale ciepłe, typowo wiosenne też się pojawiają.

Pierwsza połowa miesiąca powinna być dosyć deszczowa. Niewykluczone opady deszczu, deszczu ze śniegiem, a w górach śniegu. Lokalnie opady mogą być dosyć obfite, silne i intensywne. Rozpogodzenia nieliczne i raczej krótkotrwałe. Chłody mogą pojawić się w dzień i w nocy. Niewykluczone wiosenne przymrozki. Więcej ciepłych dni w drugiej połowie miesiąca, zwłaszcza pod jego koniec. Dni powinny być przyjemne, słoneczne, typowo wiosenne. Jednak noce chłodne z przygruntowymi przymrozkami, zwłaszcza przy gwiazdzistym niebie. Zimne noce mogą niekorzystnie wpłynąć na wschody i rozwój roślin. Pogodna, cieplejsza aura, jednak z chłodami w nocy, powinna utrzymać się do końca miesiąca. Opady, jeżeli się pojawią, nie powinny być zbyt silne i długotrwałe. W kwietniu niewykluczone pierwsze burze i silny, osuszający wiatr.

Prognoza dodatkowa: Gdy w kwietniu kukła kuka na ciemny las – nadejdzie trudny dla rolnika czas, a gdy w zielonym gaju – oczekuj urodzaju.

LUDOWA METEOROLOGIA

Jak w kwietniu po brzegach stawu trzymają się lody – znak dobry dla jęczmion urody.

Od chmurnego, zadeszczonego Damiana (12 kwietnia) może być w pogodzie zmiana.

PRZYSŁOWIA

Jak dzień Ryszarda (3 kwietnia) w niedzielę przypada, zieleni i kwiaty w maju zapowiada.

Od świętego Apoloniusza (18 kwietnia) zieleni się rusza.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYŚLÓWIA

Gdzie rodzą doły – pełne stodoły, gdzie rodzą góry – w stodole dziury.

Dzień 1 maja, a niekiedy wigilia tego dnia, czyli noc z 30 kwietnia na 1 maja, był dniem stawiania *majów* (*majów*, *moiczków*, *majek*). Nazywano tak drzewka iglaste, głównie z sosny, które przybierano w różnokolorowe wstążki, np. z bibuły, lub w słodkości, a następnie mocowano je na długich żerdziach lub choinkach zrobionych z kory i gałązek (te największe miały nawet do 12 metrów wysokości). Zwyczaj stawiania *majów* popularny był tylko w niektórych częściach kraju, m.in. na Śląsku i w sąsiadujących z nim regionach. Pierwotny obrzęd stawiania *majów* związany był z radosnym witaniem wiosny i wegetacyjną magią, dopiero później zmienił się w okolicznościową zabawę, pełniąca funkcję zalotów. Stawianie *majów* wśród górali śląskich w I połowie XIX wieku popularne było także z okazji imienin, nie tylko dziewcząt, ale też chłopów, a nawet żonatych mężczyzn.

ŚWIĘTO POLSKIEJ NIEZAPOMINAJKI

Świętej pamięci Pan Andrzej Zalewski – twórca audycji „EKO RADIO” – zaproponował, by 15 maja było obchodzone ŚWIĘTO POLSKIEJ NIEZAPOMINAJKI. Zachęcamy Czytelników do sadzenia niezapominajek i obdarowywania tym uroczym kwiatkiem innych. (www.niezapominajki.pl)

OGRÓD, POLE, DOM

W maju rozpoczynamy **siewy i sadzenia ciepłolubnych roślin owocujących nad ziemią**. Zgodnie z bardzo dawną, polską tradycją należy to robić dopiero po św. Stanisławie, czyli po 8 maja. W tym roku przypadnie to w kwadrze liścia. Warto wysiewać fasolę, ogórki, dynię w tym terminie. Jeżeli jednak będzie zbyt chłodno, zwłaszcza na północy Polski, nie zaskodzi siew wrażliwszych roślin ciepłolubnych przesunąć na kwadrę owocu lub korzenia w drugiej połowie miesiąca.

W maju przystępujemy do siewu lnu, kukurydzy, prosa, gryki, kończymy siewy ziół, zbóż, łubinu i wielu kwiatów. Najlepszym terminem do tych czynności będzie też czas od 8 maja. Zboża, zioła i kwiaty można także z powodzeniem wysiewać później w kwadrze owocu, potem korzenia.

Najlepszy termin do wysadzania **pomidorów** do gruntu na cieplejszych stanowiskach i w foliach będzie w kwadrze owocu. Jeżeli będzie chłodno, lepiej przesunąć terminy na

mniej korzystną kwadrę korzenia, wcześniej dobra też kwadra liścia. Do gruntu najlepiej wysadzać pod koniec maja, od 22. do 28. Dni od 18. do 20. i od 22. do 24. (z wyłączeniem pełni 21 maja) będą dobrym okresem do wykonywania szczepień. Potem dobry czas w drugiej połowie czerwca.

Najlepszy czas do **sadzenia roślin korzeniowych**, m.in. ziemniaków, rozsady brukwi i cebuli, przypada w kwadrze korzenia, wcześniej bardzo dobra jest kwadra liścia, najmniej korzystna kwadra owocu. W kwadrze korzenia najlepiej **wysiewać rośliny korzeniowe na jesienny zbiór**, m.in. marchew, a także rzodkiewki, rzodkiew letnią.

Kwiaty jednoroczne siać, rozsadzać najlepiej w kwadrze owocu (podwójna linia ciągła). Bardzo dobra także kwadra liścia i korzenia. Sadzić rozsadę roślin liściowych – m.in. kapustnych, sałat – w kwadrze liścia lub owocu, dosyć dobra także kwadra korzenia po pełni (21 maja). Wybierać przede wszystkim dzień dżdżysty, bo wtedy rośliny zdecydowanie lepiej się przyjmują. **Siewy, sadzenia** wykonywać przed południem, najlepiej rankiem. Kwadra liścia, potem korzenia to najlepszy czas do **rozmażania roślin przez sadzonki zielne i odkłady**. Rośliny balkonowe rozmnażać przez sadzonki, odkłady również w tych samych terminach.

Okresy zaznaczone liniami przerywanymi są najkorzystniejsze do **zwalczania szkodników, zbierania gąsienic, oprysków drzew**. W dniach zakreskowanych liniami przerywanymi najlepiej przeprowadzać wszelkie prace **pielęgnacyjne wokół roślin, niszczyć chwasty** w ogrodach i na polach, m.in. w ziemniakach. Wtedy też okopywać, redlic, motykować. Jest to dobry okres do przerzedzania kwiatów, usuwania zasychających kwiatów i kwiatostanów oraz zawiązków drzew, wykonywania przerywek, usuwania glonów z oczek wodnych.

Cięcie trawników najlepiej przeprowadzać po nowiu w kwadrze liścia, jeżeli pragniemy trawę wzmocnić. Ścinana w kwadrze korzenia i w kwadrach uprawy wolniej odrasta.

Maj to czas zbioru ziół, ponieważ są najwartościowsze. Pozyskuje się przede wszystkim liście, kwiaty i całe rośliny zielone. Zbiory przeprowadzać najlepiej w czasie przybywania Księżycy, który wyznaczają linie ciągłe, możliwe w bliskości pełni, w kwadrze owocu (podwójna linia), szczególnie kwiaty. Mniej korzystna będzie kwadra liścia. Jeżeli zachodzi konieczność, zbiory można prowadzić jeszcze w kwadrze korzenia. Najwartościowsze są zioła zbierane rankiem w dzień słoneczny po obeschnięciu rosy. Unikać pozyskiwania ziół w dniach zakreskowanych linią przerywaną. **Warzywa liściowe** – m.in. rabarbar, szpinak, pędy szparagów – są najwartościowsze, gdy pozyskuje się je w terminach podobnych jak u ziół, ale bardzo korzystna jest także kwadra liścia.

Kury, kaczki na ekologiczny wylęg piskląt nasadzać najlepiej od 14. do 20. Bielić pomieszczenia inwentarskie w okresie zakreskowanym linią przerywaną. **Dokarmiać ryby** częściej w stawach i oczkach wodnych od 7. do 20. **Podlewać intensywnie ogrody**, szczególnie młode kwitnące drzewka, w kwadrze liścia po nowiu (6 maja).

Strzyc owce w okolicach nowiu (6 maja). Dbać o czystość w oborach, stajniach, chlewach. **Zabiegi higieniczne** najlepiej przeprowadzać przed nowiem do 5. i po 29., czyli w okresie zaznaczonym liniami przerywanymi.

Większość prac pielęgnacyjnych w pasiekach wykonywać najlepiej do 5. i po 21., szczególnie do 5. i od 29. Unikać prac przy pszczołach od 7. do 20., wtedy jednak można owady podkarmiać.

NOTATKI. OBSERWACJE POGODY I PRZYRODY:

EKOPORADNIK • MAJ 2016

Kwadra Księżycyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	Księżyc Wsch./Zach.	Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
I kwadra uprawy nie siał		1 N	Św. Pracy, Józefa	2:37/12:59	05:05/20:02		
		2 PO	Zygmunta, Atanazego	3:07/14:15	05:03/20:04		Dni krzyżowe
II kwadra liścia		3 WT	NMP Kr. Pol., 3 Maja WSO	3:36/15:33	05:01/20:05		Dni krzyżowe
		4 ŚR.	Floriana, Moniki	4:05/16:54	04:59/20:07		Dni krzyżowe
III kwadra owocu		5 CZ	WNIEBOWSTĄPIENIE*	4:35/18:16	04:58/20:09		
		6 PI	Benedykty, Dominika NÓW, PG	5:07/19:38	04:56/20:10		
IV kwadra korzenia		7 SO	Augusta, Róży	5:44/20:57	04:54/20:12		
		8 N	Wiktora, Stanisława bp	6:27/22:10	04:52/20:14		
V kwadra nie siał		9 PO	Grzegorza, Bożydara	7:17/23:14	04:50/20:15		
		10 WT	Izydora oracza, Antonina	8:14/----	04:49/20:17		
VI kwadra nie siał		11 ŚR	Igi, Miry	9:16/0:07	04:47/20:19		
		12 CZ	Pankracego, Nereusza	10:21/0:51	04:45/20:20		
VII kwadra nie siał		13 PI	Serwacego, Marii, Roberta I KW	11:28/1:27	04:44/20:22		
		14 SO	Bonifacego, Macieja	12:33/1:57	04:42/20:23		
VIII kwadra nie siał		15 N	Zofii, ZIEL. ŚWIĄTKI WSG	13:38/2:23	04:41/20:25		
		16 PO	NMP Matki Kościoła	14:42/2:46	04:39/20:26		
IX kwadra nie siał		17 WT	Weroniki, Brunona	15:45/3:09	04:38/20:28		
		18 ŚR	Jana, Eryka, Feliksa AG	16:48/3:31	04:36/20:29		
X kwadra nie siał		19 CZ	Piotra, Mikołaja	17:51/3:54	04:35/20:31		
		20 PI	Bernarda, Aleksandra	18:53/4:19	04:34/20:32		
XI kwadra nie siał		21 SO	Jana, Wiktora PEŁNIA	19:54/4:47	04:32/20:34		
		22 N	Heleny, Ryty	20:54/5:19	04:31/20:35		
XII kwadra nie siał		23 PO	Iwony, Dezyderego	21:50/5:57	04:30/20:37		
		24 WT	Joanny, Zuzanny	22:40/6:42	04:29/20:38		
XIII kwadra nie siał		25 ŚR	Grzegorza, Magdy	23:26/7:34	04:27/20:39		
		26 CZ	BOŻE CIAŁO, Dz. Matki	----/8:33	04:26/20:41		
XIV kwadra nie siał		27 PI	Augustyna, Juliana	0:05/9:37	04:25/20:42		
		28 SO	Emila, Jaromira	0:40/10:46	04:24/20:43		
XV kwadra nie siał		29 N	Magdaleny, Urszuli III KW	1:11/11:59	04:23/20:44		
		30 PO	Feliksa, Ferdynanda WSO	1:39/13:14	04:22/20:46		
XVI kwadra nie siał		31 WT	Anieli, Naw. NMP**	2:07/14:31	04:21/20:47		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 } Tradycyjne dni modlitw o urodzaje.
- 4 } Szczegóły na s. 70 oraz na www.poradnikksiezycowy.pl
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____
- 31 _____

POGODA MAJ

Słońce wędruje przed fragmentem nieba zwanym znakiem Byka do 20 maja i o godz. 16:36 pojawia się na tle Bliźniat. **Nów 6 maja, pełnia 21 maja.**

Maj może obdarzyć nas dosyć zróżnicowaną pogodą. Przez większą część miesiąca powinno być dosyć sucho i ciepło, ale nocami mogą pojawić się przymrozki. Brak wody w glebie i nocne chłody mogą niekorzystnie wpłynąć na rośliny i rozwój roślin. Więcej dni ciepłych, wilgotnych z opadami w drugiej połowie miesiąca. Niewykluczone majowe burze i ulewy, którym towarzyszyć będzie silny i porywisty wiatr.

Początek miesiąca powinien być pogodny, zwłaszcza gdy powieje wiatr z północnego zachodu lub wschodu. Przy ciepłe w dzień, niewykluczone chłody wraz z przygruntowymi przymrozkami w nocy. Opady jeżeli się pojawią, to zwłaszcza gdy powieje wiatr z południowego zachodu. Nie powinny być długotrwałe i obfite. Środek miesiąca dosyć pogodny, słoneczny. Noce nadal chłodne z przymrozkami, ale w dzień dosyć przyjemna temperatura. Ciepłsze dni wraz opadami deszczu pojawią się w ostatniej dekadzie miesiąca. Opady mogą być obfite, lokalnie intensywne i powodować lokalne podtopienia. Temperatury dość przyjemne, wyraźnie wyższe niż w pierwszej połowie miesiąca. W maju niewykluczone wiosenne burze, miejscami gwałtowne z intensywnymi opadami deszczu, ulewami oraz gradem.

Prognoza dodatkowa: Urodzaju i pomysłnego lata można się spodziewać, gdy bez (tilak) szybko zaczyna i kończy kwitnienie.

LUADOWA METEOROLOGIA

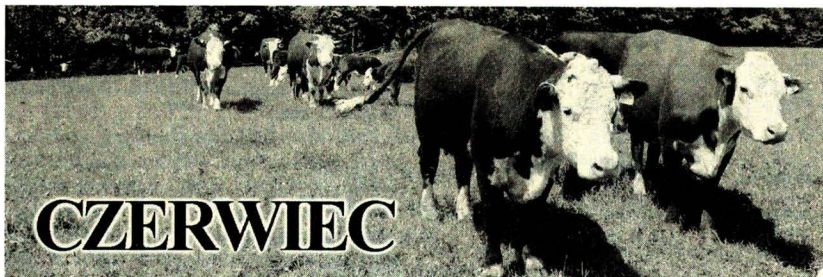
Kiedy pierwszy maj nie płacze – będzie chlebek i kołaczek.

Jak w Boże Ciało (26 maja) deszcz obficie zmoczy pole, nie oczekuj dostatku w stodole.

PRZYŚŁOWIA

Gdy zimny ogrodnik szronem ziemię zaciągnie, ciepło wróci za dwa tygodnie.

Słoneczna Weronika (17 maja) na zielonej łące wykarmi konika.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPowieści I PRZYSŁOWIA

Gdzie więcej dzieci, prędzej idzie robota.

Jednym z najstarszych obchodów wiosennych jest obrzęd sobótki, nazywany także w niektórych regionach Polski Kupalnocką. Tego dnia palono ogniska, skakano przez ogień, kąpano się w wodzie, święcono zioła i puszczano wianki. Sobótkowe obrzędy to pozostałość po święcie pogańskim związanym z odwiecznym kultem Słońca. Wieczór Kupalnocki uważany był przez lud za feralny, bowiem złe moce miały dostęp do człowieka i należało się przed nimi bronić. W tym czasie zbierało się zioła lecznicze i odprawiało najróżniejsze wróżby. Sobótkowym ziołem była bylica. Nią przystrajano bydło, przepędzane przez ogień, nią strojono dziewczęta tańczące m.in. w utworze Jana Kochanowskiego w „Pieśni świętojańskiej o Sobótce”. Lud wiejski wierzył, że bylica chroniła od bólu w krzyżach tego, kto się jej łodygami opasał i że odwracała zarazę od bydła. Noc świętojańska to także początek lata, o którym pisał Leopold Staff w wierszu „Wczesne lato”: *Tak nagle przyszło wczesne lato / I zawróciło wszystkim głowy. / I czar czerwcowy, jak świat stary / Zdaje się niebывale nowy. / Śpiewem zanoszą się słowiki, / Bzu duszne wonie biją zewsząd / I dziko wpada wiatr spragniony / W ramiona rozchylonych dziewcząt.*

OGRÓD, POLE, DOM

W czerwcu rozpoczynamy **sianokosy i pierwsze zbiory owoców**. Najwartościowsze będą te zrywane w kwadrze owocu. Można też z powodzeniem pozyskiwać owoce w dniach korzystnych w kwadrze liścia i korzenia, unikać kwadr uprawy. W podanych wyżej okresach najlepiej **wykonywać przetwory**, które przeznaczymy na przechowanie (dni z rysunkiem słońca). Owoce będą wówczas bogatsze w cenne składniki. Zbiory najlepiej wykonywać w dzień słoneczny po południu.

W czerwcu w dalszym ciągu trwają zielarskie żniwa. Zgodnie ze wskazaniami ludowej tradycji, zioła najlepiej zbierać do 24 czerwca (św. Jana – tradycyjna pełnia słoneczna), szczególnie w okresie przybywania Księżyca od 6. do 19., szczególnie korzystna jest kwadra owocu. Dobra też kwadra liścia, później kwadra korzenia w drugiej połowie miesiąca. Rośliny zielne pozyskiwać najlepiej w początkowej fazie kwitnienia, rankiem, po obeschnięciu rosy. Rośliny aromatyczne ścina się nieco później, w okolicach południa, bo mają wtedy więcej olejków leczniczych.

Czerwiec to również czas tradycyjnych sianokosów. Wyznacza go zasadniczo wstępne stadium kwitnienia traw. Dobrze byłoby zaplanować te prace od 6. do 25., unikać dni wykreślonych.

Korzystny czas do siewów, sadzenia roślin owocujących nad ziemią – np. prosa, fasoli, ogórków na późniejszy zbiór – przypada w kwadrze owocu przed pełnią (20 czerwca), wcześniej dobry czas także w kwadrze liścia i potem w kwadrze korzenia.

Rośliny kwiatowe, m.in. dwuletnie – a więc stokrotki, bratki, malwy, byliny, orliki, łubiny – warto siać, także inne kwiaty przesadzać oraz zbierać z nich nasiona (jeśli już są) również w powyższych okresach. Dla rozsadzania, zbioru roślin liściowych najlepszy okres to kwadra liścia, potem kwadra owocu, w trzeciej kolejności wybierać kwadrę korzenia.

Rośliny korzeniowe, m.in. brukiew, rozsadzać najlepiej w kwadrze korzenia, korzystne terminy także są w kwadrze liścia, gorsza jest kwadra owocu. Dobrym czasem do siewów roślin korzeniowych w formie poplonu na jesienny zbiór jest kwadra korzenia, wcześniej kwadra liścia, w trzeciej kolejności kwadra owocu. Unikać kwadr uprawy i dni wykreślonych.

W kwadrze korzenia, wcześniej liścia, **sporządzać sadzonki z bylin i krzewów. Szczepić na zielono** od 6. do 19., najlepszy termin będzie od 13. do 19.

Cięcie trawników najlepiej przeprowadzać po nowiu w kwadrze liścia, jeżeli chcemy trawę zmocnić. Ścinana w kwadrze korzenia i w kwadrach uprawy będzie z kolei wolniej odrastać.

Podlewać rośliny intensywniej po 5. Ograniczyć podlewanie w kwadrze owocu, szczególnie przed pełnią (20 czerwca), by nie zwiększać zagrożenia wystąpienia chorób grzybowych.

W sadzie zwalczać szkodniki, mszyce, gąsienice, stosując opryski najlepiej po pełni, szczególnie w kwadrach uprawy (linia przerywana). Najbezpieczniej i najtaniej stosować preparaty wykonane domowym sposobem z roślin lub szarego mydła (20-30 g mydła rozpuścić w litrze letniej wody, można dodać nieco oleju rzepakowego lub denaturatu; zwalcza skutecznie mszyce i gąsienice). W kwadrach uprawy **wycinać też odrosty korzeniowe, przerywać zawiązki**. Jest to również najlepszy okres do nawożenia niektórych roślin kompostami, gnojówkami roślinnymi np. z pokrzywy, żywokostu. W wyżej podanych terminach również warto nawozić kompostami łąki.

Prace uprawowe: redlenie, podorywki, niszczenie chwastów – np. wycinanie ostu, przerywki roślin – najkorzystniej wykonywać w kwadrach uprawy (linia przerywana). Wtedy też **przygotowywać nowe przemy kompostowe. Dokarmiać intensywniej ryby** od 6. do 19.

Strzyc owce w okolicach nowiu (5 czerwca, 4 lipca). Dbać o czystość w oborach, stajniach, chlewach. **Zabiegi higieniczne** najlepiej przeprowadzać przed nowiem do 5. i od 27. **W pasiekach większość prac pielęgnacyjnych** wykonać najlepiej do 4. i po 20., szczególnie jednak do 4. i od 27. Wstrzymać się od niepokojenia owadów od 5. do 20.

NOTATKI. OBSERWACJE POGODY I PRZYRODY:

EKOPORADNIK • CZERWIEC 2016

Kwadra Księżycyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	☾ Księżyć Wsch./Zach.	☀ Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
kwadra uprawy nie siał 		1 SR	Jakuba, Dz. Dziecka	2:34/15:50	04:21/20:48		
		2 CZ	Marcelina, Sadoka	3:04/17:10	04:20/20:49		
		3 PI	Najśw. Serca P. Jezusa PG	3:37/18:30	04:19/20:50		
		4 SO	Niepok. Serca NMP	4:16/19:46	04:18/20:51		
NÓW 5.00 		5 N	Walerii, Bonifacego NOW	5:01/20:55	04:18/20:52		
		6 PO	Dominiki, Norberta	5:55/21:55	04:17/20:53		
		7 WT	Roberta, Wiesława	6:56/22:45	04:17/20:54		
kwadra liścia 		8 SR	Medarda, Seweryna	8:02/23:25	04:16/20:55		
		9 CZ	Pelagii, Felicjana	9:10/23:59	04:16/20:55		
		10 PI	Maksyma, Małgorzaty	10:18/---	04:15/20:56		
		11 SO	Barnaby, Feliksa	11:25/0:27	04:15/20:57		
I KW. 10.09 		12 N	Onufrego, Leona I KW. WSG	12:30/0:52	04:15/20:57		
		13 PO	Antoniego z Padwy	13:34/1:14	04:14/20:58		
kwadra owocu 		14 WT	Bazylego, Michała	14:37/1:37	04:14/20:59		
		15 SR	Jolanty, Wita AG	15:40/1:59	04:14/20:59		
		16 CZ	Benona, Justyny, Anety	16:43/2:23	04:14/21:00		
		17 PI	Alberta, Laury	17:45/2:50	04:14/21:00		
PEL尼亚 13.03 		18 SO	Marka, Elżbiety	18:45/3:20	04:14/21:00		
		19 N	Gerwazego, Protazego	19:43/3:56	04:14/21:01		
		20 PO	Bogny, Sylwiusza PEL尼亚	20:37/4:38	04:14/21:01		
		21 WT	Alicji POCZ. LATA 0.34	21:25/5:28	04:15/21:01		
kwadra korzenia 		22 SR	Pauliny, Tomasza	22:07/6:25	04:15/21:01		
		23 CZ	Sobótki, Wandy	22:44/7:28	04:15/21:01		
		24 PT	Św. Jana Chrz., Danuty	23:16/8:37	04:15/21:01		
		25 SO	Wilhelma, Doroty	23:45/9:48	04:16/21:01		
III KW. 20.18 		26 N	Jana, Pawła WSO	---/11:02	04:16/21:01		
		27 PO	Cyryla, Władysława III KW	0:12/12:17	04:17/21:01		
		28 WT	Leona, Ireneusza	0:39/13:34	04:17/21:01		
		29 SR	Piotra i Pawła ap.	1:06/14:51	04:18/21:01		
kwadra uprawy nie siał 		30 CZ	Emilii, Lucyny	1:37/16:09	04:19/21:00		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____

POGODA CZERWIEC

Słońce przesuwa się przed fragmentem nieba nazywanym znakiem Bliźniąt do 21 czerwca, w tym dniu o godz. 0:34 pojawia się w znaku Raka i wtedy zaczyna się astronomiczne lato.

Nów 5 czerwca, pełnia 20 czerwca.

Czerwiec powinien obfitować w opady, dlatego wody w glebie nie będzie brakować. Zagrożeniem mogą być choroby grzybowe z racji wielu dni parych i wilgotnych. Początek miesiąca chłodniejszy (lokalnie niewykluczony przymrozek), a także opady deszczu, burze, a nawet grad. Ciepleszych i słonecznych dni więcej w kolejnych dwóch dekadach. Temperatury przyjemne i dosyć wysokie. Powinno być parno, wilgotno, burzowo i wietrznie. Okresy słonecznej, ładnej aury będą zakłócały opady i burze, lokalnie powodujące podtopienia i powodzie.

Początek miesiąca może przynieść dosyć chłodną i deszczową pogodę. W dzień i w nocy wyraźnie odczuwalne spadki temperatur. Opady będą dosyć intensywne, towarzyszyć im mogą fronty burzowe, niewykluczone opady gradu. Połowa miesiąca ze zmienną pogodą. Możliwe dni ciepłe z przyjemną, ładną aurą. Niewykluczone także te z opadami deszczu, które nasilą się wraz z nadejściem kalendarzowego lata. Wtedy dni mogą być ciepłe, nawet upalne, ale wilgotne, parne. Opady deszczu, ulewy i burze mogą być lokalnie bardzo intensywne. Miejscami mogą powodować podtopienia, zalania i powodzie, zwłaszcza na południu kraju. Burzom i intensywnym opadom może towarzyszyć silny, gwałtowny i porywisty wiatr. Więcej dni pogodnych pod koniec miesiąca, gdy powieje wiatr z północnego zachodu lub wschodu.

Prognoza dodatkowa: Burzy i wiatru można oczekiwać, gdy nie widać dokładnie różków przybierającego lub malejącego Księżyca.

LUDOWA METEOROLOGIA

Gdy czerwiec wodą i chłodem szafuje, to zwykle cały rok popsuje.

Dzień świętego Jakuba (1 czerwca) przed wschodem pogodny, że napełnisz gumna, masz znak niezawodny.

PRZYSŁOWIA

Trawę na czerwcowe siano trzeba kosić wcześniej rano.

Piotr i Paweł (29 czerwca) tak na niby sieją w lesie pierwsze grzyby.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPowieŚCI I PRZYSŁOWIA

W lipcu trza gotować, co na jesień obiadać.

Kwiaty i zioła, zwłaszcza w pełnym rozkwicie, radowały i radują ogrodników oraz rolników. Dawniej bogactwo i różnorodność roślin wokół obejścia była celowa, zioła i kwiaty służyły w pierwszej kolejności jako „domowa apteczka” z lekami. Prosty lud uważał, że rośliny obdarzone były czarodziejską, tajemną siłą, która zło lub dobro przynosić mogła. Powstało na ten temat wiele pieśni, podań, wierzeń i przesądów. Podwójny kłós zboża miał wróżyć szczęście, podobnie jak poczwórna koniczyna. O listkach ruty, tak lubianej roślinie w ogródkach wiejskich, mawiano, że wyrosły z krwi Zbawiciela, gdy szedł na Golgotę. Wiązki ruciane, puszczane na wodę, wróżyły dziewczętom, kiedy wyjdą za mąż. Gdy dziewczyna za mąż nie wyszła i starzała się, mówiono o niej, że „posiała sobie rutki”... O rzeczach codziennych i pięknie współczesnej przyrody pisał ks. Jan Twardowski: *Zbieranie czarnych jagód / zbieranie spadających kasztanów / zbieranie róż / to nasze radości na co dzień / podobne jak kaczki na wodzie / od zawsze do już.*

OGRÓD, POLE, DOM

Lipiec to pełnia lata i czas, gdy rolnicy rozpoczynają żniwa, a w ogrodach dojrzeją coraz więcej ziół, owoców i warzyw. Przystępujemy do ich **pierwszych, większych zbiorów. Przy czym na domowe przetwory, soki, wina, susze, octy** najlepiej pozyskiwać maliny, porzeczki, agrest, czereśnie, wiśnie, a także inne owoce w kwadrze owocu, nieco mniej korzystna jest kwadra liścia i kwadra korzenia. **Nie sporządzać przetworów w dniach wykreślonych**, ponieważ będą się znacznie szybciej psuć i będą mniej smaczne. W podanych terminach warto też przygotowywać kwas chlebowy, domowe piwo – będą najwartościowsze.

Powyższe zalecenia odnoszą się również do **zbioru warzyw liściowych i owocujących nad ziemią**: fasolki szparagowej, groszku, cukinii, ogórków, pomidorów, ziół, liści na suszenie, np. pietruszki. Warto też wtedy suszyć kwiaty oraz zbierać nasiona różnych roślin, w tym traw, kwiatów.

Dobry czas do **ścinania traw, koniczyn, lucern** to kwadra liścia i kwadra owocu, mniej korzystna kwadra korzenia. **Żniwa rzepaku** najlepiej przeprowadzać od 5 do 26 lipca, unikać dni wykreślonych. **Żniwa zbóż**, zwłaszcza na nasiona do siewu, korzystnie byłoby pozyskiwać

w kwadrze owocu w lipcu i w sierpniu. Odpowiedni okres do żniwowania będzie również w kwadrze liścia i w kwadrze korzenia.

Zbiory warzyw korzeniowych: cebuli, czosnku, wczesnych ziemniaków, także cebuli na dymkę, przeprowadzać najlepiej do 3. i po 20., zwłaszcza w kwadrach uprawy w dniach oznaczonych małym korzeniem. Dobry termin również w kwadrze liścia. Okres ubywania Księżycy pełnia-nów, kwadrę korzenia i kwadry uprawy poleca się do **wyjmowania cebul tulipanów. Kwadra korzenia tuż po pełni (20 lipca) korzystna jest do rozsadzania i dzielenia roślin wieloletnich.**

Siewy, sadzenie roślin liściowych, sałat, kapust, kalarep oraz siewy roślin na zielone nawożenie – np. facelii, lubinu i gorczycy – dokonujemy najlepiej w czasie przybywania Księżycy (zaznaczone linią ciągłą), szczególnie korzystnym terminem jest kwadra liścia. Można też te prace zaplanować w nieco mniej korzystnych kwadrach owocu i korzenia. Również wszelkie **rośliny owocujące nad ziemią, w tym kwiaty, sadzimy, siewy, rozsadzamy**, np. truskawki, w czasie przybywania Księżycy, najlepiej w kwadrze owocu przed pełnią (20 lipca).

Siewy roślin korzeniowych, np. rzodkwi, rzepy, sadzenie bulw ziemowitów dokonujemy najlepiej w kwadrze korzenia lub wcześniej w kwadrze liścia.

Nawozić grządki i pola pod kolejne uprawy, zasilać gnojówkami, płynnymi nawozami owocujące drzewa, rozrzucać komposty na zagony truskawek (po owocowaniu) najlepiej w trakcie ubywania Księżycy (pełnia-nów) do 3. i po 20., szczególnie w kwadrach uprawy. Okresy zaznaczone liniami przerywanymi są najkorzystniejsze do wszelkich zabiegów uprawowych: **spulchniania, orek, podorywek, bronowania, okopywania, gracowania, przygotowywania kompostów, niszczenia chwastów, tępienia owadów, szkodników**, m.in. zakładania opasek chwytanych. Zabiegi pielęgnacyjne przeprowadzać najlepiej w dniach z symbolem łopatki. **Rośliny podlewać** intensywnie po nowiu (4.) w kwadrze liścia. Ograniczyć podlewanie w kwadrze owocu, szczególnie przed pełnią (20.), by nie zwiększać zagrożenia wystąpienia chorób grzybowych.

Letnie cięcie żywopłotów, drzew, np. wiśni, **obrywanie pędów, obcinanie przekwitłych główek kwiatów**, pędów truskawek i poziomek, przycinanie krzaczków po zebranej fasoli, grochu, ogławianie ogórków, usuwanie bocznych pędów pomidorów najlepiej przeprowadzać w czasie ubywającego Księżycy, między pełnią i nowiem do 3. i po 20., najlepiej w kwadrach uprawy i w dniach oznaczonych łopatką.

Cięcie trawników najlepiej przeprowadzać po nowiu w kwadrze liścia, jeżeli chcemy trawę wzmocnić. Ścinana w kwadrze korzenia i w kwadrach uprawy będzie z kolei wolniej odrastać.

Ukorzenie sadzonek – np. róż i ziół, m.in. lawendy, melisy, szalwii – najlepiej przeprowadzać w kwadrze korzenia, wcześniej dobra też kwadra liścia. **Oczkowanie dziczek, krzewów i drzew** ozdobnych przeprowadzać w kwadrze owocu lub w kwadrze liścia.

Lipiec to czas miodobrania. Najlepiej **pozyskiwać miód** do 3. i po 20., szczególnie do 3. i od 27. Unikać zaś tej pracy od 4. do 20.

Ryby w stawach i oczkach dokarmiać intensywniej od 5. do 19.

NOTATKI. OBSERWACJE POGODY I PRZYRODY:

EKOPORADNIK • LIPIEC 2016

Kwadra Księżycyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	Księżyc Wsch./Zach.	Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
 kwadra uprawy nie siał		1 PI	Haliny, Marcina <small>PG</small>	2:11/17:24	04:19/21:00		
		2 SO	Urbana, MB Jagodnej*	2:52/18:36	04:20/21:00		
NÓW 13.01		3 N	Tomasza, Anatola	3:41/19:40	04:21/20:59		
		4 PO	Elżbiety, Teodora <small>NÓW</small>	4:38/20:35	04:22/20:59		
kwadra liścia		5 WT	Antoniego, Marii	5:41/21:20	04:23/20:58		
		6 ŚR	Teresy, Dominiki	6:49/21:57	04:23/20:58		
		7 CZ	Jacka, Cyryła	7:58/22:28	04:24/20:57		
		8 PI	Eugeniusza, Elżbiety	9:07/22:55	04:25/20:56		
I KW. 2.52		9 SO	Weroniki, Zenona <small>WSG</small>	10:14/23:19	04:26/20:56		
		10 N	Olafa, 7 Braci Męczennik.	11:19/23:41	04:27/20:55		
kwadra owocu		11 PO	Benedykta, Ołgi	12:24/---	04:29/20:54		
		12 WT	Jana, Brunona <small>IKW</small>	13:27/0:04	04:30/20:53		
		13 ŚR	Małgorzaty, Benedykta <small>AG</small>	14:50/0:27	04:31/20:52		
		14 CZ	Kamila, Bonawentury	15:52/0:52	04:32/20:51		
PEL尼亚 00.57		15 PI	Rozesł. Ap., Włodzimierza	16:33/1:21	04:33/20:50		
		16 SO	Eustachego, MB Szkapł.	17:32/1:54	04:34/20:49		
kwadra korzenia		17 N	Jadwigi, Bogdana	18:28/2:33	04:36/20:48		
		18 PO	Szymona, Fryderyka	19:20/3:20	04:37/20:47		
		19 WT	Wincentego, Marcina	20:05/4:15	04:38/20:45		
		20 ŚR	Małgorzaty, Czesława <small>PEL尼亚</small>	20:45/5:17	04:40/20:44		
III KW. 1.00		21 CZ	Eliasia, Daniela	21:19/6:24	04:41/20:43		
		22 PI	Marii, Magdaleny	21:50/7:36	04:42/20:41		
		23 SO	Brygidy, Apolinarego <small>WSO</small>	22:18/8:51	04:44/20:40		
		24 N	Kingi, Krystyny	22:45/10:06	04:45/20:39		
		25 PN	Jakuba ap., Krzysztofa	23:12/11:23	04:47/20:37		
		26 WT	Jakuba, Anny	23:41/12:39	04:48/20:36		
kwadra uprawy nie siał		27 ŚR	Julii, Natalii <small>III KW, PG</small>	---/13:56	04:50/20:34		
		28 CZ	Wiktora, Innocentego	0:13/15:11	04:51/20:33		
		29 PI	Marty, Ludmiły	0:51/16:22	04:53/20:31		
		30 SO	Piotra, Leopolda	1:35/17:27	04:54/20:29		
		31 N	Ignacego, Heleny	2:27/18:25	04:56/20:28		

* Obecnie święto przeniesione na 31 maja

UWAGI

POGODA LIPIEC

Słońce wędruje przed pasem nieba zwanym znakiem Raka do 22 lipca, w tym dniu o godz. 11:30 pojawia się w znaku Lwa. **Nów 4 lipca, pełnia 20 lipca.**

Początek lipca może obdarzyć nas dosyć wilgotną, mało przyjemną aurą z opadami. Powinno być ciepło, ale nie upalnie. Poprawy pogody można oczekiwać w połowie miesiąca. Wtedy dni pogodnych, ciepłych i słonecznych powinno być znacznie więcej. Jednak wysokim temperaturom i upałom mogą towarzyszyć silne opady deszczu, a także burze z gradem i porywistym wiatrem. Obfite opady mogą powodować lokalne podtopienia. Druga połowa lipca powinna być najcieplejszym okresem tegorocznego lata i sprzyjać urlopowiczom.

Pierwsza dekada lipca może być dosyć wilgotna i deszczowa. Niewykluczona wietrzna aura, liczne zachmurzenia i mało przyjemne dni. Możliwe także burze z obfitymi opadami deszczu, powodującymi lokalne podtopienia. Temperatury raczej umiarkowane. Większej liczby rozpodogdzeń i cieplejszych, suchych dni należy oczekiwać w drugiej połowie miesiąca. Z pewnością będzie więcej dni ciepłych, wręcz upalnych. Lokalnie możliwa susza i liczne pożary. Słonecznej i typowo letniej aury mogą także towarzyszyć silne opady deszczu i wiatr, gwałtowny zwłaszcza podczas burz. Tych ostatnich może być dosyć dużo, z obfitymi deszczami, intensywnymi ulewami, a także lokalnie z opadami gradu. Obfite opady mogą powodować podtopienia i powodzie. Taka dynamiczna, dosyć zróżnicowana, wilgotna i ciepła pogoda może sprzyjać rozwojowi chorób grzybowych.

Prognoza dodatkowa: Latem można spodziewać się suszy i ładnej, słonecznej pogody, a zimą długotrwałych i silnych mrozów, gdy wskazówka na barometrze przez kilka dni stoi wysoko i nieruchomo.

LUDOWA METEOROLOGIA

Apolinary (23 lipca) gdy słoneczny i suchy, na ciepłą jesień dodaje otuchy.

Słońce ze świętą Martą (29 lipca) idzie w zawody – czy dzień będzie słoneczny, czy będą deszcze i chłody.

PRZYSŁOWIA

Od świętego Włodzimierza (16 lipca) lato ku połowie zmierza.

Jak święty Innocenty (28 lipca) ciepły i zamglony – rolnik zadowolony.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPowieści I PRZYSŁOWIA

Gumno w ziemi, a w lecie pole dobrego gospodarza wskaże.

Najstarszym świętem maryjnym w kraju jest Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny, zwane popularnie świętem Matki Boskiej Zielnej. Obchodzone jest 15 sierpnia i różnie nazywane: Wzięcie, Przejście, Zaśnięcie, Odpocznienie itp. Ten dzień był od wieków traktowany jako zwieńczenie ciężkiej żniwnej pracy. Przypomina o tym popularne przysłowie: *Na Wniebowzięcie pokończone żęćcie*. Tego dnia w wielu kościołach odprawiane są dziękczynne msze. Maryjne święto przypada zawsze w drugiej połowie lata. Wtedy kolejny raz kwitną łąki, w sadach i ogrodach dojrzewają owoce i warzywa, żniwa zostały ukończone, a plony zebrane. Niezmiennie od około X wieku w tym dniu lud polski dziękował Matce Boskiej za obfite dary. Świącono dożynkowe wieńce wykonane ze zbożowych kłosów, wianki i bukiety z polnych ziół, kwiatów, owoców, warzyw na pamiątkę legendy chrześcijańskiej, mówiącej, że apostołowie po otwarciu grobu Maryi na miejscu ciała znaleźli zioła i kwiaty.

OGRÓD, POLE, DOM

W sierpniu pozyskujemy owoce – m.in. gruszki, jabłka, śliwy, brzoskwinie, jeżyny – i warzywa owocowe, m.in. pomidory, cukinię, ogórki, fasolę i inne strączkowe, w dni słoneczne po południu w kwadrze owocu od 11. do 16. Wezniejszej dobra będzie kwadra liścia od 3. do 8. Mniej korzystna z racji zaćmienia kwadra korzenia od 20. do 24 sierpnia.

Powyższe uwagi dotyczą też **zbioru zbóż, żniwowania**, szczególnie jednak pozyskiwania nasion do siewu wielu roślin, np. warzyw, ziół i kwiatów. Podane terminy to również najlepszy czas do **wykonywania rozmaitych przetworów** – kompotów, nastawiania win, kwaszenia ogórków, suszenia. **Unikać zbiorów owoców**, ziół, nasion kwiatów i innych roślin, np. motylkowych, a także wykonywania przetworów w kwadrach uprawy (linia przerywana) i dniach wykreślonych.

Podane wyżej uwagi odnoszą się też do **warzyw liściowych**. Korzystnym okresem zbiorów dla tych roślin będzie kwadra liścia i kwadra owocu. Gorsza z racji zaćmienia kwadra korzenia. Dotyczy to również traw, koszenia potrawów. Rośliny o mięsistych liściach, trawy, zioła liściowe niearomatyczne, w przeciwieństwie do owoców, lepiej pozyskiwać rano lub w godzinach przedpołudniowych, ponieważ wtedy dłużej zachowują jędrność i świeżość oraz są bogatsze w składniki odżywcze.

Zbiory roślin korzeniowych, ziemniaków, marchwi, pietruszki, czosnku, cebuli, buraczków najlepiej przeprowadzać w tym roku do 16 sierpnia, bo dni najkorzystniejsze do zbioru, czyli te w kwadrze uprawy, przypadają między zaćmieniami, czyli w okresie niekorzystnym.

Kwadra korzenia po pełni od 20. do 24. jest najkorzystniejsza do **rozsadzania, dzielenia wieloletnich roślin korzeniowych, kwiatów bylinowych**, np. piwonii, roślin skalnych, przesadzania, sadzenia cebul kwiatów, siewów roślin korzeniowych, np. rzodkiewki, ale z racji zaćmienia lepsza może być kwadra liścia i wyjątkowo owocu przed pełnią.

Siewy, nasadzenia roślin liściowych, np. sałaty, szpinaku, jarmużu, kalarepy, rozponki, roślin na zielone nawożenie najlepiej przeprowadzać w czasie przybywania Księżycy (linia ciągła), szczególnie korzystnym terminem jest kwadra liścia. Dobra będzie także kwadra owocu i mniej korzystna z racji zaćmienia kwadra korzenia. Również wszelkie **rośliny owocujące nad ziemią oraz kwiaty siejemy, sadzimy, przesadzamy, rozsadzamy** – np. truskawki, poziomki – **oraz kwiaty dwuletnie** – dzwonki, bratki, stokrotki, niezapominajki – w czasie przybywania Księżycy, najlepiej jednak w bliskości pełni (18 sierpnia), w kwadrze owocu. Wezniejsze siewy na polach, m.in. poplonów, przeprowadzać najlepiej po nowiu (2 sierpnia) w kwadrze liścia i owocu, mniej korzystna z racji zaćmienia kwadra korzenia.

Nawozić pola, ogrody pod kolejne uprawy kompostem, pozbawione owoców krzewy jagodowe, zasilać nawozem płynnym drzewa najlepiej w trakcie ubywania Księżycy, a szczególnie w okresach zaznaczonych liniami przerywanymi.

Linie przerywane wyznaczają też najkorzystniejszy termin przeprowadzania wszelkich zabiegów uprawowych w polu: **orek, podorywek, bronowania oraz w ogrodzie: spulchniania, okopywania itp.** Również wtedy najlepiej zwalczać szkodniki, chwasty. Tego rodzaju prace najlepiej wykonywać w dniach oznaczonych łopatką.

Cięcie trawników najlepiej przeprowadzać po nowiu (2.) w kwadrze liścia, gdy chcemy trawę wzmocnić. Ścinana w kwadrach korzenia i uprawy będzie z kolei wolniej odrastać.

Cięcie letnie drzew owocowych, przycinanie krzewów, usuwanie pędów malin, wilków, odrostów korzeniowych, usuwanie przekwitłych główek kwiatów, uszczykiwanie wierzchołków pomidorów, brukselki, kukurydzy najlepiej przeprowadzać w czasie ubywania Księżycy między pełnią i nowiem, szczególnie w kwadrach uprawy.

Ukorzenie sadzonek zielnych i zdrewniałych różnych roślin, najlepiej wykonywać w kwadrze korzenia, ale tym razem lepsza będzie kwadra liścia. **Oczkowanie dziczek, krzewów i drzew ozdobnych** przeprowadzać najlepiej w kwadrze owocu, w drugiej kolejności w kwadrze liścia i w ostatniej w kwadrze korzenia.

Zabiegi rozplodowe u zwierząt najlepiej przeprowadzać od 3. do 16., unikać dni wykreślonych. **Zabiegi pielęgnacyjne przy pszczołach** najlepiej przeprowadzać 1. i po 18., szczególnie dobry czas będzie 1. i od 25. Dokarmiać od 3. do 17.

Ryby w stawach i oczkach wodnych dokarmiać intensywniej od 3. do 17.

NOTATKI. OBSERWACJE POGODY I PRZYRODY:

EKOPORADNIK • SIERPIEŃ 2016

Kwadra Księżycyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	Księżyc Wsch./Zach.	Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
kwadra liścia 		1 PO	Alfonsa, Piotra	3:26/19:13	04:57/20:26		
		2 WT	Gustawa, MB Aniel. <small>NÓW</small>	4:31/19:54	04:59/20:24		
		3 ŚR	Nikodema, Lidii	5:39/20:27	05:00/20:23		
		4 CZ	Dominika, Jana, Prokopa	6:48/20:56	05:02/20:21		
		5 PI	Marii, NMP Śnieżnej <small>WSG</small>	7:56/21:22	05:04/20:19		
		6 SO	Przemien. Pańskie	9:03/21:45	05:05/20:17		
I KW. 20.21 		7 N	Kajetana, Doroty	10:09/22:08	05:07/20:15		
		8 PO	Dominika, Cypriana	11:13/22:31	05:08/20:14		
		9 WT	Romana, Ryszarda <small>AG</small>	12:16/22:55	05:10/20:12		
		10 ŚR	Wawrzyńca, Borysa <small>I KW</small>	13:18/23:22	05:12/20:10		
		11 CZ	Klary, Zuzanny	14:19/23:53	05:13/20:08		
		12 PI	Lecha, Hilarii, Klary	15:19/----	05:15/20:06		
kwadra owocu 		13 SO	Diany, Zaśnięcie NMP	16:16/0:29	05:17/20:04		
		14 N	Maksymiliana, Alfreda	17:09/1:12	05:18/20:02		
		15 PO	Wnieb. NMP, MB Zielnej	17:57/2:02	05:20/20:00		
		16 WT	Rocha, Stefana	18:40/3:01	05:21/19:58		
		17 ŚR	Jacka, Julianny	19:17/4:07	05:23/19:56		
		18 CZ	Heleny, Ilony <small>PEL尼亚</small>	19:50/5:18	05:25/19:54		ZACMIENIE
PEL尼亚 ZACMIENIE 11.26 		19 PI	Jana, Mariana <small>WSO</small>	20:20/6:53	05:26/19:51		
		20 SO	Bernarda, Samuela	20:48/7:50	05:28/19:49		
		21 N	Piusa, Joanny	21:16/9:08	05:30/19:47		
		22 PO	Tymoteusza, Cezarego <small>PG</small>	21:45/10:27	05:31/19:45		
		23 WT	Róży, Filipa	22:16/11:45	05:33/19:43		
		24 ŚR	Bartłomieja, Jerzego	22:52/13:01	05:35/19:41		
III KW. 5.41 		25 CZ	Ludwika, Józefa <small>III KW</small>	23:54/14:13	05:36/19:38		
		26 PT	Marii, MB Częstochow.	----/15:20	05:38/19:36		
		27 SO	Moniki, Cezarego	0:22/16:19	05:40/19:34		
		28 N	Augustyna, Patrycji	1:18/17:09	05:41/19:32		
		29 PO	Męczeńst. św. Jana, Sabiny	2:20/17:52	05:43/19:30		
		30 WT	Feliksa, Szczęsnego	3:25/18:27	05:44/19:27		
kwadra uprawy nie siał 		31 ŚR	Rajmunda, Bohdana	4:33/18:57	05:46/19:25		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____
- 31 _____

POGODA SIERPIEŃ

Słońce przesuwa się przed pasem nieba zwanym znakiem Lwa do 22 sierpnia, w tym dniu o godz. 18:38 pojawia się w znaku Panny. **Nów 2 sierpnia, pełnia z zaćmieniem Księżycy 18 sierpnia.**

Sierpniowa aura z racji nadchodzących zaćmień może być bogata w pogodowe anomalie. Przez większą część miesiąca powinno być pogodnie, ciepło i sucho. Jednak przy upalnej aurze możliwe silne burze, nawałnice z gradem i ulewami. Zmiennie, wietrznie, z opadami powinno być w drugiej połowie miesiąca. Ostatnia dekada zdecydowanie chłodniejsza, zwłaszcza rankami, niewykluczona rosa i zimne noce. Sierpień może być dosyć przyjemny dla wczasowiczów, ale deszcze i burze nie ułatwią pracy rolnikom. Wilgoć może sprzyjać rozwojowi chorób grzybowych.

Początek miesiąca powinien być dosyć pogodny i ciepły. Typowo letniej aurze mogą towarzyszyć obfite opady deszczu, gwałtowne ulewy, burze z gradem, niewykluczony silny wiatr. W połowie miesiąca będzie dominować zmienna aura. Powinno być jeszcze dosyć ciepło, ale niewykluczone opady i nawałnice, lokalnie dosyć silne. Druga połowa miesiąca pogodna, słoneczna i ciepła w dzień, ale noce powinny być już dużo chłodniejsze, z temperaturami charakterystycznymi dla jesieni. Może pojawić się rosa. Podczas okresów ładniejszej pogody, możliwe liczne poranne mgły i zamglenia. Opady jeżeli się pojawią, to będą raczej niezbyt intensywne i długotrwałe.

Prognoza dodatkowa: Ładna pogoda nastanie, gdy Słońce zachodzi: czysto, jasno, czerwono, wśród obłoków żółto-czerwonych lub z piękną różową zorzą.

LUDOWA METEOROLOGIA

Gdy sierpień na początku częste grzmoty miewa, tedy też do końca taką nutę śpiewa.

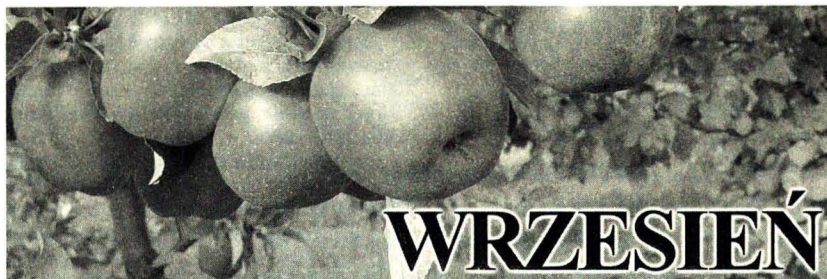
Gdy święta Klara (12 sierpnia) słońcem przypiecze, jesienne zimno się odwlecze.

PRZYSŁOWIA

Na świętego Dominika (4 sierpnia) zboże z pól znika.

Uważaj na pogodę w świętego Rocha (16 sierpnia), bo bywa płochą.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Kto bydłu karmy w jesieni żałuje, ten strawę dla psów na wiosnę gotuje.

Zalesiona Polska dawała naszym przodkom, od najdawniejszych czasów, ogromne ilości miodu i wosku. Dostarczały ich barcie pochodzące od pszczół dzikich, które rozsiane były po puszcach i w lasach. Te leśne barcie nie były bezpieczne. Bory miododajne stanowiły indywidualną i drogo cenną własność. Prawo bowiem skazywało na karę śmierci tego, kto „jako złoczyńca na puszczy szkodę czyniący, był pojman”. K.W. Wójcicki przedstawił w „Szkicach historycznych” zarys bartnictwa w Polsce. Oto fragment: *Bartnikiem bowiem nazywamy tego, co się zajmuje pielęgnowaniem pszczół borówek, albo zielonych, dzikich, leśnych, żyjących jedynie w barciach wśród borów; pasiecznikiem – hodującego pszczoły w ulach, w miejscu zagrodzonym przy domostwie, czy w ogrodzie, czy też w wybranym miejscu i zabezpieczonym od przystępu dzikich zwierząt, pod lasem. Miejsce takie zwiemy pasieką, a pszczoły już nie noszą nazwy dzikich ani zielonych, tylko domowych albo swojaków...* We wrześniu pamiętamy o poświęceniu ziarna pod nowe zasiewy w święto Narodzenia Najświętszej Marii Panny, czyli w dzień Matki Bożej Siewnej (8.09.).

OGRÓD, POLE, DOM

W tym roku święto Matki Bożej Siewnej przypadnie w okresie przybywania Księżycy w kwadrze liścia, a więc korzystnym terminie do prac polowych i ogrodniczych. Jednak w tym roku najkorzystniejsze terminy kwadra liścia i owocu przypadają w czasie zaćmień – czyli czasie niekorzystnym – dlatego wyjątkowo wszelkie prace ogrodnicze lepiej wykonać od 18. do 22., czyli w kwadrze korzenia, po zaćmieniach. Późniejsze siewy warto przelożyć na drugą połowę września (kwadra korzenia) lub na początek i środek października (kwadrę liścia, owocu i korzenia). Unikać dni wykreślonych.

Zbiory ziemniaków, warzyw korzeniowych przeprowadzać od 18. do 30. Najlepiej jednak w kwadrze uprawy (linia przerywana), w dniach oznaczonych rysunkami małych korzeni, zwłaszcza jeżeli chcemy je dłużej przechowywać. Pozyskiwane plony będą wtedy najbardziej wartościowe. Mniej korzystny z racji zaćmień termin po nowiu (1 września) w kwadrze liścia.

Kwadra korzenia (mniej korzystna kwadra liścia) jest najlepsza do **wyjmowania cebul kwiatów** na przechowanie, wykopywania karp dali (dopiero jednak po zwarzeniu liścia). Przy wyznaczaniu terminu prac unikać dni wykreślonych.

Zbierać nasiona warzyw, kwiatów, ziół, drzew, owoców z drzew, roślin owocowych, pomidorów, kukurydzy, fasoli, orzechów, winogron najlepiej w tym roku w kwadrze korzenia we wrześniu lub w kwadrach korzystnych w październiku. Mniej korzystne terminy z racji zaćmień to kwadra liścia i owocu na początku i w połowie miesiąca.

Od 18. do 22. najlepiej wykonywać przetwory, będą najbardziej wartościowe, unikać dni wykreślonych i pustych. W tym roku mniej korzystny z racji zaćmień czas od 3. do 14.

Do zbioru roślin włóknistych, np. lnu, korzystna będzie kwadra korzenia, mniej korzystna z racji zaćmień kwadra liścia i owocu. Podobne terminy najlepsze są też do siewów poplonów na zielony nawóz, pokrycie grządek. **Zbiory roślin liściowych i przetwory z nich** wykonywać w kwadrze korzenia lub przelożyć na kwadrę liścia i owocu w październiku (wrześniowe kwadry mniej korzystne z racji zaćmień).

Rozdzielać, przesadzać zioła i kwiaty wieloletnie, sadzić cebule kwiatów, czosnek najlepiej w kwadrze korzenia. Mniej korzystna z racji zaćmień kwadra liścia. W tych terminach warto się też zdecydować na wczesne jesienne siewy roślin korzeniowych i ukorzeniać sadzonki fuksji, pelargonii.

Siewy roślin owocujących nad ziemią, a także kwiatów, ziół najlepiej przeprowadzić w tym roku po pełni, czyli od 18 do 22 września. Wtedy też będzie najlepszy czas do przesadzania roślin zimozielonych, m.in. iglaków, wrzosów. Mniej korzystny z racji zaćmień czas występuje w kwadrze liścia i owocu.

Obficie podlewać rośliny zimozielone, np. bukszpan, oraz krzewy i drzewa iglaste po nowiu (1 września i 1 października) w kwadrze liścia. Ułatwi im to przetrwanie zimy.

Cięcie trawników najlepiej przeprowadzać w kwadrze liścia, jeżeli pragniemy trawę wzmocnić; ścinana w kwadrze korzenia i uprawy będzie z kolei wolniej odrastać.

Nawozić pola, ogrody (ale nie rośliny) najlepiej w okresie oznaczonym linią przerywaną.

Kwadra uprawy to również najkorzystniejszy okres dla prac uprawowych, **orek, kopania, wzniesienia gleby, także niszczenia chwastów, tępienia szkodników** na polach, w ogrodach, obejściach, wykonywania zabiegów higienicznych w piwnicach, zagrodach. Na tego rodzaju prace najlepiej wybierać dni oznaczone łopatką. Wtedy też zakładać opaski lepne szerokości 10-15 cm i opaski z mchu m.in. przeciw kwieciami (opaskę lepnią przytwierdzoną do drzewa okleić szczelnie mchem).

Prace pielęgnacyjne przy ulach wykonywać najlepiej od 18. do 30., zwłaszcza od 23. do 30.

Zabiegi rozplodowe u zwierząt najlepiej przeprowadzać po pełni, czyli od 18. do 22., mniej korzystny z racji zaćmień czas od 2. do 14., unikać dni wykreślonych.

Żołędzie, kasztany zbierać na paszę dla bydła od 2. do 15. **Strzyżenie owiec** najlepsze w okolicach nowiu (1 września i 1 października). **Ubijać zwierzęta** gospodarskie, ptactwo od 18. do 22., mniej korzystny z racji zaćmień czas przed pełnią od 2. do 14. **Dokarmiać intensywniej ryby** od 2. do 15.

ZIOŁOWA APTECZKA NA DZIECIĘCE DOLEGLIWOŚCI

SOK Z CZARNEGO BZU NA PRZEZIĘBIENIE

W dolegliwościach przeziębienia i grypy bardzo chętnie wykorzystywane są powidła i soki z owoców czarnego bzu. Ich walorem jest i to, że mogą być dość długo przechowywane. Jak się przyrządza te leki? Tutaj przytaczam rady znanego bydgoskiego zielarza inż. Klemensa Bartkowiaka. Zerwane owoce dobrze umyć zimną wodą. Przelożyć do suchej miski. Koniecznie wybrać owoce zielone. Usunąć łodyżki. Włożyć do garnka i zagotować. Potem odczekać wszystko przez lnianą serwetkę, wygodnie jest wlać do lnianego woreczka. Sok gotować na małym ogniu. Zagotować 10 razy i każdorazowo odszumować. Trwa to około 40-60 minut. Przed szumowaniem zawsze zdjąć garnek z płomienia. Dodać tyle cukru, ile mamy soku, czyli w proporcji 1:1. Ponownie wszystko zagotować. Trochę wystudzić i wlać do butelek. Zalać wysoko aż po szyjkę. Uzpełnić odrobiną spirytusu. Nie wstrząsając, odstawić do piwnicy. Dobrze przygotowany sok może stać 4-5 lat i służyć jako lekarstwo dla dorosłych i dla dzieci. Sok pijać 2-3 razy dziennie 1-2 łyżki. Można dodawać do herbatki przygotowanych przeciw przeziębieniu lub grypie.

Można też sok przygotować według innej recepty, używając sokowirówki. Wtedy do soku z 1 kg owoców dodać około 0,4 kg cukru, wlać do butelek i pasteryzować.

Jak przygotować powidła z czarnego bzu i inne naturalne leki dla dzieci przeczytasz w serii książek: „Ziołowa apteczka na dziecięce dolegliwości tom I i tom II”.

Fragment książki: „Ziołowa apteczka na dziecięce dolegliwości tom I” Zamówienia: www.wydawnictwogaj.pl, tel. 52-581-52-90 (pn.-pt. 9-15). Stron 96, pełen kolor.

EKOPORADNIK • WRZESIEŃ 2016

Kwadra Księżyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	Księżyc Wsch./Zach.	Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
NÓW ZACMIENIE 11.03		1 CZ	Bronisławy, Idziego <small>NÓW, WSG</small>	5:41/19:24	05:48/19:23		ZACMIENIE
		2 PI	Stefana, Wilhelma	6:48/19:48	05:49/19:20		
		3 SO	Grzegorza, Izabeli	7:54/20:11	05:51/19:18		
kwadra liścia 		4 N	Rozalii, Róży	8:59/20:54	05:53/19:16		
		5 PO	Doroty, Teodora	10:05/20:58	05:54/19:14		
		6 WT	Beaty, Eugeniusza <small>AG</small>	11:06/21:24	05:56/19:11		
		7 ŚR	Reginy, Melchiora	12:07/21:52	05:58/19:09		
I KW. 13.49 		8 CZ	Nar. NMP, MB Siewnej	13:07/22:26	05:59/19:07		
		9 PI	Piotra, Sergiusza <small>I KW</small>	14:04/23:05	06:01/19:04		
kwadra owocu 		10 SO	Mikotaja, Łukasza	14:59/23:51	06:03/19:02		
		11 N	Jacka, Prota	15:48/----	06:04/19:00		
		12 PO	Imienia Marii, Gwidona	16:32/0:45	06:06/18:57		
		13 WT	Jana, Eugenii	17:12/1:47	06:08/18:55		
		14 ŚR	Bernarda, Podwyż. Krzyża	17:46/2:55	06:09/18:53		
		15 CZ	Nikodema, MB Bolesnej <small>WSO</small>	18:18/4:08	06:11/18:50		
		16 PI	Edyty, Kornela <small>PEL尼亚</small>	18:47/5:25	06:12/18:48		ZACMIENIE
		17 SO	Roberta, Justyny	19:16/6:45	06:14/18:45		
		18 N	Józefa, Ireny <small>PG</small>	19:45/8:06	06:16/18:43		
		19 PO	Januarego, Teodora	20:17/9:27	06:17/18:41		
		20 WT	Eustachego, Euzebiei	20:52/10:46	06:19/18:38		
		21 ŚR	Mateusza ap., Hipolita	21:32/12:02	06:21/18:36		
		22 CZ	Tomasza <small>POCZ. JESIENI 16.21</small>	22:19/13:12	06:22/18:34		
		23 PI	Bogustawa, Tekli <small>III KW</small>	23:13/14:15	06:24/18:31		
		24 SO	Roberta, Gerarda	----/15:08	06:26/18:29		
		25 N	Władysława, Aurelii	0:13/15:52	06:27/18:27		
		26 PO	Kosmy i Damiana	1:17/16:29	06:29/18:24		
		27 WT	Wincentego, Kosmy	2:23/17:00	06:31/18:22		
		28 ŚR	Wacława, Tymona	3:30/17:28	06:32/18:20		
		29 CZ	Michała, Rafała <small>WSG</small>	4:37/17:52	06:34/18:17		
		30 PI	Hieronima, Felicji	5:43/18:15	06:36/18:15		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____

POGODA WRZESIEŃ

Słońce przesuwając się przed pasem nieba zwanym znakiem Panny do 22 września, wtędy o godz. 16:21 wkroczy do znaku Wagi i rozpocznie się astronomiczna jesień. **Nów z zaćmieniem Słońca 1 września, pełnia z zaćmieniem Księżyca 16 września.**

Wrześniowa aura z racji nadchodzących zaćmień może być obfita w pogodowe anomalie. Powinno być jednak zdecydowanie bardziej słonecznie i sucho niż zazwyczaj. Niewykluczone także liczne zmiany, wiatr, przelotne opady deszczu, a nawet pierwszy śnieg w górach. Ciepło i słonecznie w dzień, w nocy niewykluczone chłody, dlatego stosunkowo wcześniej można spodziewać się przymrozków. Ranki często mogą być mgliste. Opady raczej przelotne i krótkotrwałe, dlatego lokalnie może brakować wody w glebie.

Początek miesiąca powinien być dosyć zmienny, z przewagą dni pochmurnych, wietrznych, wilgotnych z deszczem. Opady jednak nie powinny być zbyt obfite i długotrwałe, ale może towarzyszyć im nieprzyjemny, silny wiatr. Więcej rozpogodzeń w drugiej dekadzie. Powinno być pogodnie, słonecznie, ciepło i sucho, zwłaszcza gdy powieje wiatr z północnego zachodu lub wschodu. Krótkotrwałe opady możliwe, gdy powieje wiatr z południowego zachodu. Podczas rozpogodzeń i ciepła w dzień, w nocy możliwe chłody i przymrozki, lokalnie dosyć silne. Częste poranne mgły i rosy. Pod koniec miesiąca wyraźnie zimniej, aura z silnym wiatrem i opadami. W górach niewykluczone pierwsze opady śniegu, chłodne dni i noce.

Prognoza dodatkowa: Jeżeli małe, śpiewające ptaszki w końcu lata lub na początku jesieni zbierają się w gromady, wtędy w najbliższym czasie nadejdzie zima i mrozy.

LUDOWA METEOROLOGIA

Słoneczna i ciepła Róża (4 września) ciepłą jesień przedłuża.

Gdy się Korneliusz (16 września) chmurami rozdyma, będzie sucha i ostra zima.

PRZYSŁOWIA

Panna się rodzi (8 września) – jaskółka odchodzi.

Kto po świętym Mateuszu (21 września) w dłonie chucha, zapomniiał ubrać kożucha.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Babie lato wtedy bywa, gdy w słońcu się snują pajęczne przędziwa.

Mieszkańców wsi od urodzenia aż do śmierci zewsząd otaczał świat roślin. Dzieci rosły, patrząc na las i podobnie jak on, rozwijały się bujnie lub chlerawo. Dzięki temu m.in. na Kaszubach powstało dużo przysłów i powiedzeń związanych z drzewami. Ktoś mógł być: *wielki jak brzoza, a głupi jak koza*. Często na młodych ludzi mówiono, że są jak dąb lub jak młody buk, a buczek to najczęściej był zdrowy, młody chłopak. Dużo określiń dotyczyło sosny, popularnej w tamtejszych lasach, określanej zazwyczaj słowem chojna lub chojka. Na podlotki mówiono zazwyczaj chojracy, a „Chojnowym Chłopem” nazywano opiekuńczego ducha drwali, zamieszkującego sosnowe lasy. Mawiano na niego także Chojnowy Marcin.

W październiku pamiętamy o Aniołach Stróżach (2.10), o św. Franciszku (4.10) – patronie ekologów i miłośników przyrody oraz o codziennej modlitwie różańcowej.

OGRÓD, POLE, DOM

Październik to czas ostatnich prac w ogrodach i na polu. Należy kończyć **wyбирanie roślin korzeniowych, bulwiastych, kłączowych, ziół korzeniowych w okresie ubywania Księżycy od 17. do 29., szczególnie polecana jest kwadra uprawy**. Dostosuj korzystna jest także kwadra liścia na początku miesiąca. Płody z roślin korzeniowych zebrane bliżej nowiu (1 lub 30 października), w dniach oznaczonych małymi korzeniami, zwłaszcza zioła korzeniowe – ale też pietruszka, skorzonera, por, pasternak – będą najwartościowsze i powinny się lepiej przechowywać w piwnicach, kopcach. Ostatni dość dobry termin do zbioru roślin korzeniowych, a zwłaszcza ziół, będzie jeszcze w kwadrze liścia na początku listopada.

Kwadra korzenia jest najlepsza do **wykopywania, dzielenia karp, korzeni, wyjmowania bulw, sadzenia kłączy konwali, cebul kwiatów, czosnku, dymki**. Dobrze jest wyjmować kłącza, bulwy, korzenie, gdy przymrozki zwarzą liście i wstrzymają vegetację.

Poszukiwać rośliny kapustne, liściowe, owoce w kwadrze owocu, wcześniej korzystna też kwadra liścia i potem kwadra korzenia w drugiej połowie miesiąca.

Sadzenie drzewek owocowych, także drzewek i krzewów iglastych, róż najlepiej przeprowadzać, gdy opadną na nich liście. Najkorzystniejszy czas to kwadra owocu i w drugiej kolejności kwadra liścia. Dobry czas będzie też w kwadrze korzenia. Unikać kwadry uprawy i dni wykreślonych. Wszelkie tego rodzaju prace lepiej wykonywać przed południem. By drzew-

ka się lepiej przyjmowały, warto maczać korzenie w papce gliniastej samej lub z dodatkiem krowieńca, ewentualnie można stosować rozcieńczone gnojówki zwierzęce z gliną, serwatką i popiołem z drzew liściastych.

W podanych terminach warto też **sadzić, przesadzać dziczki, siał nasiona jabłoni, gruszek, śliwek i wiśni, także orzechów** i innych drzew. Kończyć zbory zimowych jabłek, gruszek w kwadrze owocu, wcześniej korzystna do zbioru kwadra liścia i potem kwadra korzenia. Podane terminy to również w miarę dobry czas do **zbioru wartościowych, witaminowych owoców leśnych**: dzikiej róży, berberysu, tarniny, głogu, a także żołądź, szyszek, nasion drzew, kwiatów, ziół i innych roślin. Wybierać do zbiorów dni słoneczne i godziny popołudniowe. W tych terminach także otrząsać ostatnie orzechy.

Do zbiorów **kapusty** i jej kwaszenia najlepsze będą okresy, gdy Księżycy przybywa. Najkorzystniejsza jest zawsze kwadra owocu (podwójna linia ciągła), wcześniej kwadra liścia. W trzeciej kolejności wybierać kwadrę korzenia. Również wtedy dobrze jest **ksić liście buraków**. W kwadrze liścia i owocu można **przesadzać salatek glowiastą**, zimującą w gruncie. Wtedy też siał jeszcze rośliny na zielone nawożenie, szpinaki.

Najlepszy czas do wywożenia i nawożenia obornikiem, kompostem pól, łąk, ogrodów przypada zawsze w kwadrze uprawy, w tym roku od 23. do 29., nieco mniej korzystna jest kwadra korzenia. Jednak w tym roku kwadra uprawy przypada dosyć późno i z powodu możliwych chłódów lepsza do nawożenia może okazać się kwadra korzenia, od 17. do 21. Warto pamiętać, że nawożenie organiczne, czyli wprowadzanie do gleby dobrze przefermentowanego obornika lub kompostu, zawsze powinno się odbywać, gdy temperatura powietrza wynosi nie mniej niż 10 stopni Celsjusza. Gdy jest niższa, procesy wiązania i rozkładu substancji w glebie nie zachodzą prawidłowo. Pamiętać trzeba, że nawozy organiczne należy mieszać z glebą na głębokości około 10 cm, nie głębiej. Wtedy jest gwarancja lepszej przyswajalności i prawidłowego rozkładu. Gdy nawożenie prowadzone jest głębiej, około 20 cm, to w glebie jest dużo miejsca na przepoczwarczenie się owadów. Duża ilość owadów to pokarm dla kretów, więc by ich liczbę ograniczyć, warto prawidłowo wykonywać zabiegi nawożenia.

W podobnych terminach także wapnować, rozlewać gnojówkę, przerabiać komposty, ściółkować grządki np. z ziołami. **Wszelkie zabiegi uprawowe**, orki, przekopywania grządek, wzruszania ziemi, kopczykowanie wykonywać w dniach zaznaczonych linią przerywaną. Wtedy także wykonać **prace porządkowe w oczku wodnym, tępić szkodniki itp.** W sadzie w kwadrze uprawy przed nowiem (30.) **smarować pnie pastą** złożoną z gliny i krowieńca, najlepiej rozcieńczoną serwatką, a przy jej braku wodą, albo z gliny, krowieńca, popiołu drzewnego i wapna.

Ostatni raz kosić trawniki w kwadrze liścia. Wtedy też silnie podlewać rośliny dwuletnie zimujące w gruncie w postaci rozet.

Odlawiać ryby w stawach najlepiej od 17. do 29. **Ubój zwierząt gospodarskich** przeprowadzać od 2. do 15. i po 30. (dni zaznaczone linią ciągłą), w godzinach przedpołudniowych. **Zabiegi rozplodowe** u zwierząt najlepiej przeprowadzać od 2. do 15. i po 30.

Ostatnie **prace pielęgnacyjne w pasiekach** – m.in. ogacać ule, okładać je matami – wykonywać najlepiej od 17. do 29., szczególnie korzystne dni od 22. do 29.

NOTATKI. OBSERWACJE POGODY I PRZYRODY:

EKOPORADNIK • PAŹDZIERNIK 2016

Kwadra Księżyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	Księżyca Wsch./Zach.	Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior, przetwórstwo	Siew, sadzenie
I KW. 6.33 kwadra liścia		1 SO	Teresy, Remigiusza	NÓW 6:48/18:38	06:37/18:13		
		2 N	Teofila, Aniołów Str.	7:52/19:01	06:39/18:10		
		3 PO	Teresy od Dzieciątka Jezus	8:55/19:26	06:41/18:08		
		4 WT	Św. Franciszka z Asyżu AG	9:57/19:53	06:42/18:06		
		5 ŚR	Placyda, Bartomeja	10:58/20:25	06:44/18:03		
		6 CZ	Brunona, Artura	11:56/21:01	06:46/18:01		
		7 PI	Marka, MB Różańcowej	12:51/21:44	06:48/17:59		
		8 SO	Brygidy, Pelagii	13:41/22:33	06:49/17:57		
II KW. 12.06 kwadra owoców		9 N	Wincentego, Dionizego I KW	14:27/23:30	06:51/17:54		
		10 PO	Daniela, Franciszka	15:07/---	06:53/17:52		
		11 WT	Emila, Aldony	15:42/0:34	06:55/17:50		
		12 ŚR	Maksymiliana, Eustacheo	16:15/1:43	06:56/17:48		
		13 CZ	Edwarda, Honorata WSO	16:44/2:57	06:58/17:45		
		14 PI	Kaliksta, Ewarysta	17:13/4:15	07:00/17:43		
		15 SO	Jadwigi, Teresy z Avilii	17:42/5:35	07:01/17:41		
III KW. 18.33 kwadra korzenia		16 N	Gawła, Gerarda PELNIA, PG	18:12/6:58	07:05/17:39		
		17 PO	Małgorzaty, Ignacego	18:46/8:21	07:05/17:37		
		18 WT	Łukasza Ew., Juliana	19:26/9:42	07:07/17:34		
		19 ŚR	Piotra, Pawła	20:11/10:58	07:09/17:32		
		20 CZ	Jana, Ireny	21:05/12:06	07:10/17:30		
		21 PI	Urszuli, Jakuba	22:04/13:04	07:12/17:28		
		22 SO	Filipa, Korduli III NW	23:08/13:53	07:14/17:26		
		23 N	Seweryna, Marleny	---/14:32	07:16/17:24		
		24 PO	Antoniego, Rafała	0:15/15:05	07:17/17:22		
		25 WT	Kryspina, Darii	1:22/15:33	07:19/17:20		
IV KW. 24.06 kwadra uprawy nie siał		26 ŚR	Ewarysta, Lucjana WSG	2:29/15:58	07:21/17:18		
		27 CZ	Sabiny, Iwony	3:34/16:21	07:23/17:16		
		28 PT	Szymona, Tadeusza ap.	4:39/16:43	07:25/17:14		
		29 SO	Jacka, Wioletty	5:43/17:05	07:27/17:12		
		30 N	Edmunda, Zenobii NÓW	5:46/16:29	06:28/16:10		
		31 PO	Urbana, Symfonia AG	6:49/16:56	06:30/16:08		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____
- 31 _____

POGODA PAŹDZIERNIK

Słońce przesuwają się przed pasem nieba zwanym znakiem Wagi do 23 października, w tym dniu o godz. 01:45 pojawi się w znaku Skorpiona. **Nów 1 i 30 października, pełnia 16 października.**

Październikowa pogoda może nas nie rozpieszczać. Sporo dni powinno być dosyć chłodnych, wilgotnych i wietrznych. Częste mogą być zmiany i opady deszczu, deszczu ze śniegiem i śniegu. Może im towarzyszyć silny i porywisty wiatr. Dni dosyć ładnych i pogodnych, charakterystycznych dla babiego lata, więcej na początku i na końcu miesiąca. Środek października to czas chłodniejszy, z opadami i przymrozkami. Lokalnie możliwe opady śniegu i nawet mróz w dzień, zwłaszcza na południu i wschodzie Polski.

Początek miesiąca powinien być pogodny i ciepły w dzień. W nocy jednak możliwe chłody i przymrozki. Niewykuczony silny wiatr i przelotne opady deszczu. W drugiej dekadzie częściej pojawiają się opady i jesienne słoty. Może spaść deszcz, deszcz ze śniegiem lub śnieg. Dostyć silnym opadom może towarzyszyć nieprzyjemny i porywisty wiatr. W ostatniej dekadzie więcej dni pogodnych, słonecznych, ale chłodnych w dzień i w nocy. Nadejdzie pierwszy wyraźny powiew zimy, zwłaszcza na południu i wschodzie Polski. Temperatury wyraźnie niższe niż na początku miesiąca. Przelotne opady deszczu lub śniegu liczniejsze, gdy powieje wiatr z południowego zachodu.

Prognoza dodatkowa: Gdy jesienią w trakcie pogodnych dni pliszki pojawiają się stadami, to zwiastun, że niedługo nadejdą jesienne pluchy, słoty i deszcze.

LUDOWA METEOROLOGIA

Gdy święty Jan Kanty (20 października) suchy – do Wszystkich Świętych nie będzie pluchy.

Ewaryst (26 października) gdy wietrzny – to się chlubi, że resztki liści gubi.

PRZYSŁOWIA

Święty Wincenty (9 października) dla słońca łaskawy, na słotę zawzięty.

Po świętej Jadwidze (15 października) słodycz w marchew idzie.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPOWIEŚCI I PRZYSŁOWIA

Święta Katarzyna klucze zgubiła, święty Jędrzej znalazł, adwent otworzył zaraz.

W ostatnim dniu starego roku, jak obyczaj nakazywał, stawiano najróżniejsze wróżby, m.in. dotyczące nadchodzącego nowego roku oraz zamążpójścia. Te ostatnie zawsze cieszyły się największym powodzeniem. Na wsiach popularne były wróżby z udziałem zwierząt, np. koguta. Panny siadały w kole wokół siebie i każda kładła przed sobą ziarno, np. pszenicy. Następnie do pomieszczenia wpuszczano koguta. Od której dziewczyny zjadł ziarno, ta pierwsza miała wyjść za mąż. Panna chcąc znać przyszłość, mogła sobie także samodzielnie postawić wróżbę – wtedy stawiała przed kogutem ziarno i wodę. Jeżeli najpierw wypił wodę – przyszyły mąż miał być biedny, a jeżeli ptak sięgnął po ziarno – wybranek z pewnością będzie majątny. W przepowiadaniu zamążpójścia pomocny okazywał się także pies. Wróżąc z kości, dziewczęta musiały ułożyć je przed sobą i do pomieszczenia wpuścić psa. Której kość pochwycił najpierw, ta miała najszybciej wyjść za mąż.

OGRÓD, POLE, DOM

Listopad to okres, w którym unikamy prac na polu i w ogrodzie, bo tradycja nakazywała, by w końcu miesiąca, w Adwencie, dać już **ziemi czas na spoczynek**. Jeszcze w kwadrze liścia na początku miesiąca, jeżeli ziemia nie zamarzała, można **siać na zimę rośliny korzeniowe**, marchew, pietruszkę, sadzić topinambur (słonecznik bulwiasty), czosnek, cebulki kwiatowe. Później dosyć korzystny termin to kwadra owocu i korzenia, ale może być już zbyt późno. Dni oznaczone w kwadrze uprawy małymi korzeniami to dobry czas do **zbiorów roślin korzeniowych**, szczególnie tych mogących zimować w gruncie, np. pasternaku, skorzonery, chrzanu oraz ziół korzeniowych. Korzystny czas też po pełni od 15 do 20 listopada w kwadrze korzenia, wcześniej mniej korzystna kwadra liścia i owocu.

Dziko rosnące owoce leśne zbierać i przetwarzać najlepiej przed pełnią (14.) w kwadrze owocu. Wcześniej korzystna także będzie kwadra liścia, potem kwadra korzenia i liścia pod koniec miesiąca. Jest to również dobry czas do pozyskiwania kory z roślin leczniczych, igliwia na witaminowe napoje, a także zbioru brukselki. W kwadrze owocu, o ile ziemia nie zamarzała, można jeszcze **siać kasztany, żołędzie, głogi, nasiona drzew szpilkowych, kwiatów, ziół**. Dosyć dobre też kwadry liścia i kwadra korzenia.

Cięcie winorośli przed okryciem wykonać najlepiej w kwadrze uprawy, albo wcześniej po pełni od 15. do 20. w kwadrze korzenia. Jest to też dobry czas **do oczyszczenia, bielienia lub smarowania pni pastami, owijania drzewek słomą, obsypywania liśćmi, ściółkowania**, budowy grządek podwyższonych, zabezpieczania przed przemarznięciem np. jeżyn, okrywania krzewów, kwiatów, ziół i innych roślin zimujących w gruncie. Po pełni **okopywać większe drzewa**, które chcemy zimą przesadzać z bryłą korzeniową.

Jeszcze w kwadrze uprawy, ale najlepiej tylko wtedy, gdy jest to konieczne i nie było silniejszych przymrozków czy mrozów, można **wapnować, nawozić obornikiem, kompostem pola, łąki, ogrody, przyorywać zielone nawozy**.

Zrazy z drzew owocowych, jeżeli już została zakończona wegetacja, ścinać przed pełnią 11., 12., 13. oraz po pełni 15., 16., 17. Zrazy przechowywać w wiadrze z piaskiem w chłodnej piwnicy. Również w tych terminach **ścinać gałęzie krzewów ozdobnych**, np. forsycji, na sadzonki. Dołować w ocienionym miejscu, by 2-3 oczka wystawały nad ziemią, a 3 oczka były w ziemi. Podobnie można postępować w przypadku porzeczek i agrestu.

W kwadrach liści, kwadrze owocu i korzenia można sadzić wiklinę. Wystarczy poutykać w ziemię ucięte gałązki. **Warto też wtedy kopać pietruszkę, szczypiorek przeznaczone do pędzenia**.

W listopadzie unikamy przesadzania roślin pokojowych i doniczkowych.

Zabiegi rozplodowe zwierząt dokonywać, gdy Księżycza przybywa, do 13. i po 29.

Ubój zwierząt gospodarskich wykonywać do 13. i po 29. **Ostatnie prace w pasiekach** wykonywać od 15. do 28., zwłaszcza od 21. do 28. Zaczynamy **dokarmiać ptaki**, jeżeli nadeszły silniejsze chłody.

UZDRAWIAJĄCE ZIARNA ZBÓŻ

GRYKA NIE TYLKO NA KASZĘ

Potrawy z gryki są wskazane dla każdego wieku, mają właściwości rozgrzewające, więc warto je jadać szczególnie w zimne dni. Według zaleceń rosyjskich naukowców, rocznie każdy powinien zjeść przynajmniej około 7,5 kg kaszy. Przy czym jednak powinna być to kasza ekologiczna i najlepiej wyłącznie jasna, pozyskiwana ręcznie. Bardziej popularna kasza palona, brązowa, pozyskiwana zazwyczaj przemysłowo jest znacznie mniej wartościowa. Dla przykładu badania wykazały, że zawartość przeciwutleniaczy, cennych flawonoidów, ważnych w profilaktyce chorób cywilizacyjnych maleje prawie pięciokrotnie. Tak więc warto o tym pamiętać i kupować jako lek jasną, ręcznie wytwarzaną i niepaloną kaszę gryczaną.

Gryka kojarzy się także z... miodami. Zboże to jest świetnym pożytkiem dla pszczoł. Badania przeprowadzone przez polskich naukowców wykazują, że z jednego hektara pola kwitnącej gryki można uzyskać od 140 do 220 kg miodu. Uznaje się go za rarytas – ma bardzo specyficzny smak, brązowy kolor i silny aromat. Miód gryczany ceniony jest za liczne walory lecznicze i polecany w dolegliwościach wieku podeszłego, zaburzeniach pracy naczyń krwionośnych, krążenia krwi, reumatyzmie, kaszlu, także dla ogólnego wzmocnienia i oczyszczenia organizmu.

Fragment książki: Uzdrawiające ziarna zbóż. Zamówienia: www.wydawnictwogaj.pl, tel. 52-581-52-90 (pn.-pt. 9-15), stron 192, pełen kolor.

EKOPORADNIK • LISTOPAD 2016

Kwadra Księżycyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	☾ Księżyc Wsch./Zach.	☀ Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
kwadra liścia 		1 WT	Wszystkich Świętych	7:51/17:25	06:32/16:06		
		2 ŚR	Dzień Zaduszny	8:50/18:00	06:34/16:05		
		3 CZ	Huberta, Sylwii	9:46/18:40	06:36/16:03		
		4 PI	Karola, Olgierda	10:38/19:26	06:37/16:01		
		5 SO	Zachariasza, Elżbiety	11:25/20:20	06:39/15:59		
I KW. 20.51 		6 N	Leonarda, Feliksa	12:06/21:19	06:41/15:57		
		7 PO	Florencjusza, Antoniego I RW	12:42/22:25	06:43/15:56		
kwadra owocu 		8 WT	Seweryna, Gotfryda	13:14/23:34	06:45/15:54		
		9 ŚR	Ursyna, Teodora WSO	13:44/---	06:46/15:53		
PELŃIA 14.52 		10 CZ	Leona, Andrzeja	14:11/0:48	06:48/15:51		
		11 PI	Odz. Niep. Polski, Marcina	14:39/2:05	06:50/15:49		
		12 SO	Józefata, Renaty	15:07/3:25	06:52/15:48		
		13 N	Benedykta, Stanisława Kost.	15:39/4:47	06:54/15:46		
		14 PO	Serafina, Rogera PELŃIA, PG	16:15/6:10	06:55/15:45		
kwadra korzenia 		15 WT	Alberta, Leopolda	16:58/7:31	06:57/15:43		
		16 ŚR	Gertrudy, MB Mitosier.	17:49/8:46	06:59/15:42		
		17 CZ	Salomei, Grzegorza	18:48/9:52	07:01/15:41		
III KW. 9.33 		18 PI	Karoliny, Romana	19:53/10:47	07:02/15:40		
		19 SO	Seweryna, Elżbiety	21:01/11:32	07:04/15:38		
		20 N	Feliksa, Rafała	22:10/12:08	07:06/15:37		
kwadra uprawy nie siał 		21 PO	Alberta, Ofiarow. NMP III RW	23:19/12:38	07:07/15:36		
		22 WT	Cecylii, Marka WSG	---/13:04	07:09/15:35		
NÓW 13.19 		23 ŚR	Klemensa, Felicyty	0:25/13:27	07:11/15:34		
		24 CZ	Andrzeja, Flory	1:31/13:49	07:12/15:33		
kwadra liścia 		25 PI	Katarzyny, Erazma	2:35/14:11	07:14/15:32		
		26 SO	Konrada, Sylwestra	3:38/14:34	07:16/15:31		
		27 N	Maksyma, Pocz. Adwentu AG	4:41/14:59	07:17/15:30		
		28 PO	Stefana, Zdzisława	5:43/15:28	07:19/15:29		
		29 WT	Saturnina, Filomeny NÓW	6:44/16:00	07:20/15:28		
		30 ŚR	Andrzeja, Konstantego	7:42/16:38	07:22/15:28		

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____

POGODA LISTOPAD

Słońce przesuwa się przed fragmentem nieba zwanym znakiem Skorpiona do 21 listopada, wtedy o godz. 22:22 pojawi się w znaku Strzelca. **Pelnia 14 listopada, nów 29 listopada.**

Listopad powinien być początkowo dosyć pogodny i mroźny. Ładnie i słonecznie powinno być w pierwszej połowie miesiąca. Spodziewać się można dużej liczby dni chłodnych z nocnymi przymrozkami, szronami i porannymi mgłami, niekiedy utrzymującymi się prawie cały dzień. Dni brzydsze, wilgotne, z opadami, ale cieplejsze pojawią się w drugiej części miesiąca. Wtedy też sporo szarug i dni mglistych, nieprzyjemnych. Aura będzie wietrzna z opadami. Jeżeli wystąpią opady, to deszczu, deszczu ze śniegiem lub śniegu.

Pierwsza dekada miesiąca powinna być pogodna i mroźna, zwłaszcza przy wietrze wschodnim lub południowo zachodnim. Temperatury w ciągu dnia nie powinny być zbyt wysokie. Możliwe liczne roz pogodzenia, przejaśnienia i okresy ładniejszej aury. W tym czasie należy się spodziewać jednocześnie bardzo silnych mgieł, zwłaszcza rankami, wieczorami i nocami. Druga i trzecia dekada może być cieplejsza, ale dosyć wietrzna, mokra i wilgotna. W ciągu dnia pochmurnie, może padać deszcz, deszcz ze śniegiem, a nawet pierwszy śnieg. Wyraźnie więcej szarug, wiatrów, chmur, opadów i nieprzyjemnych mżawek. W listopadzie nocami niewykłuczone silne przymrozki, a nawet pierwsze przedzimowe mrozy. Ujemne temperatury mogą się utrzymywać nawet w dzień, zwłaszcza na wschodzie i południu Polski.

Prognoza dodatkowa: Srogiej zimy można się spodziewać, gdy ucięta na Wszystkich Świętych (1 listopada), lub w okolicach tego dnia, gałązka buczyny jest mało wilgotna i raczej sucha.

LUDOWA METEOROLOGIA

Listopad gdy ciepły, to marzec chłodem przewlekły.

Co święty Andrzej (30 listopada) oprószy, św. Szczepan (26 grudnia) wysuszy.

PRZYŚŁOWIA

Często i takie roki bywają, że Wszyscy Święci (1 listopada) w mrozie i bieli przybywają. Gdy święty Józefat (12 listopada) nadchodzi, mroź okna maluje i chatę chłodzi.

DAWNE OBYCZAJE, PRZYPowieŚCI I PRZYSŁOWIA

W dzień Adama i Ewy daruj bliźniemu gniewy.

Po zakończeniu wieszce wigilijnej nadchodził czas uroczystego rodzinnego śpiewania kołęd, niejednokrotnie przy dźwiękach ludowych instrumentów. Zanim nastał ten moment, czyniono wróżby. Gaszono świecę stojącą na wigilijnym stole i obserwowano, w którą stronę poleciał dym. Jeżeli skierował się w kierunku okna, zwiastował pomyślne zbiory, jeżeli w stronę drzwi, był to znak, że ktoś z rodziny w tym roku umrze. Dym mógł też polecieć w stronę kominka lub pieca, wtedy zwiastował radość pannom, bo mogły liczyć na rychłe zamążpójście. Po wieszce gospodarz wychodził do ogrodu lub sadu z suszonymi owocami i rzucał je na drzewa, donośnie wołając: *Jabłka, gruszki, śliwki, wiśnie, a u sąsiada same liście!* Potem chwycił garść słomy, skręcał powróśło (pasma słomy rozdzielone na dwie części i skręcone kłosami, służyło zazwyczaj do przewiązywania snopków zboża) i wraz z żoną podchodził do każdego drzewa. Z siekierą podniesioną do góry mówił: *Zetnę cię*, na to żona odpowiadała: *Nie ścinaj, bo rodzić będzie!* i obwiązywała powróślem drzewo, zabezpieczając tym samym przed mrozem i zimnem.

OGRÓD, POLE, DOM

Zgodnie z wielowiekową tradycją rolniczą **nie powinniśmy w końcu roku, w Adwencie, uprawiać gleby**. Warto się temu podporządkować, jeżeli chcemy mieć znacznie zdrowszą glebę i wyższe plony. Takie zalecenia dają też współcześni rolnicy i ogrodnicy ekologiczni. Wzruszanie gleby w tym okresie naraża bowiem wiele mikroorganizmów na śmierć z powodu mrozów.

W sadzie **ścinać zrazy do szczyepień wiosennych** najlepiej w kwadrze owocu przed pełnią 11., 12., 13. i po pełni 15., 16., 17. w kwadrze korzenia. Wybierać stronę południową drzew i dni bez mrozu.

Jeżeli **planujemy już cięcie drzew, krzewów, żywopłotów, usuwanie suchych gałęzi**, to czynności te wykonywać najlepiej od 15. do 29. w kwadrze korzenia i uprawy, zwłaszcza w dniach oznaczonych linią przerywaną. W dniach oznaczonych linią ciągłą najlepiej zaś karczować drzewa.

Gdy nadejdą silne mrozy, można okładać korzenie drzew nawozem, usuwać go w dni ciepłe. Jest to ochrona przed wymarzeniem. Prosta, dawną metodą ochrony drzew przed my-

szami było udeptywanie śniegu wokół drzewek i krzewów oraz polewanie wodą, by powstała powłoka lodowa.

Zmrożone owoce leśne zbierać najlepiej od 8 do 13 w kwadrze owocu, nieco mniej korzystne kwadry liścia i kwadra korzenia.

Drzewa starsze, bogate w żywicę – z przeznaczeniem na budulec albo żywiczny opał – ścinać przed pełnią (14.) do 14. i od 29. w kwadrach liścia i kwadrze owocu. Jeżeli chcemy, by drewno szybko wysychało i mogło być wykorzystane do wyrobu sprzętów, lepiej ścinać w trakcie ubywania Księżycy, im bliżej nowiu (29) od 21. do 29. w kwadrze uprawy, tym korzystniej.

W grudniu unikamy przesadzania roślin pokojowych i doniczkowych.

Zabiegi rozplodowe najlepiej przeprowadzać w trakcie przybywania Księżycy do 13. i po 29.

Ścinane choinki, gdy Księżyc przybiera do 13 grudnia, **będą lepiej pachniały**.

Świąteczne ubijanie zwierząt najlepiej wykonać po nowiu do 13., potem kolejny dobry termin będzie po 29 grudnia.

ABC KOSMETYKI NATURALNEJ

DYNIA DLA ZDROWIA I URODY

Zdrową i wartościową przekąską są pestki dyni. Małe, zielone nasiona to bogactwo białek, cennych kwasów tłuszczowych, a także odmładzających kwasów nukleinowych. Dodatkowo pestki dyni poprawiają stan komórek organizmu, wpływając na poprawę jego kondycji i zdrowia. By mieć gładką cerę i skutecznie zapobiec powstawaniu zmarszczek, warto jeść systematycznie niewielką ilość ekologicznych nasion dyni.

Pestki dyni dzięki bogactwu cynku, zapobiegają także problemom związanym z prostatą. Dlatego warto włączyć je do diety ukochanych mężczyzn.

KĄPIEL Z KOKTAJEM DYNIOWO-MLECZNYM

Działanie: poprawia kondycję i ukrwienie skóry, uelastycznia, ujędrnia, natłuszcza, wygadza

W mleku zmieszany w proporcji 1:1 z wodą ugotować do miękkości kawałek miększu dyni. Następnie całość dodatkowo zmiksować i powstały dyniowo-mleczny koktajl wlać do kąpieli. Można przy suchej skórze dodać jeszcze kilka kropel oliwy z oliwek lub dowolnego oleju. Pozostać w kąpieli 20-30 minut.

Fragmenty książki: ABC kosmetyki naturalnej. Tom II Warzywa. Zamówienia: www.wydawnictwogaj.pl, tel. 52-581-52-90 (pn.-pt. 9-15). Stron 96, pelen kolor.

NOTATKI. OBSERWACJE PRZYRODY. ROCZNE PRZEPOWIEDNIE POGODY.

CZYTELNIKOM

**RADOSNYCH, PEŁNYCH POGODY DUCHA I RADOŚCI W SERCU
ŚWIĄT BOŻEGO NARODZENIA 2016 ORAZ POMYŚLNOŚCI W 2017 ROKU**

z serca życzą Wydawca i Autorka

EKOPORADNIK • GRUDZIEŃ 2016

Kwadra Księżycyca	Terminarz brań	Dzień	Imiona i święta	☾ Księżyc Wsch./Zach.	☀ Słońce Wsch./Zach.	Ochrona zbior. przetwórstwo	Siew, sadzenie
kwadra liścia		1 CZ	Natalii, Edmunda	8:36/17:23	07:23/15:27		
		2 PI	Pauliny, Balbiny	9:25/18:14	07:24/15:26		
		3 SO	Franciszka, Ksawerego	10:08/19:11	07:26/15:26		
		4 N	Barbary, Jana	10:45/20:14	07:27/15:25		
		5 PO	Kryspina, Sabiny	11:18/21:21	07:28/15:25		
I KW. 10.03		6 WT	Mikołaja, Emiliana WSO	11:47/22:31	07:30/15:24		
		7 ŚR	Ambrożego, Marcina I MW	12:14/23:44	07:31/15:24		
kwadra owocu		8 CZ	Niep. Poc. NMP, Marii	12:40/---	07:32/15:24		
		9 PI	Leokadii, Walerii	13:07/1:00	07:33/15:24		
		10 SO	Eulalii, Julii	13:35/2:18	07:34/15:23		
		11 N	Damazego, Daniela	14:08/3:38	07:35/15:23		
PEL尼亚 1.06		12 PO	Joanny, Aleksandra PG	14:46/4:59	07:36/15:23		
		13 WT	Łucji, Otylii	15:31/6:17	07:37/15:23		
kwadra korzenia		14 ŚR	Alfreda, Izidora PEL尼亚	16:26/7:30	07:38/15:23		
		15 CZ	Waleriana, Celiny	17:30/8:32	07:39/15:23		
		16 PI	Albiny, Alicji	18:39/9:24	07:40/15:24		
		17 SO	Łazarza, Olimpui	19:50/10:06	07:41/15:24		
III KW. 2.55		18 N	Wiktora, Gracjana	21:01/10:40	07:41/15:24		
		19 PO	Eleonory, Dariusza WSG	22:11/11:08	07:42/15:24		
kwadra uprawy nie siał		20 WT	Dominika, Zefiryra	23:18/11:33	07:43/15:25		
		21 ŚR	Tomasza ap. POCZ. ZIMY 11.44, III MW	---/11:56	07:43/15:25		
		22 CZ	Honoraty, Zenona	0:24/12:18	07:44/15:26		
		23 PI	Wiktorii, Iwony	1:28/12:40	07:44/15:27		
NÓW 13.19		24 SO	Wigilia, Adama, Ewy	2:31/13:04	07:44/15:27		
		25 N	BOŻE NARODZENIE AG	3:34/13:31	07:45/15:28		
kwadra liścia		26 PO	Szczepana, Dionizego	4:35/14:01	07:45/15:29		
		27 WT	Jana ap., Teodora	5:34/14:37	07:45/15:29		
		28 ŚR	Godziszława, św. Młodz.	6:30/15:19	07:45/15:30		
		29 CZ	Tomasza, Józefa NÓW	7:22/16:08	07:45/15:31		
	30 PI	Eugeniusza, Irminy	8:08/17:04	07:45/15:32			
	31 SO	Sylwestra, Melanii	8:48/18:06	07:45/15:33			

UWAGI

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____
- 8 _____
- 9 _____
- 10 _____
- 11 _____
- 12 _____
- 13 _____
- 14 _____
- 15 _____
- 16 _____
- 17 _____
- 18 _____
- 19 _____
- 20 _____
- 21 _____
- 22 _____
- 23 _____
- 24 _____
- 25 _____
- 26 _____
- 27 _____
- 28 _____
- 29 _____
- 30 _____
- 31 _____

POGODA GRUDZIEŃ

Słońce wędruje przed fragmentem nieba określonym mianem znaku Strzelca do 21 grudnia i o godz. 11:44 wkracza w pas Koziorożca. W ten sposób rozpocznie się astronomiczna zima roku 2016/2017. **Pelnia 14 grudnia, nów 29 grudnia.**

W grudniu można oczekiwać sporo dni z zimową, chłodną aurą, zwłaszcza w drugiej i trzeciej dekadzie. Początkowo liczne, dosyć uciążliwe i nieprzyjemne zmiany aury z opadami śniegu, deszczu ze śniegiem lub deszczu. Dni pogodnych niezbyt wiele, dominować będą dni pochmurne z opadami. Druga i trzecia dekada pogodna i mroźna. Opady jeżeli się pojawiają, to przelotnie, ale może im towarzyszyć silny i nieprzyjemny wiatr, potęgający odczucie chłodu. Święta Bożego Narodzenia powinny być pogodne i mroźne.

Pierwsza dekada grudnia może obdarzyć nas dosyć zmienną i wietrzną aurą. Opadów i dni pochmurnych może być dosyć dużo. Może popadać śnieg, zwłaszcza gdy powieje wiatr z północnego zachodu lub wschodu lub deszcz, gdy powieje z południowego zachodu. Możliwa delikatna odwilż i okres brzydszej pogody. Silnie wiejący wiatr może potęgować odczucie chłodu. Więcej dni pogodnych i roz pogodzeń można oczekiwać w drugiej i trzeciej dekadzie. Wtedy powinno być wyraźnie zimniej, mroźno, ale także wietrznie, zwłaszcza pod koniec miesiąca. W Boże Narodzenie powinno być pogodnie i mroźno. Opady jeżeli się pojawiają, to lokalnie i na krótko.

Prognoza dodatkowa: Mroźnej i srogiej zimy można oczekiwać, gdy sierść psów jest gęstsza, bujniejsza i dłuższa niż zwykle. Najbardziej zmiany w sierści widać u zwierząt żyjących poza mieszkaniem.

LUDOWA METEOROLOGIA

Gdy święty Mikołaj (6 grudnia) śniegiem sypnie, styczeń z mrozami, luty z wichrami.

Jaka pogoda Tomaszowa (21 grudnia), taka będzie i majowa.

PRZYŚLOWIA

Gdy mrozi 1 grudnia, wyschnie niejedna studnia.

Święty Ksawery (3 grudnia) lubi, gdy zwierzę w śniegu ślady gubi.

PRZEPOWIEDNIE POGODY

Podobnie jak w latach poprzednich, nie brakowało anomalii pogodowych w 2014, ale też na początku 2015 roku. Dynamika zmian pogody, nawet w naszej umiarkowanej strefie klimatycznej, ciągle pozostaje bardzo duża. Niepokojące i groźne są zwłaszcza skokowe, gwałtowne zmiany aury.

SPRAWDZONE PRZEPOWIEDNIE W 2015 ROKU I 2014 ROKU

Dla Czytelników Ekologicznego Poradnika Księżycowego mroźniejsza i bardziej śnieżna zima niż w 2013/2014 nie była zaskoczeniem. **Prognozowaliśmy, że początek zimy już w grudniu bywa wilgotny i dżdżysty, a obfite śniegi zdarzają się w końcu grudnia zwłaszcza na południu i wschodzie Polski. I tak też było. Początek miesiąca był dość chłodny z mrozem i przymrozkami, ale także z opadami deszczu, deszczu ze śniegiem i śniegu.** W połowie miesiąca w Maroku i w Algierii spadł śnieg (w tamtej części świata jest to zjawisko niezwykle rzadkie i pojawia się raz na kilka lat), a nad Europą szalał orkan Aleksandra. Towarzyszył mu gwałtowny wiatr, obfite opady deszczu, a także śniegu. Silny wiatr wiał także i w Polsce, ale był słabszy niż przewidywały prognozy. Przyniósł jednak ocieplenie i sprawił, że druga połowa miesiąca i początek zimy był wietrzny, bardzo deszczowy, szary i w nieprzyjemną aurę. Śnieg spadł dopiero w czasie świąt Bożego Narodzenia i wtedy w wielu miejscach kraju zrobiło się zimowo, chłodno i mroźno – tak jak pisaliśmy. **Styczeń, tak jak prognozowaliśmy, był zimowy z mrozem, wiatrem i opadami, w niektórych rejonach kraju spadło sporo białego puchu. Pojawiły się także dni z rozpozodzeniami i słońcem. W pierwszej połowie miesiąca nad Polską szalał kolejny orkan – Feliks. Wiatr osiągał prędkość ponad 100 km na godz., zrywał dachy, linie energetyczne, powalał drzewa.** W tym samym czasie zima wraz obfitymi opadami śniegu nawiedziła Bliski Wschód. Śnieżnie i mroźno zrobiło się w Jordani, Syrii, Libanie, Izraelu oraz w Turcji, gdzie temperatura w Stambule spadała nawet do -20°C . Rekordowe zimna nawiedziły także Rumunię, tam było nawet do -30°C . Natomiast w Niemczech, w połowie stycznia, odnotowano rekordowo wysokie temperatury, w Bawarii ponad $+20^{\circ}\text{C}$, takiego ciepła nie notowano tam od 100 lat. W tym samym czasie wschodnie i południowo wschodnie stany USA dotknął „arktyczny chłód”, którego na tym terenie nie notowano od ponad 20 lat. W wielu regionach Stanów Zjednoczonych temperatury były dużo niższe od średnich wieloletnich na danym obszarze. Mroźnej i chłodnej aury towarzyszyły obfite opady śniegu, najwięcej białego puchu spadło przez całą zimę w Bostonie, ponad 2,5 m. Gdy Amerykanie zmagali się ze srogą zimą, Brazylię spowity upały, które przyczyniły się do największej od 1930 roku suszy w kraju. Styczeń był także najcieplejszym miesiącem na Syberii, odkąd wykonywane są pomiary, bowiem temperatura spadła tylko do -38°C . **Luty, tak jak prognozowaliśmy, był początkowo zimowy z rozpozodzeniami. Pojawiły się dni chłodne z mrozami, ale także odwilżowe z opadami śniegu, deszczu ze śniegiem i deszczu.** Na początku miesiąca także w Europie spadło dużo śniegu, m.in. w Hiszpanii, we Włoszech, w Chorwacji, na Bałkanach oraz na Węgrzech. W Moskwie temperatury na początku lutego były najwyższe od 100 lat, a zamiast mrozów i śniegów pojawiły się opady deszczu, z burzami i błyskawicami. Natomiast w Turcji na początku lutego padały ulewne i obfite deszcze, a także śnieżyce wraz silnym wiatrem, siając spustoszenie. Intensywne opady deszczu lub śniegu nie ominęły także Albanii (największa powódź od 40 lat), Bułgarii, Grecji, pozostałych krajów półwyspu Bałkańskiego, a nawet odległej Kanady (w mieście Kitimat w ciągu 24 h spadło 1,2 m śniegu) oraz Japonii, gdzie na wyspie Hokkaido spadło prawie 2 metry śniegu. **Koniec lutego w Polsce był dość ciepły w dzień, ale noc pozostawał chłodny z przymrozkami i mrozami. Opady pojawiały się przelotnie. Ten brak regularnych i solidnych opadów, utrzymujący się praktycznie od jesieni 2014, a pogłębiony w miesiącach zimowych, wyraźnie odczuli rolnicy, którzy mogli rozpocząć uprawę ziemi już w pierwszej połowie marca.** Umożliwiła to także pogoda, bo przez dużą część miesiąca dało się odczuć wyraźny słoneczny powiew wiosennego ciepła. Opady, jeżeli się pojawiały, to przelotnie i na krótko. Na południu kraju jeszcze na początku marca spadł śnieg, ale też odnotowano pierwsze burze z gradem. Wyraźnie chłodniej, wietrznie i mokro zrobiło się w Wielkim Tygodniu, tak jak prognozowaliśmy. Końcówka marca to także rekord ciepła na Antarktydzie, gdzie zanotowano $+17,5^{\circ}\text{C}$, oraz powódzie w północnej części Chile – w rejonie pustyni Atakama opady były tak silne, że w 24 h spadło tyle deszczu, ile spada średnio przez 14 lat. Kwietniowa aura obfitowała w anomalie, tak jak prognozowaliśmy. Początek miesiąca był dość chłodny, z mrozami, przymrozkami i opadami śniegu na południu Polski. Chłód w dzień i w nocy potęgował silny wiatr, przekraczający 100 km na godz. Połowa kwietnia to wyraźny powiew ciepła, więcej opadów, ale też nadejście kolejnegoorkana – Stefana, z silnym wiatrem, burzami, gradem. Końcówka miesiąca to ciepła aura z pierwszymi gwałtownymi burzami, ulewami, gradem w kraju, a na świecie m.in. z silnym trzęsieniem ziemi w Nepalu. Początek maja był dość zimny, chłodny z przymrozkami, ale także z opadami deszczu. Dopiero po nowiu (18.) zrobiło się wyraźnie cieplej i wilgotniej z opadami i burzami. Tegoroczny wiosennej aury towarzyszyły chłody i susza (odczuwana zwłaszcza w kwietniu), tak jak prognozowaliśmy.

OTO JAK KSZTAŁTOWAŁA SIĘ POGODA W 2014 ROKU

W Ekologicznym Poradniku Księżycowym na 2014 pisaliśmy, że rok może być zimny, wilgotny i mało przyjemny, a okresy słonecznej i suchej aury wystąpią sporadycznie, najprawdopodobniej wiosną, latem i jesienią. Parametrem dominującym w pogodzie 2014 miał być brak stabilności i zmienność z częstymi opadami, wiatrem i zachmurzeniami. I tak też się stało.

Początkowo styczeń był dość ciepły i wilgotny. Następnie Polska została podzielona na połowę. Północna część kraju była obdarzona zimową, bardzo mroźną aurą ze śniegiem i mrozem, nawet do -29°C przy gruncie w Białowieży, a południowa część, m.in. tereny górskie, były bez śniegu i siarczystego mrozu. Wyżowej i zimnej pogodzie towarzyszyły silne wiatry, które powodowały zamiecie i zawieje śnieżne. Druga połowa stycznia, tak jak przewidywaliśmy, była najzimniejszym okresem tegorocznej zimy w Polsce. **Początek lutego był odwilżowy, zmienny, z opadami – tak jak pisaliśmy. Delikatny pierwszy powiew wiosennej aury nastąpił w połowie miesiąca. Dni były słoneczne, pogodne i ciepłe, jednak noc chłodne z mrozami. Podobna pogoda utrzymywała się w drugiej połowie lutego, opady były sporadyczne. Dominował słoneczny, suchy wiatr, ciepło w dzień, ale w nocy przymrozki. Bardzo ciepła, prawie bezśnieżna zima sprawiła, że wiosną w górach biały puch leżał tylko w wyższych partiach gór, niżej panowała susza. Marzec był dość suchy, ciepły w dzień, ale chłodny w nocy z przymrozkami i mrozami. Tak jak prognozowaliśmy, widoczne były duże różnice temperatur między dniem i nocą. Podobna aura była w kwietniu: sucha, słoneczna, ciepła w dzień, ale w nocy z przymrozkami, mrozem, a w górach nawet z opadami śniegu w połowie miesiąca. Opady deszczu były raczej sporadyczne, lokalnie brakowało wody w glebie. Były za to pierwsze wiosenne burze, często z silnym wiatrem i gradem. Wiosna przyszła znacznie szybciej niż w 2013 roku, tak jak prognozowaliśmy. Początek maja był zimny i deszczowy. Dostosy silne chłody i przymrozki spowolniły delikatnie roślinność. Wskutek przymrozków w wielu regionach ucierpiał kwiaty, m.in. jabłoni i truskawek. **Tak jak prognozowaliśmy, w maju było dużo chłodnych dni, opadów, ale też burz z porwitym wiatrem – te w wyniku upalnych dni, które liczniej pojawiły się w drugiej połowie miesiąca. Lokalnie, na południu kraju intensywne deszcze spowodowały przekroczenia stanów alarmowych rzek. Kapryśny maj sprawił, że pszczelarze narzekali na słabe zbiory miodu rzepakowego i akacjowego, bowiem kiedy kwitł rzepak, w niektórych regionach intensywnie padało, więc pszczoły nie miały szansy zebrać pyłku, a gdy kwitły akacje, było zbyt chłodno. Maj to także największa od 120 lat powódź na Bałkanach. Mieszkańców Serbii, Bośni i Hercegowiny nawiedziły opady deszczu tak intensywne, że według ekspertów w niektórych miejscach przez 40 h spadało tyle deszczu, ile o tej porze roku spada przez około dwa miesiące. Czerwiec, tak jak prognozowaliśmy, był początkowo chłodny, w górach w połowie miesiąca pojawiły się nawet przymrozki, potem cieplejszy, ale z opadami deszczu oraz z burzami. Intensywne opady, lokalne ulewne, burze niekiedy z gradem spowodowały liczne przekroczenia stanów alarmowych rzek i lokalne podtopienia. Dynamika w pogodzie niekorzystnie wpłynęła na lipy, które zakwitły szybciej niż zwykle i w wyniku chłódów oraz gwałtownych opadów równie szybko opadły. Dlatego w tym roku pszczelarze z Warmii i Mazur praktycznie nie zebrali miodu lipowego. Lipiec był bardzo upalny z temperaturą w dzień przekraczającą $+30^{\circ}\text{C}$. Upałem towarzyszyły intensywne burze, nawałnice, ulewne i silny wiatr zrywający dachy domów i łamiący drzewa. W niektórych miejscach opady i grad były tak silne, że niszczyły uprawy na polach i w ogrodach. Jednak mimo upałów i wysokich temperatur w dzień, noc w niektórych regionach kraju były stosunkowo chłodne, bo rolnicy uskarżali się, że m.in. ogórki nie rosną tak jak powinny. Długo utrzymujące się upały sprawiły, że lipcowe średnie temperatury były jednymi z najwyższych od prawie 100 lat. Fala upałów nie ominęła także Europy, m.in. Hiszpanii, gdzie temperatury wynosiły ponad $+40^{\circ}\text{C}$. Podobna aura z upałami i gwałtownymi nawałnicami, powodującymi zalania i podtopienia zwłaszcza w Małopolsce, z wiatrem zrywającym dachy oraz padającym gradem utrzymywała się także w pierwszej połowie sierpnia. Spokojniej zrobiło się w drugiej połowie miesiąca. Było dość ciepło w dzień, ale w nocy już chłodno i zimno, pojawiła się rosa – tak jak prognozowaliśmy. **Wrzesień obdarzył nas zróżnicowaną pogodą. Więcej dni ciepłych charakterystycznych dla jesieni było w pierwszej połowie miesiąca. Pojawiły się także mgły. Chłodniej, z przymrozkami, a także więcej opadów, w tym deszczu ze śniegiem i śniegu w górach, pojawiło się w drugiej połowie miesiąca. Wtedy też było bardzo wietrznie i nieprzyjemnie, tak jak prognozowaliśmy.** Wrzesień był burzliwy w USA, gdzie po fali upałów Kalifornię trawiły potężne pożary, a część stanu Arizona borykała się z gwałtownymi burzami powodującymi podtopienia i powódzie. Październik, tak jak pisaliśmy, był słoneczny, pogodny i dość suchy. Opadów było stosunkowo niewiele i liczniej pojawiły się w drugiej połowie miesiąca. W górach spadł pierwszy śnieg, w pozostałych częściach kraju pojawiły się przymrozki, a także mgły i wietrzne dni. Listopad był dość ciepły i suchy, zwłaszcza w pierwszej jego połowie. Druga była chłodniejsza, z opadami deszczu, deszczu ze śniegiem i pierwszego śniegu. Opadom często towarzyszył zimny i porwisty wiatr potęgujący odczucie chłodu. W USA rozpoczęła się jedna z najchłodniejszych zim z arktycznymi mrozami i silnymi śnieżycami.****

UDANA PROGNOZA URODZAJÓW

Pisaliśmy w kalendarzu na 2014 rok, że lata, którym symbolicznie patronuje Saturn według dawnej tradycji są niezbyt dobre w urodzaje, bowiem bardzo często wiosna jest zimna z okresami posuchy i z przymrozkami, a deszcze utrudniają letnio-jesienne zbiory. Mimo niekorzystnej prognozy urodzajów pisaliśmy, że dobre będą plony warzyw korzeniowych i tak rzeczywiście było. Zbiory buraków cukrowych w kraju były rekordowe i trwały aż do końca listopada.

Plony pozostałych warzyw korzeniowych były na bardzo dobrym poziomie, chociaż dość chłodna i sucha wiosna sprawiła, że wcześniej siewy nie zawsze dobrze wschodzą (tak jak pisaliśmy) i rolnicy musieli niekiedy dosiewać, m.in. buraki ćwikłowe. Jednak dodatkowy siew wyszedł na korzyść, bo później warzywa porosły duże i dorodne. Kłopoty częściej niż zazwyczaj występowały podczas przechowywania, warzywa szybciej się psuły.

Plony zbóż nie były zbyt dobre, zwłaszcza tam, gdzie brakowało wody w glebie. Skutki suszy odczuły mocno pola kukurydzy, która była mała i dała złej jakości ziarno. Jednak owoce, według oceny rolników ekologicznych,

syłał bardzo dobrze, tak jak prognozowaliśmy. Wyraźnie gorzej planowały rośliny motylkowe, m.in. bobiki, które w miejscach gdzie wystąpiła susza i brakowało wody w glebie, dały o połowę mniejsze plony. Owoców czereśni, wiśni, porzeczek, śliwek, jabłek i orzechów w zależności od regionu też było mniej niż zazwyczaj. To efekt przymrozków, które pojawiły się na początku wiosny, a także chorób grzybowych, które niszczyły owoce, ale i atakowały drzewa. Urodzajny i stosunkowo długi był sezon truskawkowy, tam gdzie kwiaty nie zmarzły. Latem z racji upałów i suszy w lasach nie było grzybów. Liczniej pojawiły się dopiero wraz z początkiem września, także te rzadziej spotykane, szlachetne okazy, czyli rydze i prawdziwki. W niektórych regionach Polski grzyby można było znaleźć jeszcze w połowie listopada, co niewątpliwie cieszyło grzybiarzy.

WIELOLETNI RYTM ZMIAN POGODY

Zbrane powyżej fakty, choć nieliczne, dowodzą, że dawne reguły prognozowania pogody oraz urodzajów – na podstawie których po raz kolejny stawiane są prognozy – w bardzo dużym stopniu się sprawdzają. Z pokorą kolejny raz podkreślam to, co zawsze zaznaczał śp. Zbigniew Przybylak, że to powinno budzić szacunek oraz podziw dla dawnej mądrości i pozwala twierdzić, że trafność przepowiedni nie może być tylko przypadkowa. Przepowiednie pogody i urodzajów przygotowywane są zawsze z ponad rocznym wyprzedzeniem (na 2016 rok w kwietniu i maju 2015 roku). Moja praktyka w prognozowaniu jest niewielka, dopiero rozpoczynam zgłębianie tej wiedzy. Dlatego też zawsze możliwe są pomyłki. Przez kilka lat wspólnie z tatą obserwowaliśmy rytmy pogodowe i staraliśmy się wyciągać na ich podstawie wnioski, ale to naprawdę niewiele.

Najbardziej zastanawia to, że prognozy często się sprawdzają, mimo coraz liczniejszych anomalii oraz ogromnych zniszczeń w przyrodzie, np. zanieczyszczenia atmosfery, oceanów, osuszenia wielkich obszarów ziemi, „chemicznego” rolnictwa. Wszystko to wydatnie wpływa na klimat światowy, europejski, ale też lokalny. Oznacza, że nadal wieloletnie i miesięczne, wyznaczone naturą Księżyca, zmiany pogody, mają duże znaczenie praktyczne. Wypada więc wierzyć przodkom, którzy fałszywie potrafili naprawdę baczenie i długo obserwować, że pogoda zmienia się regularnie w pewnych wieloletnich cyklach, co odkryto już przed wiekami i co znajduje swój opis w Biblii, w przypowieści o siedmiu latach urodzaju i nieurodzaju. W nauce mówi się też o zmianach cyklicznych w ramach 11-letniego cyklu słonecznego (ostatnie maksimum było w latach 2012-2013), a także cyklicznego pojawiania się prądu El Niño u wybrzeży Ameryki Południowej (W marcu 2015 amerykańscy naukowcy ogłosili, że podczas nadchodzących dwóch lat może pojawić się El Niño, a nawet „podwójne El Niño”, rzadkie zjawisko, gdzie pogoda może mieć bardzo ekstremalny charakter i być wprowadzeniem do kolejnej fazy zmiany klimatu).

Z drugiej strony nie ulega wątpliwości, że współczesne niszczenie środowiska – m.in. poprzez chemiczne i uprzemysłowienie rolnictwa, nadmierne wycinkę lasów, osuszanie bagien, rozbudowę miast, betonowanie, asfaltowanie ziemi – zakłóca przebiegi naturalnych, wieloletnich i krótkoterminowych rytmów pogody, stąd i sprawdzalność przepowiedni.

ZAĆMIENIA SŁOŃCA I KSIĘŻYCA W 2016 ROKU

Zaćmienia spowodowane są zmiennym położeniem Księżyca. Ziemia krąży wokół Słońca, Księżyc zaś wokół Ziemi. Zdarza się czasami, że te trzy ciała ustawiają się w linii prostej. **Na nowiu, gdy Księżyc znajduje się między Słońcem i Ziemią, bywają zaćmienia Słońca – Księżyc swa tarczą zakrywa Słońce.** Poza strefą całkowitego zaćmienia przez znacznie dłuższy czas tarcza Słońca jest zakryta częściowo.

Częściej zdarzają się zaćmienia Księżyca. Obejmują one też znacznie większy obszar naszego globu i przez to są łatwiejsze do obserwacji. **Podczas zaćmienia Księżyca cień Ziemi zasłania tarczę Srebrnego Globu, innymi słowy Ziemia ustawia się w jednej linii w środku pomiędzy Słońcem i Księżycem.** Te zjawiska oczywiście obserwujemy nocą, ale niekiedy również wieczorem i rankiem.

Zaćmienia nie zachodzą jednak przy każdej pełni i nowiu, ale tylko wtedy, gdy Księżyc mija tzw. węzły, wstępujący lub zstępujący. **W kalendarzu zostały one wyraźnie oznaczone skrótami WSG i WSO.**

W 2016 wystąpi 5 zaćmień: 2 Słońca i 3 Księżyca. W tym roku w Polsce nie będzie widoczne żadne ze zjawisk.

Pierwsze częściowe zaćmienie Księżyca (Księżyc wchodzi w cień Ziemi, ale nie cały się w nim chowa) przypadnie w środę, 23 marca. Maksimum zaćmienia będzie około godz. 13.46. **Drugie, częściowe zaćmienie Srebrnego Globu,** przypadnie w czwartek, 18 sierpnia. Maksimum osiągnie około godz. 12.42. Ostatnie w tym roku częściowe zaćmienie Księżyca będzie w piątek 16 września. Maksimum przypadnie około godziny 21.54. **W tym roku zaćmienia Słońca także nie będą widoczne w Polsce. Pierwsze całkowite zaćmienie Słońca (Księżyc jest zbyt daleko od Ziemi, aby wierzchołek jego cienia osiągnął powierzchnię Ziemi wskutek tego Księżyc nie pokryje w całości dysku Słońca i wąski pierścień otoczy ciemną plamę Księżyca)** przypadnie w środę, 9 marca. Widoczne będzie na indonezyjskich wyspach, m.in. na Borneo, Sumatrze i Celebes oraz na Pacyfiku.

Drugie obrączkowe zaćmienie Słońca (zachodzi wtedy, gdy w pewnych miejscach Ziemi to samo zaćmienie jest całkowite, a w innych obrączkowe) przypadnie w czwartek, 1 września. Zjawisko widoczne będzie w niektórych krajach Afryki Środkowej, na Madagaskarze, Reunionie i w Oceanie Indyjskim.

W okresach między zaćmieniami należy raczej unikać siewów, zbiorów, rozplodów zwierząt, szczególnie w bliskości samych zjawisk. Jest to natomiast dobry czas do zwalczania szkodników i chwastów.

PROGNOZA POGODY NA 2016 ROK

Rok 2016 będzie symbolicznie przynależał planecie Mars, tak twierdzi wielowiekowa tradycja meteorologiczna. Wywodzi się ona jeszcze z okresu średniowiecza, kiedy to wyznawano powszechnie, że Niebo i Ziemia stanowią harmonijną całość, wzajemnie na siebie oddziałującą.

W oparciu o dawne reguły odnoszące się do symbolicznych władców poszczególnych lat, także w oparciu o cykl księżycowy, została sformułowana poniższa prognoza pogody na rok 2016.

MNIEJ POMYŚLNY DLA POGODY I URODZAJÓW

Od wiosny symboliczne panowanie nad 2016 rokiem przejmie planeta Mars. W dawnej tradycji popularnej przez wieki, ale powszechnej jeszcze nawet w XIX wieku, kiedy to zapiski na ten temat spotkać można było w kalendarzach dla rolników wydawanych w klasztorze karmelitów w Berdyczowie, uznawano, że cykliczne, zmieniające się co siedem lat, symboliczne panowanie takiej planety jest dużo mniej pomyślne dla pogody i urodzajów, niż panowanie Jowisza, który patronował symbolicznie 2015 rokowi.

BARDZIEJ CIEPŁY I SUCHY NIŻ MOKRY ORAZ ZIMNY

W dawnym kalendarzu karmelitów z Berdyczowa prognoza na rok panowania Marsa stwierdzała, że rok ten jest zazwyczaj bardziej suchy niż mokry. Panowało też przekonanie, że nawet gdy w pewnych okresach pada, to jednak generalnie więcej bywa dni suchych niż mokrych. W innych prognozach zamieszczanych w starsopolskich kalendarzach można znaleźć potwierdzenie wymienionych reguł. W jednym z nich zapisano: „Rok Marsa znaczy się bardziej suchy, niż wilgotny, urodzajny jednak (...) Lato bywa w zbytnej gorości, po której szkodliwych wichrów z przeraźliwymi grzmotami, a bogday i nie piorunami, deszczów obfitych, miejscem gradów, spodziewać się trzeba”.

WIELE BURZ Z WICHREM

Ogólna prognoza wynikająca z cyklu księżycowego wskazuje, że w 2016 roku powyższa prognoza ma wiele szans spełnienia. Przy czym okresami opadów może być więcej, niż zazwyczaj bywa w przeciętnym roku Marsa. Sporo może być gwałtownych zmian i zjawisk atmosferycznych, zwłaszcza wiosną i latem. Paradoxem może być, że tym razem jednocześnie mogą na przemian pojawić się okresy bardzo wilgotne z nawałnicami, burzami, gradami, wichrami i okresy bardzo upalne z nawet silnymi suszami. Wiosną z kolei może być sporo chłódów i suchych wiatrów.

SŁABSZE URODZAJE

Co do przewidywań urodzajów, jednak nie zawsze panowała zgodność, bo jeżeli zdarzyła się wiosna bez dużych przymrozków i średnio wilgotna, to wtedy urodzaje w lata Marsa mogły być nienajlepsze, zwłaszcza ziół wysiewanych jesienią poprzedniego roku. Ta prognoza może jednak nie odnosić się do 2016 roku, bo cykl księżycowy w najbliższym roku może nawet wzmocnić wiosenną surowość Marsa i wiosną mogą pojawić się liczne przymrozki. To zagraża zbiorom owoców oraz ziół jarych. Latem i późną wiosną mogą być okresami z kolei spore deszcze i nawet lokalne powodzie. Dodać warto, że z reguły w latach Marsa bywają one rzadkie. Poza tym szkody wyrządzają nawałnice, gradobicia, wiatr, a nawet huragany i jednocześnie okresy suchych, grozą pożary. Taki wniosek o małej urodzajności wynika też z dawnych reguł ludowych.

CHŁODY WIOSENNE

Największym niebezpieczeństwem dla rolników i ogrodników są często chłody wiosenne. Z reguły bywają one okresami znacznie dokuczliwsze, niż w latach Jowisza (rok 2015) i niekiedy równie silne jak w latach Saturna (rok 2014). Przypomnijmy, że w 2014 roku kwietniowe i majowe przymrozki utrudniały pracę ogrodnikom i sadownikom. Poza tym w latach Marsa opady wiosenne od marca do czerwca bywają raczej mniejsze od średniej, a niekiedy nawet skąpe.

MNIEJ KORZYSTNY DLA ZDROWIA

Aura „Marsowa” nie bywa zbyt dobra dla zdrowia, zwłaszcza osób cierpiących na choroby krążeniowe. Letnie upały, parne dni mogą wyraźnie utrudniać im życie. Zima z kolei i jesień mogą sprzyjać nasilaniu chorób przeziębieniowych.

ZIMA WIETRZNA, ZMIENNA, POCZĄTKOWO MROŹNIEJSZA, PÓTEM ŁAGODNIEJSZA

Tegoroczna zima 2015/2016 jest jeszcze pod symbolicznym panowaniem Jowisza, ustępującego symbolicznego władcy 2015 roku. Mars swe wpływy ujawni dopiero w końcu marca. Według dawnych reguł przepowiadania może nadejść zgodnie z kalendarzem, a nawet go wyprzedzić, czyli nadejść zgodnie z przyrodniczą zimą, która zaczyna się na początku grudnia. W drugiej połowie grudnia winno być już dość chłodno. Mogą pojawić się nieprzyjemne wiatry. Bardzo prawdopodobne są na początku zimy obfite opady śniegu, zarówno w grudniu, jak i w styczniu. Opadom towarzyszą zima, chłody, mrozy. Nie brakuje silnych wiatrów i okresów odwilżowych. Druga połowa zimy bardziej łagodna i raczej uboga w opady śniegu. W zimie sporo dni będzie wietrznych. Grożą też niekiedy szybkie zmiany pogody.

WIOSNA CHŁODNA, OPÓŹNIONA I DOSYĆ SUCHA

Wiosny roku Marsa odznaczają się z reguły zimnem i posuchą, przez to opóźnia się wegetacja roślin. Sporo było mocnych przymrozków, szronów i ostrych, nieprzyjemnych, chłodnych wiatrów. Jeżeli nawet w drugiej połowie marca pojawi się większe ocieplenie i odczujemy pierwszy podmuch prawie wiosennego ciepła, to będzie on na pewno przejściowy i chłody powrócą. W marcu z racji zaćmienia niewykluczone anomalie pogodowe. Przymrozki i susze szkodzą mogą zbożom i opóźnić ich wzrost. Zimna, przymrozki pojawiać się będą w największej ilości w kwietniu, ale obawiać się ich trzeba jeszcze w pierwszej połowie maja. Poranny przymrozek może zdarzyć się nawet w pierwszej dekadzie czerwca. Przymrozki mogą bardzo zaszkodzić drzewom, krzewom owocowym i roślinom ciepłolubnym. Zniszczone mogą być więc nie tylko kwiaty, zwłaszcza drzew i krzewów kwitnących wcześniej, ale nawet zawiązki owoców. Zdarzające się opady z reguły, gdy nawet bywają obfite, są okresowe. Ale nawet gdy są stosunkowo częste, to wilgoci trafia do gleby mało, więcej pozostaje w powietrzu, przez co taka aura bywa dokuczliwa i mało pożyteczna dla wsianych i wysadzonych roślin. Dosyć silne i liczne wiatry szybko będą glebę osuszają. W maju może być już sporo ciepłych i suchych dni. Czerwiec dosyć ciepły z burzami. Możliwe nawet upały. Dosyć parno, grożą choroby grzybowe.

LATO PALNE, RAZ SUCHY I RAZ Z OPADAMI I BURZAMI

Letnie ciepło winno napłynąć nawet wcześniej, niż przewiduje astronomiczny kalendarz, czyli w pierwszej dekadzie zgodnie z letnim kalendarzem przyrodniczym. Trzecia dekada czerwca winna być już ciepła, z licznymi burzami, deszczami, gradobiciami. Lokalnie opady mogą być bardzo intensywne, zwłaszcza na południu Polski, grożą powodzie. Noce i dni parne. Spore ciepła mocno wysuszają ziemię pojawić się powinny na początku lipca. W drugiej dekadzie, w połowie miesiąca bardziej pochmurno, wilgotno, deszczowo. Możliwe silne, niekiedy gwałtowne burze, gradobicia. Nawalnice jednak nawodnią ziemię zazwyczaj lokalnie i nie na długo, bo woda z ulew szybko spłynie. Lokalnie możliwe nawet powodzie. Dosyć często może być parno, duszno. Na przełomie lipca i sierpnia pojawić się mogą bardzo wysokie temperatury. Stopniowo dni upalnych, suchych i słonecznych może przybywać. Lokalnie może być susza, i to silna, której towarzyszyć może znaczne obniżenie poziomu wody w gruncie i w stawach. Liczne noce są parne i bez росy. Posuchy grożą pożarami. Deszcze spadają rzadko i to nadal z reguły w postaci gwałtownych burz, nawalnic, gradobici. Upały potwają prawie cały sierpień. Pogorszenie pogody, ochłodzenie, nieco więcej opadów w ostatniej dekadzie sierpnia. Deszcze zapewne przełamają suszę. Druga połowa sierpnia i wrzesień, z racji występujących wtedy zaćmienia, mogą obfitować w liczne anomalie i gwałtowne zjawiska atmosferyczne. Pogodniejsza pierwsza połowa września, a zatem i końcówka lata. Wtedy mogą się zdarzyć już bardzo zimne noce.

JESIEŃ NIEZBYT WILGOTNA Z SZYBKIMI CHŁODAMI

Dosyć dużo dni pogodnych powinno być w pierwszej części jesieni. Deszczy też powinno być trochę. Zdarzają się wtedy jeszcze liczne ciepłe dni, ale również bywają już dni bardzo chłodne z silnymi, zwłaszcza nocą, przymrozkami w końcu września i w większej ilości w październiku. Pogoda rzadko bywa stabilna dłużej, możliwe liczne, silne wiatry i częste zmiany. Bardziej wilgotna bywa w latach Marsa zazwyczaj druga część jesieni. Dosyć mokry, wilgotny i ciepły jak na tę porę roku może być listopad. Większe rozpozogodzenia i wiatry możliwe pod koniec listopada i na początku grudnia. W grudniu możemy odczuć pierwsze solidne podmuchy zimy.

ZIMA 2016/2017 STOSUNKOWO MROŻNA I SUCHA

Zimy Marsa zazwyczaj bywają stosunkowo chłodne i mroźne. Nie ma zbyt obfitych opadów. Dokuczliwa bywa duża zmienność, niestałość pogody. Mrozy przeplatają się z częstymi zawieruchami, ocieplieniami zwłaszcza przy wietrze wyciągającym z zachodu.

PROGNOZA URODZAJÓW 2016

W starych kalendarzach znajdują się zapiski określające naturę Marsa, który symbolicznie patronuje 2016 rokowi. Jest ona sucha, choleryczna, męska i ludzkiej naturze nieprzyjazna. Planeta obiega cały zodiak w dwa lata.

Z dawnych zapisków wynika, że urodzaje w latach symbolicznego panowania tej planety bywają nie najlepsze, głównie z racji chłodnej wiosny i niekiedy bardzo suchego lata. Choć i z drugiej strony są sugestie, że plony nie zawsze bywają słabe, zwłaszcza zbóż. Według dawnej tradycji więc po dość wilgotnym i ciepłym, urodzajnym roku Jowisza 2015, spodziewać się można mimo wszystko w 2016 jednak mniej obfitych plonów.

SZKODY OD SUZU I NAWALNIC

Ograniczać wzrost roślin będą głównie okresowe braki wody, w tym okresowe susze, zarówno wiosną, jak i latem. Opady mogą też wyrządzać szkody, bo bywają niekiedy zbyt gwałtowne, grożą burze, gradobicia. Wiosną z kolei opady są mało obfite. Wilgoć również z reguły szybko wyparowuje. Więcej może się jej utrzymywać w powietrzu niż w glebie.

Niezbyt korzystnie wpływać na pogodę i urodzaje mogą wczesnowiosenne i letnie zaćmienia i rytm faz Księżycy – to sugeruje prognoza słowiańska. Wilgoci może być nawet sporo w powietrzu, ale za mało w glebie, na dodatek grożą wysuszające wiatry. Sporo może być, zwłaszcza latem, dni parnych, dusznych. Urodzaje w roku

Marsa bywają lepsze, gdy poprzedni rok Jowisza był bardzo wilgotny i w glebie znajduje się spory zapas wody, która łagodzi wiosenne i nawet letnie skutki posuch. Jeżeli jednak rok Jowisza był raczej suchy, wtedy prawdopodobieństwo susz również w roku Marsa jest zdecydowanie większe.

DOBRE PLONY OZIMIN

Zbliżający się rok, według wieloletnich obserwacji, przyniesie powinien dosyć dobre plony zbóż ozimych, zwłaszcza żyta, które najlepiej potrafią korzystać z wód gruntowych i najlepiej znoszą chłody, przymrozki wiosenne oraz susze, zwłaszcza wczesnowiosenne. Plony żyta niekiedy są nawet bardzo ładne, nawet gdy kłosa są małe. Pszenica obradza średnio.

KORZYŚCI Z PÓL WILGOTNYCH

Plony najbardziej zadawalające będą na glebach cięższych, wilgotnych, zasobnych w wodę. Skutki posuchy bardziej uwidocznią się na gruntach lekkich. Wiosenna suchość i chłody mogą opóźnić nieco wegetację, a zatem i żniwa. Choć z drugiej strony, gdy się już ociepli, wzrost roślin będzie bardzo szybki, niekiedy nawet za szybki.

WIĘCEJ JĘCZMIENIA NIŻ PSZENICY

Zboża jare najbardziej udane będą na glebach trzymających wilgoć, niżej położonych, w dolinach. Sporo można zyskać dzięki możliwie wczesnym siewom. Wtedy plony mogą być nawet obfite, szczególnie jęczmienia. Średnie przewidywać trzeba zbiory pszenicy i owsa.

SIEWÓW WIOSENNYCH NIE OPÓŹNIAĆ

Siewów wiosennych nie powinno się opóźniać, zwłaszcza na gruntach lżejszych. Odnosi się to również do gryki i roślin strączkowych. Grochy, soczewicę, wyki, fasole najlepiej udają się na ziemiach wilgotniejszych. Na polach i w ogrodach o słabszej, suchej glebie oraz na „górkach” zbiory mogą być niewielkie. Wcześniej trzeba wysiewać proso. Len i konopie wyrastają raczej niskie. Łodygi są cienkie, jednak włókno uzyskuje się mocne i delikatne.

MNIEJ SIANA I ZIEŁONEK

Słabe opady i chłody wiosenne sprawiają, że zazwyczaj gorzej rosną trawy. Mniej więc zbierze się zielonek i siana. Dotyczy to również drugiego pokosu. Ponieważ zboża wyrastają niezbyt intensywnie, stąd i nie ma nadmiaru słomy, szczególnie z siewów wiosennych.

ZIEMNIAKI Z DOŁKÓW

Plony okopowych, zwłaszcza ziemniaków, bywają wyraźnie lepsze na gruntach wilgotniejszych i zasobniejszych. Na piaskach ziemniaki mogą szybko przyschnąć i na dodatek w okresach nawalnic i parnych dni plantacjom zagrażają choroby grzybowe.

MNIEJ KAPUSTY, SALATY I KALAFIORA

Nadchodzący rok bywa średnio pomyślny dla ogrodników i działkowców. Lepsze plony uzyskują właściciele gruntów wilgotnych. Można oczekiwać gorszych zbiorów roślin i ziół liściowych, m.in. kapust, салат, kalafiorów.

WIĘCEJ POMIDORÓW, OGÓRKÓW I FASOLI

Dosyć dobrze plonują rośliny ciepłolubne – o ile w dobrej kondycji przetrwają wiosenne chłody i potem będzie się je solidnie, umiejętnie podlewać w okresie upałów i posuch. Zagrożeniem w okresach parnych dni są choroby grzybowe. W miarę zadawalające bywają zbiory roślin owocowych, m.in. pomidorów, ogórków, fasoli, ale trzeba im zapewnić dostateczną ilość wilgoci.

KORZENIE MAŁE, ALE AROMATYCZNE

Nie należy oczekiwać nadmiaru plonów z roślin korzeniowych, m.in. marchwi, buraków, pietruszki, selerów, także ziemniaków, buraków cukrowych i pastewnych, ale z drugiej strony korzenie, cebule, bulwy będą bardziej aromatyczne, bogatsze w cenne składniki odżywcze.

AROMATYCZNE ZIOŁA

Dobre zbiory mogą być ziół, zwłaszcza ciepłolubnych i aromatycznych, popularnych ziół przyprawowych. Zioła odznaczać się powinny wyjątkowym aromatem, nadają się więc doskonale na przetwory.

DOSTATEK GRUSZEK I JABLEK

W latach Marsa z reguły lepiej obradają gruszki i jabłonie. Z kolei mniej bywa wiśni, śliwek, moreli i brzośli. Plony bywają niższe wskutek częstych, wiosennych chłodów i przymrozków mogących zagrozić kwiatom.

MNIEJ ORZECHÓW I ŻOŁĘDZI

Mniej trzeba spodziewać się orzechów i nasion z drzew liściastych, m.in. żołądzy.

WIĘCEJ WINA

Z kolei obrodzić mogą winorośle. Ich owoce odznaczają się również wspaniałym aromatem i słodyczą. Warto nastawiać więc wino. Po zbiorach trzeba dobrze ochraniać krzewy, by nie wymarły.

CHOROBY GRZYBOWE I GRZYBY

W latach Marsa mniej obawiać się trzeba chorób grzybowych i różnych pleśni. Z drugiej strony w tym roku zdarzyć się może sporo dni z okresowymi opadami i upałami. W okresie parnych dni grożą szybkie inwazje chorób grzybowych. Zbiory grzybów z racji posuch mogą być w 2016 roku słabsze. Okresowe wyspy możliwe częściej w okresach silniejszych opadów oraz późną jesienią.

WIĘCEJ OWADÓW

Dosyć sucha i ciepła aura, szczególnie późną wiosną i latem, sprzyja rozwojowi szkodliwych owadów. Trzeba więc być przygotowanym na bardziej masowe ich występowanie.

DOSYĆ POMYŚLNY DLA ZWIERZĄT I RYB

Zazwyczaj rok Marsa jest korzystny dla rozplodu zwierząt, zdarza się jednak, że rodzi się wtedy z naturalnych łęgów i kryć więcej osobników płci męskiej. Jeżeli jest tylko umiarkowana ilość paszy, zwierzęta przyrastają szybko. Dokuczają im jednak owady. Ryby rosną dosyć dobrze, choć z racji upałów okresowe brania bywają gorsze.

JESIENNYCH SIEWÓW NIE PRZYSPIESZAĆ

Siewów jesiennych nie należy zbyt przyspieszać. Dawne poradniki radziły nie siać także nasion zbyt głęboko.

PROGNOZA SŁOWIAŃSKA

Nasi przodkowie urodzajność roku starali się prognozować, obserwując rytm Księżycy w okresie Bożego Narodzenia. Na 2016 rok przepowiednia jest pomyślna, ale z anomaliami.

W 2015 roku święto upamiętniające narodziny Pana Jezusa przypada w końcu kwadry owocu, w okresie przybywania Księżycy, od nowiu 11.12.2015 do pełni 25.12.2015 r. Taki układ, według dawnych reguł, jest zapowiedzią urodzajów na średnim, ale dosyć dobrym poziomie. Pogoda w ciągu roku powinna przebiegać stabilnie i być korzystna dla ludzi i zwierząt. Jednakże w Boże Narodzenie przypada także pełnia i w tym dniu rozpoczyna się kwadra korzenia, niekorzystna dla urodzajów. Ten nietypowy układ może sprawić, że w pogodzie mogą wystąpić najróżniejsze anomalie, które mogą dodatkowo osłabić z reguły niezbyt urodzajny rok Marsa.

Tyle tradycyjne prognozy. Na koniec, co podkreślane jest w każdym kalendarzu, pamiętajmy ciągle o niezwykle ważnej dewizie zamieszczonej w prawie wszystkich staropolskich kalendarzach, że tylko Bóg zna przyszłość i tylko On swą wszechmocą może zmienić ją na bardziej przychylną za pośrednictwem modlitewnych prób wznoszonych ze szczerego serca przez człowieka, starającego się jednak równocześnie żyć i gospodarować uczciwie i zgodnie z prawami natury, czyli ekologicznie.

Kiedys o tym pamiętano zawsze, szczególnie w okresie tzw. Dni Krzyżowych, przypadających trzy dni przed świętem Wniebowstąpienia Pana Jezusa (zawsze w czwartek, 40 dni po Zmartwychwstaniu, obecnie święto przeniesiono na niedzielę – dop. red.) oraz 25 kwietnia, w święto św. Marka Ewangelisty. Wtedy procesyjnie obchodzono, błogosławiono i święcono pola, modlono się o pogodę, dobre zbiory. Dzisiaj tę prawdę i modlitwę o pomoc z Nieba zbyt często się bagatelizuje, ale za to narzeka na psikusy aury, których sprawcą przeważnie tak naprawdę pośrednio jest wyłącznie człowiek, często w barbarzyński sposób niszczący i przeobrażający przyrodę i przez to wywołujący też cierpienia swoich bliskich, ziemi, a nawet Kosmosu. Umyka ta prawda współczesnemu człowiekowi, choć znano ją i powtarzano przez wieki. Między innymi robiła to znana dzisiaj średniowieczna zakonnica św. Hildegarda z Bingen, uważająca, że grzech człowieka pozostawia wpływy w Kosmosie.

Na ciekawą rzecz zwrócił uwagę przyjaciel Z. Przybyłaka, pionier rolnictwa ekologicznego Mieczysław Babalski: – *Dawniej nasi dziadkowie i ojcowie często przed każdą pracą na polu, czy w oborze żegnali się, robiąc znak krzyża, a obecnie często używają przekleństw, to znaczy, że wszystko co robią i produkują jest przekłete. Czy znacie takie powiedzenie „Albo wiesz, co mówisz – albo mówisz, co wiesz”? Dlatego zastanówmy się, co mówimy, czy chcemy pracować z siłą „złą”, czy z siłą dobrą – boską?*

WŁASNE PRZEPowiednie POGODY I URODZAJÓW

Śp. Zbigniew Przybylak od wielu lat zachęcał Czytelników do stawiania samodzielnych prognoz pogody i urodzajów, które by korygowały zgrubną przepowiednię pogody i urodzajów publikowaną wyżej i prognozy miesięczne zamieszczone wewnątrz poradnika, przygotowane z bardzo dużym wyprzedzeniem (w kwietniu i maju 2015 roku) i przez to już obarczone pewnym błędem. W okresach kilkutygodniowych i kilkumiesięcznych warto to robić w oparciu o przysłowia i obserwacje przyrody, m.in. roślin i zwierząt. Część reguł dotyczących tzw. okresów wrożeńskich zamieszczona jest w poradniku przy prognozach miesięcznych.

Czytelnikom umożliwił one stawianie prognoz na podstawie własnych obserwacji zjawisk atmosferycznych w danym regionie, pozwolił także wprowadzić korekty i uaktualnić prognozę postawioną w niniejszym kalendarzu. Bardziej szczegółowe informacje o samodzielnym przepowiadaniu pogody znajdują zainteresowani Czytelnicy w książce „*Jak samemu przepowiadać pogodę*”.

PORADNIK KSIĘŻYCOWY W PRAKTYCE

OBSERWACJE MARKA GAWINECKIEGO – ROLNIKA EKOLOGICZNEGO

Marek Gawinecki, z Narkowa w gminie Dobre na Kujawach, od ponad 20 lat stara się gospodarować zgodnie z tradycyjnym rytmem wyznaczanym przez kwadry Księżycy. Co roku zamieszczamy kolejne Jego uwagi i obserwacje.

KSIĘŻYCOWY RYTM PRACY W GOSPODARSTWIE

„Ekologiczny Poradnik Księżycowy” ułatwia mi planowanie pracy, zwłaszcza siewów, zabiegów uprawowych, zbiorów, także zabiegów hodowlanych. Dzięki temu działam spokojniej i efektywniej. Mam lepsze wyniki w pracy hodowlanej i na polu. Zwracam głównie uwagę na rytm słoneczny i na kwadry Księżycy, bo ich wpływ jest najbardziej dostrzegalny i znany od wieków. Zazwyczaj wystarcza mi do ustalenia terminu prac obserwacja Księżycy na niebie. Do poradnika zaglądam najczęściej, gdy jest pochmurno. W tym roku chciałbym podzielić się uwagami na temat problemów z zacieleniami, a także podzielić się recepturą na nalewkę z żyworódki.

UPAŁY SZKODZĄ ZACIELENIOM

W zeszlórocznym „Ekologicznym Poradniku Księżycowym” dzieliłem się z Państwem swoimi obserwacjami odnośnie najskuteczniejszych sztucznych zacieleń. Rok 2014 okazał się jednym z najcieplejszych i dominacja upalnej, ciepłej pogody też miała swój widoczny wpływ na zacielenia. Obserwacje poczynione w moim gospodarstwie, ale także z relacji i opinii innych hodowców pokazały, że np. krowy niektórych ras, m.in. Jersey (mała, drobna krówka przyzwyczajona do chłodniejszych warunków), w roku 2014 zacielały się fatalnie lub praktycznie nie zacielały się wcale. Analizując zaistniałą sytuację, doszliśmy do wniosków, że taki stan rzeczy musiał być spowodowany m.in. wysokimi temperaturami, jakie panowały latem. Warunki atmosferyczne nie sprzyjały prawidłowemu zagnieżdżaniu się zarodka. Warto zatem obserwować pogodę, bo jak lata są suche i panują wyższe temperatury, to letnie zacielenia są zazwyczaj kłopotliwe i zdecydowanie gorzej się udają, w porównaniu z tymi wiosennymi i późnowiosennymi. Inseminatorzy w 2014 roku także zauważyli, że ten problem występuje zarówno przy kryciach sztucznych, ale także krycia naturalne w okresie upałów są gorsze lub nie udają się wcale. Jak widać, anomalie pogodowe, w tym susza i nadmierne ciepło, również mają wpływ nie tylko na rośliny, ale na zwierzęta i ich rozwój także.

NALEWKA Z ŻYWORÓDKI NA CHRYPKĘ I BÓL GARDŁA

Gdy boli gardło lub dopada naszą rodzinę chrypka, jako lekarstwo stosujemy nalewkę z żyworódki. Liście rośliny zbieramy zawsze w dniach korzystnych, najlepiej w kwadrze liścia, przez cały rok i przygotowujemy z nich leczniczą nalewkę. Można ją wykonać o dowolnej porze roku z następujących składników: ½ szklanki soku z żyworódki, 2 łyżki miodu, spirytus. Liście żyworódki trzeba zerwać, umyć i przez około 7 dni przechowywać w lodówce zawinięte w papierowy ręcznik. Następnie pokroić, wycisnąć sok przez szmatkę i zalać spirytusem oraz miodem. Pozostawić do przegryzienia na około 3 tygodnie. Stosować po jednej dużej łyżce w zależności od potrzeb, zwłaszcza przy bólu gardła i chrypcie.

Przepis na tę i inne autorskie nalewki Grażyny Gawineckiej znajdziesz w książce „Atlas Nalewek” na www.wydawnictwogaj.pl

LISTY, UWAGI I PYTANIA CZYTELNIKÓW

Wydawca i autorka otrzymali wiele listów, telefonów z życzeniami, uwagami i pytaniami. Za wszystkie pięknie dziękujemy i czekamy na dalsze obserwacje, opinie i pytania.

TRAFNE PROGNOZY POGODY!

Poradnik na co dzień pomaga mi w ogrodzie i w domu, ale największy szacunek budzi trafność przepowiedni pogody. To niesamowite, że udaje się je doskonale przewidzieć, mimo wielu anomalii i zawirowań. Czekam na nowe wydanie, by wiedzieć m.in. kiedy zaplanować urlop!

Czytelniczka z Warszawy

JEST ŚWIETNY

Witam serdecznie. Z „Poradnikiem” działam tylko na skwerku pod blokiem i w mieszkaniu w doniczkach – jest świetny! Dziękuję za wszystkie rady i porady życząc dalszych sukcesów i wielu zadowolonych klientów.

Internautka

POLECAM ZNAJOMYM, BO JEST DOBRY!

Szanowni Redaktorzy Rodziny Przybylaków! Witam młodą generację pana śp. Z. Przybylaka. Ja „stara znajoma” od dawna kupująca kalendarze, już sama nie proszę o ich przysyłanie. Tylko podałam Wasze dane znajomej i ona zamawia przez Internet, a ja biorę od niej i zachęcam inne osoby, aby kupowały ten kalendarz, bo jest dobry. Dlaczego piszę – bo mi się spodobało parę książek i zamawiam je, aby się kurować. Uprawiam trochę ziółek i piję co dnia zamiast herbaty. Także robię nalewki z kwiatków i aby się chorobom nie dawać. Mam 72 lata i nie mam komputera, więc piszę list i czekam na książki. Niech Bóg Błogosławi całą rodzinie. Życzę owocnej pracy w Waszym redakcyjnym przedsięwzięciu.

Stanisława z Andrzejewa

WARTOŚCIOWA PERELKA

Szczęść Boże, Pani Magdaleno. Postanowiłam chociaż kilka zdań napisać. Zakończona została praca w naszym ogródku z wynikiem satysfakcjonującym, ale to jest po Bogu i Jego Mądrości – także Pani zasługą. Te cierpliwie wysłuchiwanie moich problemów i te mądre rady cenię sobie bardzo mocno, i każda odpowiedź na telefon! Ogródek cieszył oko wszystkich zwiedzających go, umiły widok różne kolorowe kwiaty pomiędzy grządkami z jarzynami. Wszystkie rady skrzętnie spisywałam i stosowałam. Korzystałam z rad w kalendarzu poradniku, a także przy okazji reklamowałam znajomym jak bardzo wartościowy jest ten „Poradnik księżycowy” i ile można z niego skorzystać, stosując się do jego wskazówek. Dziękuję Pani za trud podjęty w opracowaniu dla nas, działkowców, tak cennej perełki. Niechaj dobry Bóg będzie sam nagrodą za ten trud pracy. Bardzo przepraszam za błędy, ale już czuję powoli „starość” na sobie i pamięć zawodzi, ale za to czekam już na wiosnę, bym znów mogła wyruszyć do pracy w ogródku i cieszyć się jego widokiem.

Z Bogiem wdzięczna siostra Róża

SPOSÓB NA MSZYCE W SADZIE? – OPASKI LEPNE!

Czytelnik podzielił się z nami ciekawym spostrzeżeniem dotyczącym rozwoju mszyc w sadzie starych odmian. Zaobserwował, że za rozwój i rozpowszechnianie się mszyc w dużej mierze są odpowiedzialne mrówki, które przenoszą jajeczka i roznoszą je po gałązkach oraz drzewkach, a także żywią się ich odchodami. Czytelnik postanowił okleić drzewka taśmą klejącą, tworząc lepne zabezpieczenie i tym samym uniemożliwić wejście mrówkom na drzewka. W tym celu w sklepie ogrodniczym kupił dwustronną taśmę klejącą i przykleił ją do drzewka oraz do palika podpierającego. Dlaczego do obu? Bo sprytnie mrówki ominęłyby przeszkodę i weszły na drzewko po paliku, gdyby on także nie został zabezpieczony. Taśma szerokości ok. 5 cm została umocowana na takiej wysokości, by nie było także możliwości dojścia z traw i z niższych partii roślin. Mrówki napotykały na przeszkodę, zawracały i rezygnowały z przedostania się na drzewo. Zabezpieczenie było na drzewie tak długo, jak wymagała tego sytuacja. – *Warto pamiętać, że opaska na słońcu nagrzewa się, dlatego trzeba kontrolować, czy nie będzie zbyt mocno drzewka i tym samym go nie niszczy, a także czy opaski są szczelne – nawet mała przerwa sprawi, że mrówki od razu znajdą sposób dostania się do mszyc. Polecam ten sposób walki z mszycami, bo u mnie się sprawdził!*

Czytelnik z Ostrowca

CZYTELNICZY PYTAJĄ – REDAKCJA ODPOWIADA

ODPOWIEDZI NA PYTANIA ZNAJDZIESZ TEŻ NA www.poradnikksiezycowy.pl

KIEDY NAJLEPIEJ SADZIĆ ZIEMIANKI?

Pytanie: Posiadamy gospodarstwo ekologiczne z certyfikatem. Od 50 lat nasza ziemia klasy 5c nie widziała żadnej chemii w postaci nawozów sztucznych czy oprysków. Od prądziówek korzystamy z faz Księżycza przy sianiu, sadzeniu i zbiorach. W tym roku, który w naszej okolicy minął bez zimy, mamy dylemat odnośnie do

właściwej interpretacji oznaczeń w EPK 2014. Jak wiadomo, gruba linia pozioma określa dni niekorzystne do siewów. Z kolei rysunek korzenia określa dni korzystne do siania i sadzenia roślin plonujących pod ziemią. Jak w takim razie interpretować rysunek korzenia i poziomej grubej linii zaznaczonych jednocześnie? Jak wiadomo, jest to okres po pełni, czyli Księżycza ubywającego, korzystnego dla roślin plonujących pod ziemią. Proszę o wyjaśnienie, czy możemy w tym czasie np. sadzić ziemniaki? Co roku wszystkie warzywa korzeniowe siałymy i sadziliśmy zawsze w kwadrze korzenia do 15 kwietnia. Obecnie chodzi nam konkretnie o dzień 16 kwietnia, oznaczony grubą poziomą linią oraz rysunkiem korzenia i grzybka, na który to dzień zaplanowaliśmy sadzić ziemniaki, jako że Księżycza zaczyna ubywać. Następnym dniem to już Triduum Paschalne, więc nie będziemy pracować w polu. Co byliby korzystniejsze dla sadzenia ziemniaków: czas w kwadrze liścia, w kwadrze owocu czy ten w kwadrze korzenia 16 kwietnia, dzień po pełni Księżycza? – Jolanta, Robert i Stanisław z Kóz

Odpowiedź: Pionowa linia pojedyncza lub podwójna określa najlepsze dni do siewów, czyli te, które wypadają przed pełnią, czyli w kwadrze liścia i owocu, przy kwadrze korzenia nie ma namalowanej linii i tam zaznaczony jest tylko korzeń. (Szczegóły dotyczące tej kwestii są w Poradniku na s. 7 i 14). Ziemniaki najlepiej sadzić w kwadrze korzenia, ale jeżeli chcą Państwo to zrobić w kwietniu, w roku 2014 z racji zaćmień lepiej wykonać sadzenie do 13 kwietnia, czyli w kwadrze liścia lub owocu, lub przełożyć na korzystną kwadrę w maju. W tym miesiącu problem może być susza i noc z przymrozkami – nie będą służyły wzrostowi. W roku 2014 dnia 16.04 zdecydowanie lepiej nie wybierać, bo jest wykresiony i jeszcze blisko zaćmień – faktycznie ten mały korzeń może wprowadzać zamieszanie, ale nie jest on tylko dla oznaczenia sadzenia roślin korzeniowych, ale także wyjmowania plonów, dzielenia etc – po prostu niektóre czynności można wykonać nawet, gdy dzień jest wykresiony. Zawsze najlepsze do wszelkich siewów są 2-3 dni przed pełnią, czyli w 2014 roku 10., 11. i 12. Można jeszcze posadzić 13., ale to niedziela, więc nie wszyscy zgodnie z tradycją pracują, ale to też bardzo dobry dzień. Pozostałe dni również będą bardzo dobre, ale najlepsze powinny być te wymienione wyżej.

KIEDY NAJLEPIEJ SADZIĆ CZOSNEK – SKĄD ROZBIEŻNOŚCI?

Pytanie: Odnośnie do sadzenia np. czosnku we wrześniu. Wg Waszego kalendarza na 2014 r. najlepiej byłoby to zrobić od 26.09 (chyba dobrze odczytałam wskazówki?), a wg innych (np. w sobotnim programie p. Czukanowa „Rok w ogrodzie” i inne poradniki) najlepszym terminem był okres do 26.09. Dlatego nie rozumiem, jak tak bardzo mogą się różnić wskazówki ekologicznych, księżycowych kalendarzy – z czego to wynika i czym się w takim razie kierować??? – Z poważaniem Elżbieta P.

Odpowiedź: Szanowna Pani, pięknie dziękuję za list i pytanie. Mogę napisać Pani, w jaki sposób ja opracowywuję swój poradnik i czym wg EPK należy się kierować, sadząc czosnek. Jak robią to inni, niestety nie umiem napisać – proponuję napisać do autorów, może wyjaśnią. Przyznam się szczerze, że sama często nie rozumiem, skąd się biorą w różnych kalendarzach różne zalecenia – może to wynika z tego, że są to kalendarze biodynamiczne? Nie uwzględnia się oddziaływania zaćmień? Bazują na odmiennych danych? A może „popularne kalendarze księżycowe” powstają z kompilacji różnych publikacji i prezentowane w nich informacje to indywidualna wizja danego twórcy?... Sama nie wiem, dlaczego w innych kalendarzach zaleca się pracowanie w dniach z zaćmieniem, w dniach fazy Księżycza etc... Nie wiem i chyba wolę się nad tym nie zastanawiać... Mogę napisać, jak powstał obecnie mój poradnik, bazujący m.in. na wielowiekowej tradycji pisania kalendarzy, a także na doświadczeniach i ponad 20-letnich obserwacjach poczynionych przez mojego śp. Tatę, który przez wiele lat też wędził spisywał, usystematyzował i zostawił dla nas właśnie w formie Poradnika... EPK opracowywany jest na podstawie faz Księżycza w oparciu o coroczne dane z Zakładu Geodezji i Geodynamiki Instytutu Geodezji i Kartografii – podczas jego opracowywania NIGDY nie biorę pod uwagę oddziaływania znaków zodiaku na dany dzień. Do poszczególnych faz Księżycza „przypisane są” różne czynności ogrodnicze i gospodarskie, dlatego też każdego roku wypadają w innych terminach.

I tak dla wrześniowego siewu/sadzenia czosnku:

– W pierwszej kolejności najlepsza była jest zawsze kwadra korzenia, gdy Księżycza ubywa, czyli czas między pełnią a III kwadrą – wtedy siejemy, przesadzamy – w poradniku kwadra korzenia zaznaczona jest odcinkiem bez linii. We wrześniu 2014 roku przypadała na dni od 10. do 15.

– W drugiej kolejności do sadzenia czosnku najlepiej wybierać kwadrę liścia. Stąd daty od 26. do 30.09.

– W październiku 2014 roku jednak do siewu najlepszy był czas od 2. do 7. i od 25. do 31. – dlatego, że w kwadrze korzenia przypadały zaćmienia. Siewów nie zaleca się wykonywać nigdy w okresie między zaćmieniami, nawet w korzystnych kwadrach. Jeżeli istnieje taka możliwość, siewy lepiej zawsze przełożyć na kwadry nawet mniej korzystne, ale poza zaćmieniami. Zasiwy, m.in. czosnku, najlepiej wykonywać przed południem.

– Nasiona roślin korzeniowych i cebulowych zbierać należy w kwadrze korzenia, ale można je także przesunąć na kwadrę uprawy i w trzeciej kolejności kwadrę liścia. Tu we wrześniu korzystne były terminy od 10. do 30. bez dni: 16., 24., 25.

– Zbiory roślin korzeniowych, w tym czosnku, z powodzeniem można przeprowadzać w całym okresie ubywania Księżycza, aż do nowiu, czyli od 10. do 23. Czosnek na dłuższe przechowywanie najlepiej pozyskiwać zawsze w IV kwadrze, im bliżej nowiu, tym lepiej. Zbiory najlepiej przeprowadzać po południu, im bliżej wieczoru, tym lepiej.

Pozdrawiam i oby udało się znaleźć złoty środek i metodę uprawy, która będzie dla Pani najlepsza i będzie przynosiła najlepsze efekty! Więcej na: www.poradnikksiezycowy.pl

SKĄD RÓŻNICE W KALENDARZACH

Pytanie: Dlaczego w Pani kalendarzu, np. sobota (19.07) jest wykreślona, a w innych wydawnictwach jest korzystna do wykonywania różnych prac? Skąd ta rozbieżność? Komu wierzyć? Nie jestem zadowolony, widząc taki schemat kalendarza! – Czytelnik

Odpowiedź: Szanowny Panie, na szczęście nie ode mnie zależą dni wykreślone w moim poradniku, a wynika m.in. z faz Księżyca na dany rok. A skąd rozbieżności? Próbowałam wyjaśnić tę kwestię przy okazji pytania o czosnek. Mam nadzieję, że powyższe wyjaśnienia pomogą chociaż trochę. Pozdrawiam i oby udało się Panu znaleźć najlepszy z kalendarzy!

JAK WALCZYĆ Z MCEM NA TRAWNIKU?

Pytanie: EPK jest w moim domu od zawsze już wiele lat. Pamiętam lata, kiedy dostawałam go w znajomym kiosku „spod lady”. Pomagał mi w różnych sprawach. Mam wielki kłopot i proszę o radę i odpowiednią literaturę. Jestem już osobą starszą i przez to mój ogród nie jest już tak zadbane jak kiedyś. Moim zmartwieniem jest wszędobylski mech. Serdecznie proszę o wskazówki, jak z nim walczyć. Nawóz ze składnikiem zwalczającym mech nic nie pomógł. Zdaje sobie sprawę, że pracy będzie dużo, bo ogród jest duży, ale muszę podjąć to wyzwanie. Proszę tylko o informację, jak, co i kiedy. Ogród jest obsadzony iglakami. Rosną w nim jablonie, grusze, śliwy, czereśnie, porzeczki i dużo ozdobnych krzewów. Łączę serdeczne pozdrowienia – Krystyna

Odpowiedź: Przyczyn nadmiernej ilości mchu na trawniku może być kilka. Walka z mchem nie należy do najłatwiejszych, ale jest kilka ekosposobów, by sobie z nim poradzić.

1. Warto pamiętać, że mech lubi rosnąć na wilgotnej i dosyć ciężkiej, zbitej ziemi, a rzadko kiedy pojawia się na piaskach i podłożu przepuszczalnym. (Warto zrobić badanie gleby, by ocenić jej stan i mieć jasność, jakich składników brakuje lub jest zbyt wiele).

2. Warto często **grabić trawnik (szerokimi grabiami) lub wertykulować**, by zapewnić mu dostateczną ilość powietrza i rozluźnić ziemię, można **nakławać go widłami, walcem z kołkami lub innymi ostrymi narzędziami** (to tzw. **zabieg aeracji**, który też rozluźnia i napowietrza), murawę można też **posypać średnioziarnistym piaskiem**, by poprawić przepuszczalność i strukturę gleby.

3. Mech preferuje kwaśne podłoże (obecność iglaków na pewno sprzyja zakwaszeniu), dlatego warto **odkwaśnić glebę** i wykonać wapnowanie (zwłaszcza gdy pH gleby jest poniżej 6,0). Zabieg najlepiej wykonać w kwadrze uprawy przed nowiem. Będzie najbardziej skuteczny.

4. Ograniczyć rozwój mchu może **właściwe podlewanie**. Warto trawę podlewać dosyć długo i silnie, ale nie za często. Najlepiej podlewać między nowiem a pełnią, najobficiej tuż po nowiu w kwadrze liścia. Najlepiej w dzień pochmurny, gdy panuje niższe ciśnienie powietrza.

5. Trawa powinna być krótko koszona (ok. 4 cm) i nie częściej niż raz w tygodniu, to zapewni większy dostęp światła, delikatnie osuszy i poprawi wentylację. By wzmocnić trawę, najlepiej ścinać ją w kwadrze liścia tuż po nowiu.

6. Na trawniku nie zaleca się pozostawiania resztek po skoszeniu. Korzystniej ze skoszonej trawy zrobić kompost i wykorzystać go do nawożenia roślin w ogrodzie.

7. Warto właściwie dobrać mieszankę traw w zależności od miejsca siewu: wybrać gatunki lubiące zacienienie lub te wolące słońce.

8. Warto pamiętać, że w ogrodnictwie ekologicznym nie zaleca się upraw monokulturowych, a takimi jest niestety trawnik. Gdy walka z mchem okaże się zbyt absorbująca i czasochłonna, może warto zmienić rodzaj uprawy i stworzyć łąkę z różnych traw i roślin? Taka półdzika łąka będzie dodatkową ozdobą ogrodu, z której mech na pewno wyniesie się sam.

JAK POZBYĆ SIĘ PERZU?

Pytanie: Jak pozbyć się metodami ekologicznymi perzu z działki?

Odpowiedź: Walka z perzem nie należy do łatwych. Jednak trud i cierpliwość mogą zostać nagrodzone. Jeżeli perz znajduje się na grządkach, najlepiej wytepić go mechanicznie. Najlepiej przekopać działkę widłami i ręcznie wyciągnąć kłęczą perzu. Pozostawić kilka dni na wierzchu, aby przeschły, następnie zebrać i wyrzucić lub spalić. Po jakimś czasie na działce powinien znowu pojawić się perz, więc czynność przekopywania i wyjmowania wykonać ponownie. Łącznie powinny być przeprowadzone trzy takie zabiegi na tej samej działce.

Gdy perz występuje np. na trawniku i nie chcemy go niszczyć przekopywaniem, wtedy warto utrzymywać trawę jak najkrócej skoszoną. Praktycznie tuż przy ziemi. Dodatkowo trzeba ją często, np. dwa razy dziennie, i dosyć obficie podlewać. Ten prosty zabieg powinien przynieść rezultaty, bo perz nie lubi wody i dużej ilości światła.

Najsukuteczniej perz tępi się latem, kiedy w jego rozłogach jest najmniej substancji pokarmowych i rośliny wolniej odrastają. Dodatkowo zwalczanie będzie najbardziej skuteczne, gdy zabieg przeprowadzi się w kwadrze uprawy, blisko nowiu.

NAGRODY DLA ZAMAWIAJĄCYCH WYDAWNICTWA

Przygotowaliśmy jako nagrody książki autorstwa śp. Zbigniewa Przybyłaka. Nagrody otrzymują prenumeratorzy poradników: Aleksandra A. – Rozdrażew, Ireneusz A. – Staroźreby, Kazimierz B. – Poświętne, Maria H. – Gdańsk, Ryszard K. – Olsztyn, Marian K. – Pleszew, Grzegorz L. – Bydgoszcz, Henryk M. – Tychy, Wiesława M. – Sicienka, Jan N. – Kobiernice, Maria N-H. – Poznań, Aniela S. – Rybnik, Kazimierz S. – Gielniów, Krystyna S. – Ludomy, Leokadia S. – Plazów, Stanisław T. – Ostrów Wlkp., Maria T. – Domaniewice, Józef T. – Drezdenko, Andrzej U. – Ceglów, Jan W. – Bliźanów, Roman Z. – Żydowo, Jolanta Z. – Piotrków Tryb. W następnych latach będą kolejne niespodzianki i nagrody dla zamawiających regulamie poradniki.

TAŃSZY EKOLOGICZNY PORADNIK KSIĘŻYCOWY 2017

Ekologiczny poradnik księżycowy na 2016 i 2017 rok można otrzymać po **niższej cenie 7,70 zł za 1 sztukę przy zamówieniu nie mniej niż 10 egzemplarzy**. Przesyłkę realizujemy wyłącznie po dokonaniu przedpłaty na nasze konto.

biokurier.pl

piszemy o ekoproduktach

Szukaj w ekosklepie

lub na wydawnictwegaj.pl

Pragnę, aby cała ziemia była Domem Ulgi w Cierpieniu.

św. O. Pio

Porady na zdrowie

W kwartalniku znajdziecie – oprócz sposobów zapobiegania chorobom i usuwania dolegliwości przy pomocy leków naturalnych – także rady, jak zadbać o warunki do zdrowego życia. Czyli: o postępowaniu w zgodzie z naturą, wzmocnieniu ducha, zdrowym odżywianiu, rolnictwie ekologicznym, rodzinie, pułapkach cywilizacyjnych, ponadto – przepisów kulinarne, naturalne terapie, relacje uzdrowionych itp. Do nabycia w prenumeracie. Cena egzemplarza 7 zł, w tym wysyłka. Prenumerata roczna 28 zł. Zamówienia u wydawcy:

Agencja Dziennikarska REPORTER, ul. Mickiewicza 23/63, 38-402 Krosno, tel. (13) 43 25 704 lub 604 139 893, www.poradynazdrowie.manpol.pl

MAKARON RAZOWY

Z SUROWCÓW: mąka razowa, zdrowsza i wartościowsza od mąki białej, produkowana ze zbóż z certyfikowanych gospodarstw ekologicznych.

ZAPEWNI ZDROWIE: ma bogactwo witamin kojących nerwy (z grupy B) i witamin młodości (E). Przy ciągłym spożywaniu **obniża poziom cholesterolu, poprawia znakomicie trawienie**, dzięki dużej zawartości błonnika wspaniały dla odchudzających się.

TANI I EKONOMICZNY: jedno opakowanie 400 g to smaczny obiad dla czteroosobowej rodziny.

Wytwórnia Makaronu BIO, Aleksandra Babalska

87-312 Pokrzydowo 99, tel. (56) 498-59-77, www.biobabalscy.pl